

Marknadsrapport

FÅR- & LAMMKÖTT

- utvecklingen till och med 2019

Livsmedelskedjan och exportenheten
Jönköping juni 2019

Författare:
Åsa Lannhard Öberg
Foto:
Pixabay

Innehåll

1	Inledning	1
2	Den svenska marknaden.....	1
2.1	Marknadsbalans får- och lammkött.....	1
2.3	Svenskt lantbruk i kronor och hektar	5
2.4	Strukturutveckling i får- och lammproduktionen.....	11
2.5	Förprovning av stallar för får och getter	13
2.6	Slakt av får och lamm	14
2.7	Ekologisk produktion av får- och lammkött	15
2.8	Ekologisk försäljning och offentlig sektor.....	16
2.9	Hushållens utgifter på mat och dryck	19
2.10	Förbrukning och konsumtion av kött, ägg och mejeriprodukter.....	21
2.11	Från hage eller stall till mage.....	24
2.12	Svensk marknadsandel för animalieprodukter	27
2.13	Handeln med får- och lammkött	29
2.13.1	Importutveckling i produktvikt	30
2.13.2	Importutveckling i slaktad vikt	32
2.13.3	Exportutveckling i produktvikt	33
2.13.4	Exportutveckling i slaktad vikt	34
2.14	Avräkningspriser för lamm	35
2.15	Konsumentprisutveckling	36
2.16	Livsmedel och hållbarhet – några nedslag.....	38
2.16.1	Svenska mervärden vid produktion av livsmedel	39
2.16.2	Användning av antibiotika till lantbruksdjur inom EU.....	40
2.16.3	Biologisk mångfald i Sverige.....	42
2.16.4	Global klimatpåverkan från livsmedelsproduktionen	43
2.16.5	Svensk klimatpåverkan från livsmedelsproduktionen	44
2.16.6	Klimatavtryckets fördelning i svenskt lantbruk	47
2.16.7	Svinn och förluster	50
2.16.8	Vatten och livsmedelsproduktion.....	51
3	EU-marknaden	53
3.1	BREXIT	53
3.2	Marknadsbalans och prognos.....	54
3.3	Antal får och slakt av får i EU	55
3.4	Handel med får- och getkött.....	57
4	Världsmarknaden	58
4.1	Produktion fårkött	58
4.2	Handelsutveckling fårkött	60
4.3	Förbrukning av animalieprodukter.....	61
4.3.1	Aktuell förbrukning.....	61
4.3.2	Prognos förbrukning	64

1 Inledning

Marknadsrapporten för får- och lammkött uppdateras en gång per år, vanligtvis under våren. Rapporten innehåller statistik som beskriver strukturutvecklingen inom svensk får- och lammkötsproduktion samt hur produktion, utrikeshandel, förbrukning och priser utvecklats. Statistiken förklaras och analyseras kortfattat. Det finns även avsnitt som översiktligt beskriver marknaden i EU och globalt. Nytt för i år är två allmänna kapitel; ett om jordbrukets produktionsvärde och markens användning samt ett om hållbar mat.

2 Den svenska marknaden

2.1 Marknadsbalans får- och lammkött

Den svenska marknadsbalansen för får- och lammkött visar utvecklingen på marknaden i grova drag och över en längre tidsperiod. För får- och lammkött finns en serie tillbaka till 1994 och från 2014 beräknas även den kvartalsvisa utvecklingen. Statistiken är tillgänglig på Jordbruksverkets webbplats och det går att prenumerera på uppdateringar som publiceras en gång per kvartal.

Marknadsbalansen utgår från officiell statistik för produktion och handel med andra länder, och med hjälp av dessa uppgifter kan vi beräkna den svenska förbrukningen av och marknadsandelen för får- och lammkött. För att få ett korrekt resultat måste handeln med andra länder räknas om till vara med ben eller slaktad vikt, då det är i denna form produktionen anges. Därför använder vi begreppet förbrukning och inte konsumtion. Förbrukningen räknar vi ut genom att summera produktion och import och dra ifrån export, och den visar åtgången av slaktade får och lamm med ben för att tillgodose vår konsumtion. För att öka uppfattningen om hur stor förbrukningen är så räknar vi även ut förbrukningen per capita, som alltså visar vad varje svensk i medel förbrukar på ett år. Konsumtionen på tallriken uppgår till cirka hälften av förbrukningen och mer information om denna beräkning finns längre fram i rapporten.

Svensk marknadsandel är det vi brukar kalla självförsörjningsgrad; hur stor vår egen produktion är i relation till den totala förbrukningen eller efterfrågan på får- och lammkött. Måttet anger dock inte hur stor andel av det vi äter av en viss produkt som faktiskt är svenskt, en del av produktionen exporteras och allt som produceras äts inte heller utan kan istället användas till exempelvis djurfoder. Men det är hur som helst en indikation på vår försörjningsförmåga och konkurrenskraft.

Svenska mervärden för kött och andra animalieprodukter hänger bland annat samman med vår låga användning av antibiotika till lantbrukets djur och allt fler konsumenter uppmärksammar de negativa effekterna av en överdriven användning av antibiotika. Sverige har den lägsta användningen av antibiotika till djur i livsmedelsproduktionen i hela EU och vi ligger även lågt i ett internationellt perspektiv. Det har dessutom blivit större fokus på djurvälstånd och Sverige har jämförelsevis höga krav för djur- och smittskydd. Idag intensifieras också debatten om de svenska betesdjurens bidrag till biologisk mångfald och

öppna landskap. Vår försörjningsförmåga är en annan fråga som hamnat högt på agendan de senaste åren. Coronakrisen som drabbade hela världen med början i januari 2020 har haft långtgående konsekvenser för hela samhället, och även skärpt frågan om försörjningsförmåga ytterligare. Ett huvudmål i den svenska livsmedelsstrategin är en konkurrenskraftig livsmedelskedja där den totala livsmedelsproduktionen ökar, samtidigt som relevanta nationella miljömål nås, i syfte att skapa tillväxt och sysselsättning och bidra till hållbar utveckling i hela landet.

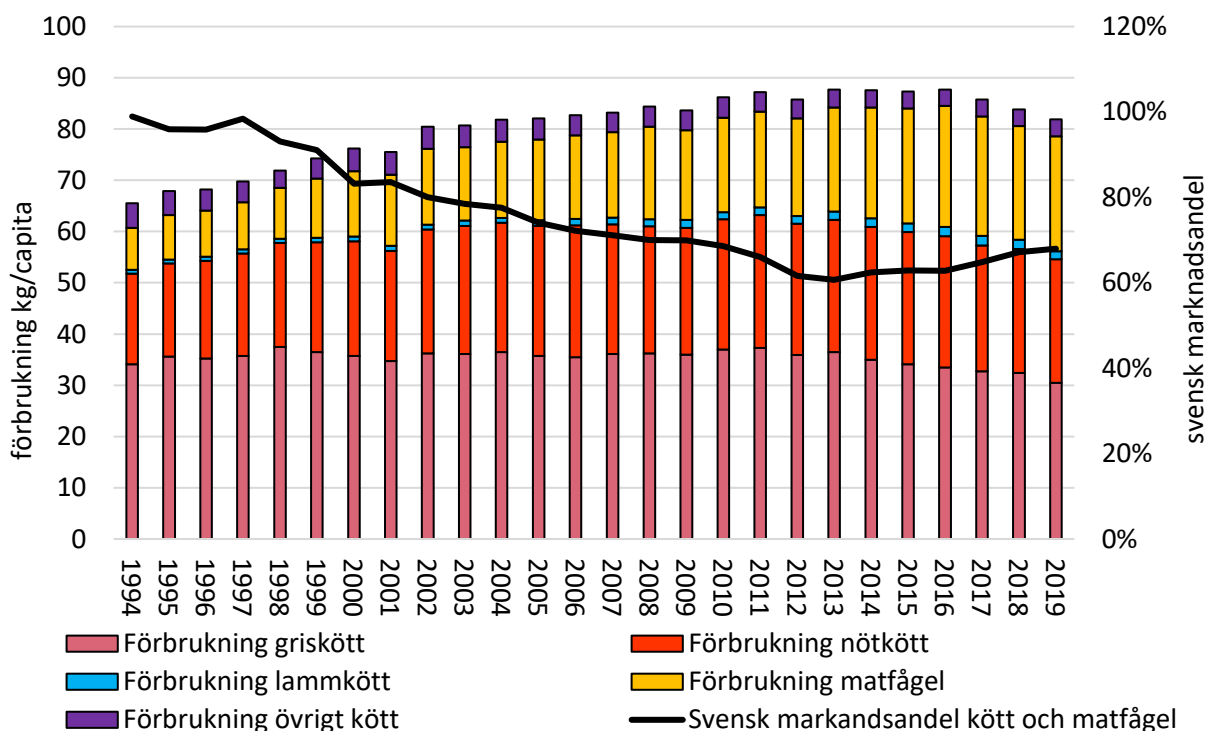
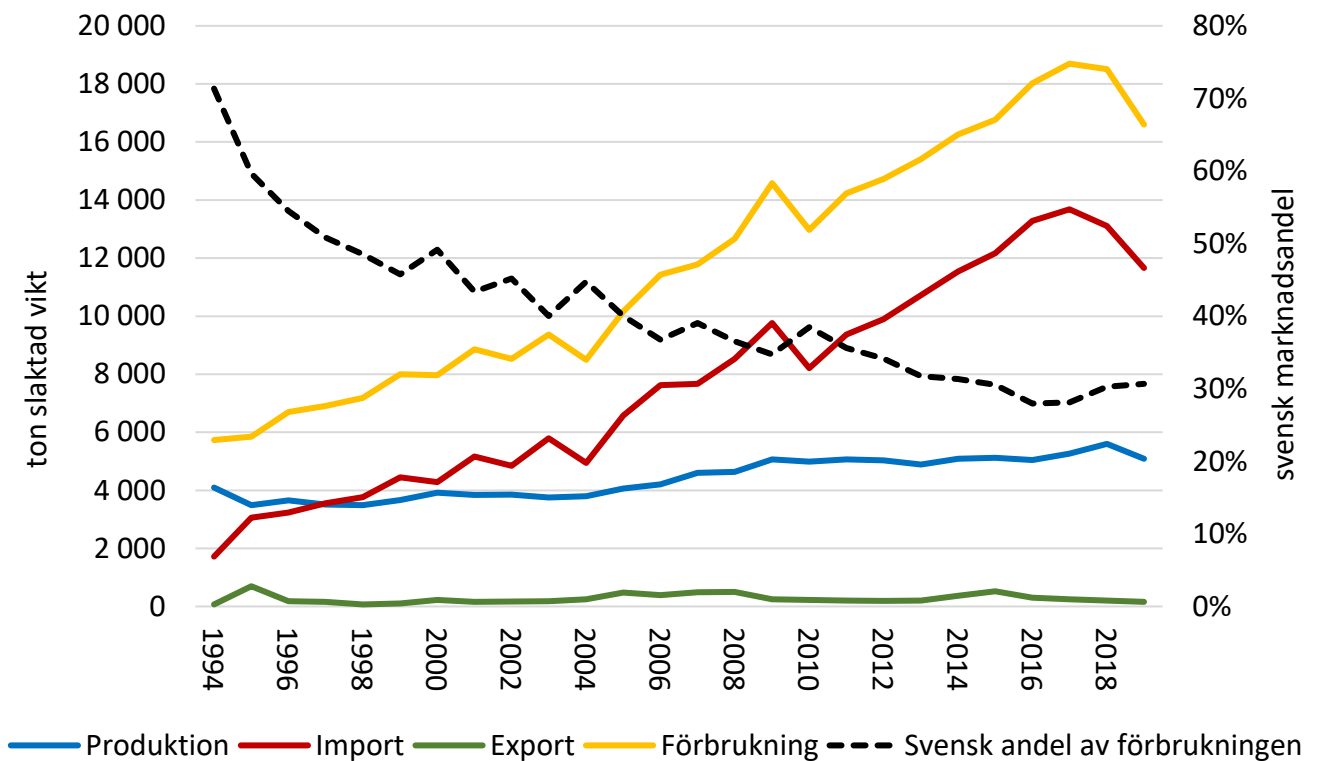
Marknadsbalansen visar att produktionen av får- och lammkött ökat de senaste tio åren, med 2 procent totalt, även om en minskad produktion kan noteras flera år och framför allt 2019. Torkan som drabbade Sverige 2018 ledde bland annat till brist på grovfoder och detta tvingade en del djurägare att slakta fler får och lamm än planerat, därav ökad produktion 2018 som följs av en minskning 2019.

Förbrukningen har ökat med drygt två hekto eller 17 procent. Den svenska marknadsandelen har sjunkit under perioden, till följd av att importen ökat mer än produktionen. En orsak till den höga importandelen kan vara att en säsongsmässigt hög efterfrågan i Sverige, exempelvis till påsk, inte matchas av svensk produktion. Otydliga skillnader i mervärden mellan importerat och svenskt får- och lammkött kan också ligga bakom. Sammantaget betyder detta att produktionen i Sverige inte ökat för att tillgodose efterfrågan på får- och lammkött.

	Produktion ton	Import ton	Export ton	Förbrukning ton	Förbrukning kg/capita	Svensk marknadsandel
2010	4 993	8 205	226	12 972	1,38	38,5%
2011	5 068	9 367	202	14 233	1,51	35,6%
2012	5 030	9 897	196	14 731	1,55	34,1%
2013	4 890	10 721	204	15 406	1,60	31,7%
2014	5 090	11 536	370	16 255	1,68	31,3%
2015	5 120	12 171	525	16 766	1,71	30,5%
2016	5 040	13 282	297	18 003	1,82	28,0%
2017	5 260	13 681	243	18 698	1,86	28,1%
2018	5 600	13 105	197	18 508	1,82	30,3%
2019	5 090	11 665	158	16 597	1,61	30,7%
18/17	-9,1%	-11,0%	-19,7%	-10,3%	-11,2%	+1,4%

Källa: Jordbruksverket och SCB

Figuren visar marknadsutvecklingen i ett längre perspektiv, med avstamp i 1994. I får- och lammbalansen är det tydligt att import- och förbrukningsökningen följs åt. På senare år har båda dessa kurvor vänt nedåt samtidigt som den svenska andelen av förbrukningen ökat svagt.

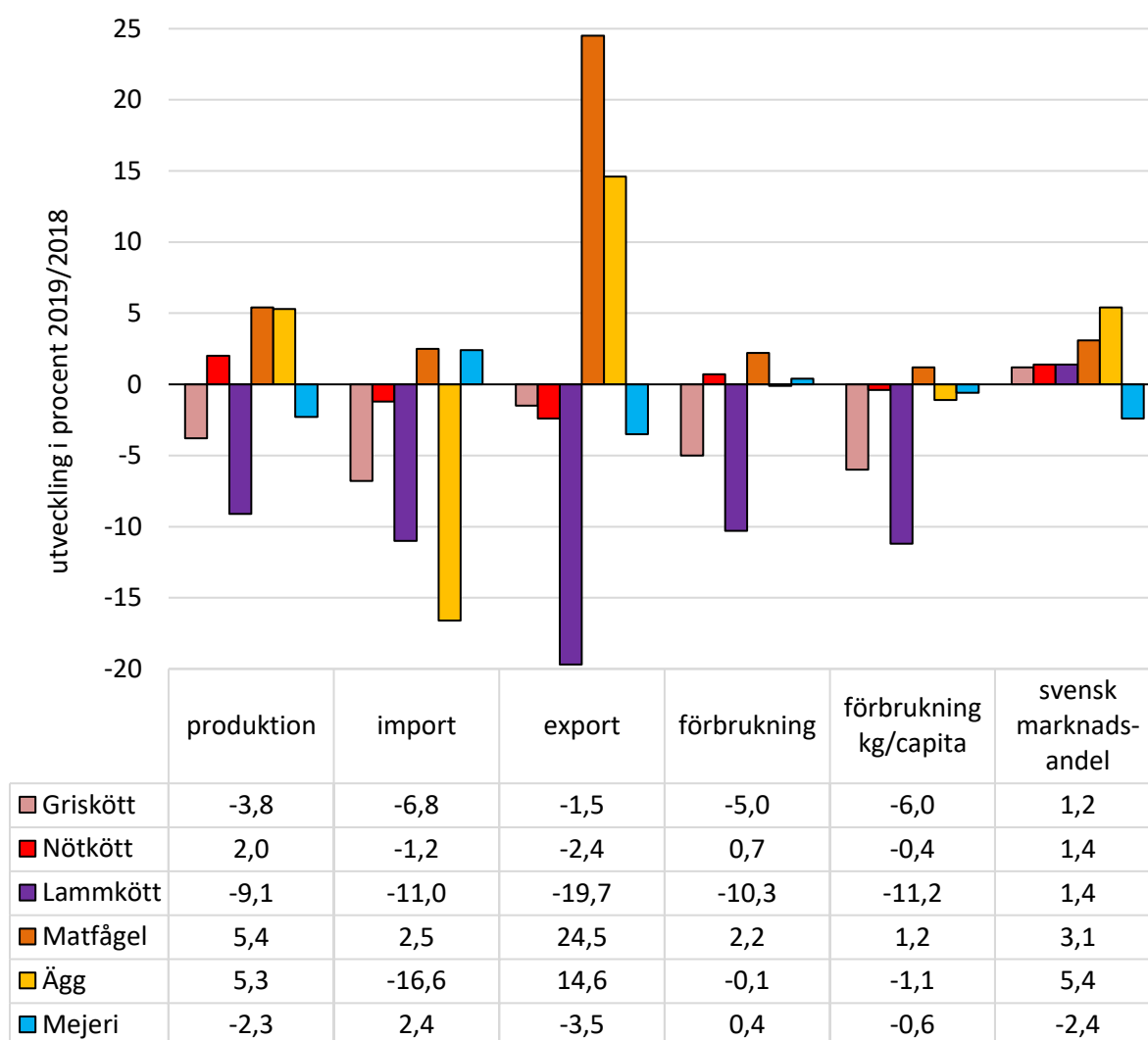

Källa: Jordbruksverket och SCB, statistikdatabasen

I figuren nedan jämförs marknadsutvecklingen 2019 med året innan för de fyra största köttslagen, ägg och en sammanvägning av samtliga mejeriprodukter. Köttet är omräknat till slaktekvivalenter, äggprodukterna är omräknade till skaläggsekvivalenter och mejeriprodukterna är omräknade till mjölkekvivalenter.

Förbrukningen i kg/capita minskade för andra året i rad för allt kött utom matfågel, även mejeriförbrukningen ökade svagt. Produktionen ökade för matfågel, nötkött och ägg medan den minskade för övriga produkter. Marknadsandelen ökade för samtliga svenska köttslag och även för ägg, medan den minskade för mejeriprodukter. Vi kan också notera en fortsatt minskad import av alla animalieprodukter utom matfågel och mejeriprodukter.

Exportutvecklingen varierar överlag mer än övriga parametrar, men utifrån relativt låga nivåer i relation till produktion och import.

Källa: Jordbruksverket och SCB, statistikdatabasen

2.3 Svenskt lantbruk i kronor och hektar

Det finns mycket information i siffror om det svenska lantbruket på Jordbruksverkets statistiksidor, bland annat i den ekonomiska kalkylen för jordbruket (EAA). I detta kapitel har vi sammanställt ett axplock av övergripande data som finns. Det är viktigt att komma ihåg att produktionsvärdet påverkas av den jordbrukspolitik som bedrivits och de stöd som funnits över tid. Till exempel var de kopplade stöden betydligt högre före 2005, då gårdsstödet infördes.

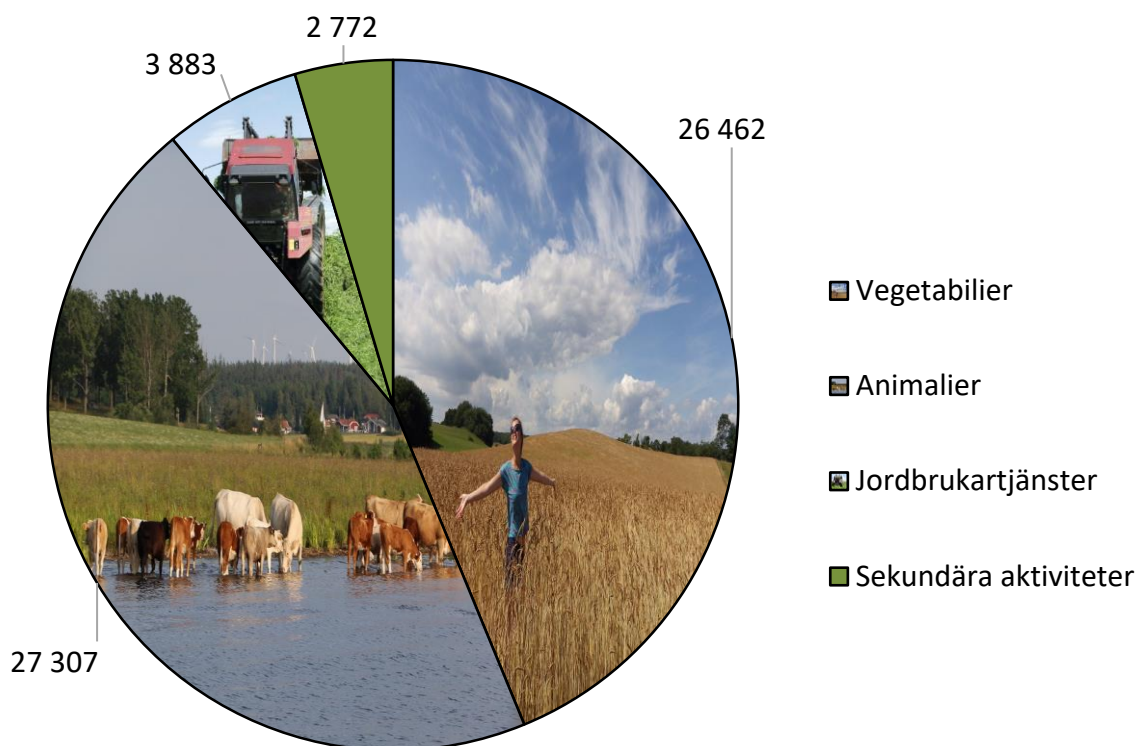
Det fanns cirka 63 000 jordbruksföretag i Sverige 2016 varav omkring 15 000 var heltidsjordbruk. På fler än hälften av gårdarna fanns det djur. Animalieproduktionen står för lite mer än hälften av basvärdet beräknat i löpande priser i svensk primärproduktion och inom animaliesektorn dominerar mjölkproduktionen, trots en vikande trend.

Jordbrukets totala basvärde till löpande priser uppgick till 60 424 miljoner SEK 2018 och figurerna nedan visar fördelningen mellan sektorer och aktiviteter. Basvärdet motsvarar producentprisernas totala värde och även direkta subventioner till sektorn ingår. Dessa är störst i animalieproduktionen, exempelvis direkta ersättningar till nötkreatur och det nationella stödet för mjölk. Direkta subventioner utgjorde 1 329 miljoner SEK i animaliesektorn 2018, vilket kan jämföras med endast 6 miljoner SEK i vegetabiliesektorn samma år.

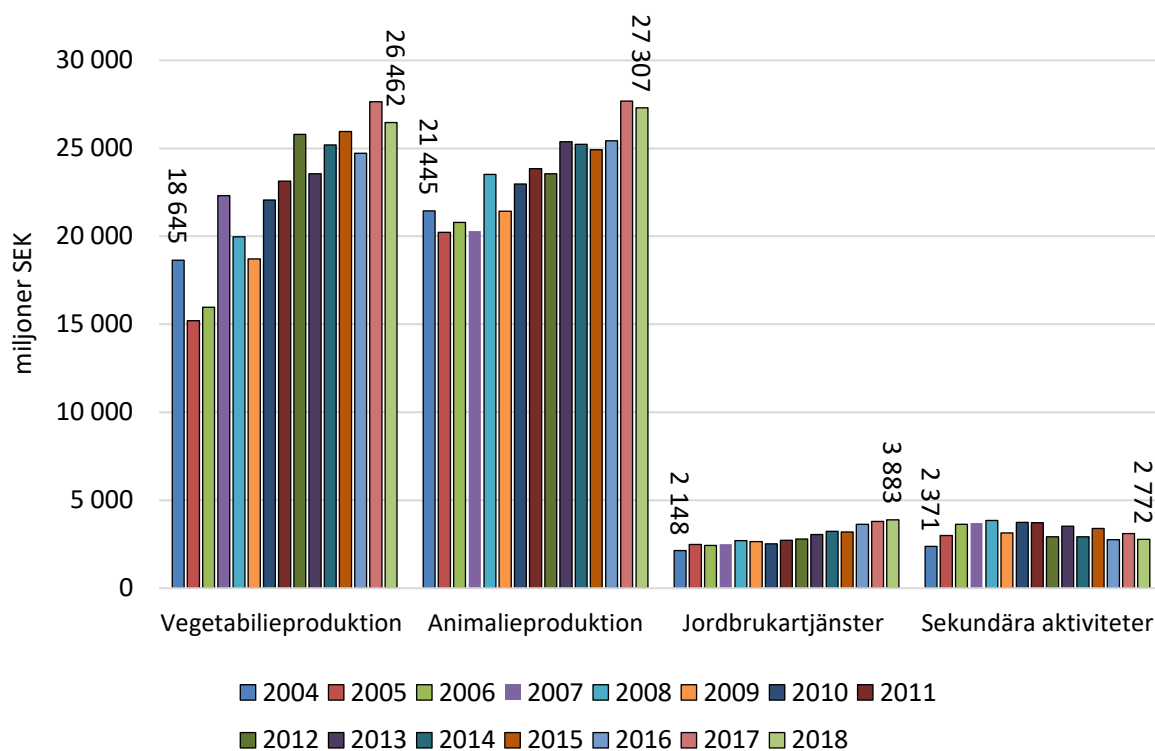
Gårdstöd, miljöersättningar och kompensationsbidrag ingår inte i basvärdet utan är en särskild post i EAA. Värdet för dessa stöd och ersättningar uppgick till 9 685 miljoner SEK 2018.

Källa för samtliga figurer och tabeller i detta kapitel: Jordbruksverket, statistikdatabasen

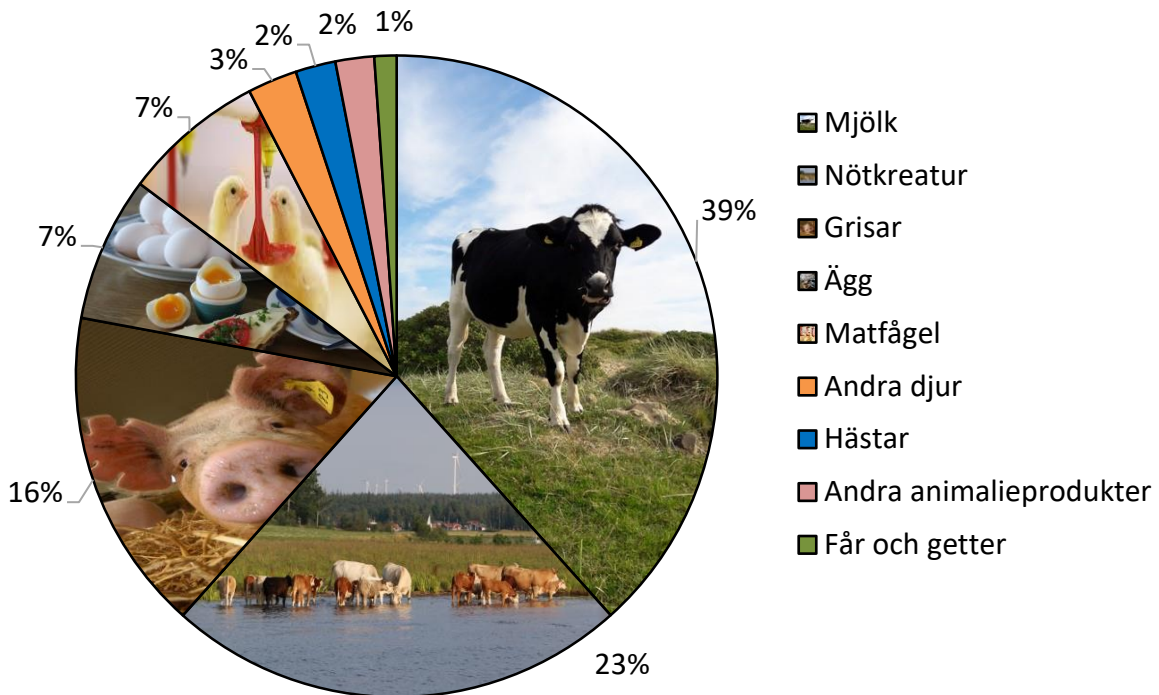
Jordbrukets produktionsvärde till baspris 2018, miljoner SEK löpande priser

Jordbrukets produktionsvärde till baspris 2014-2018, miljoner SEK löpande priser

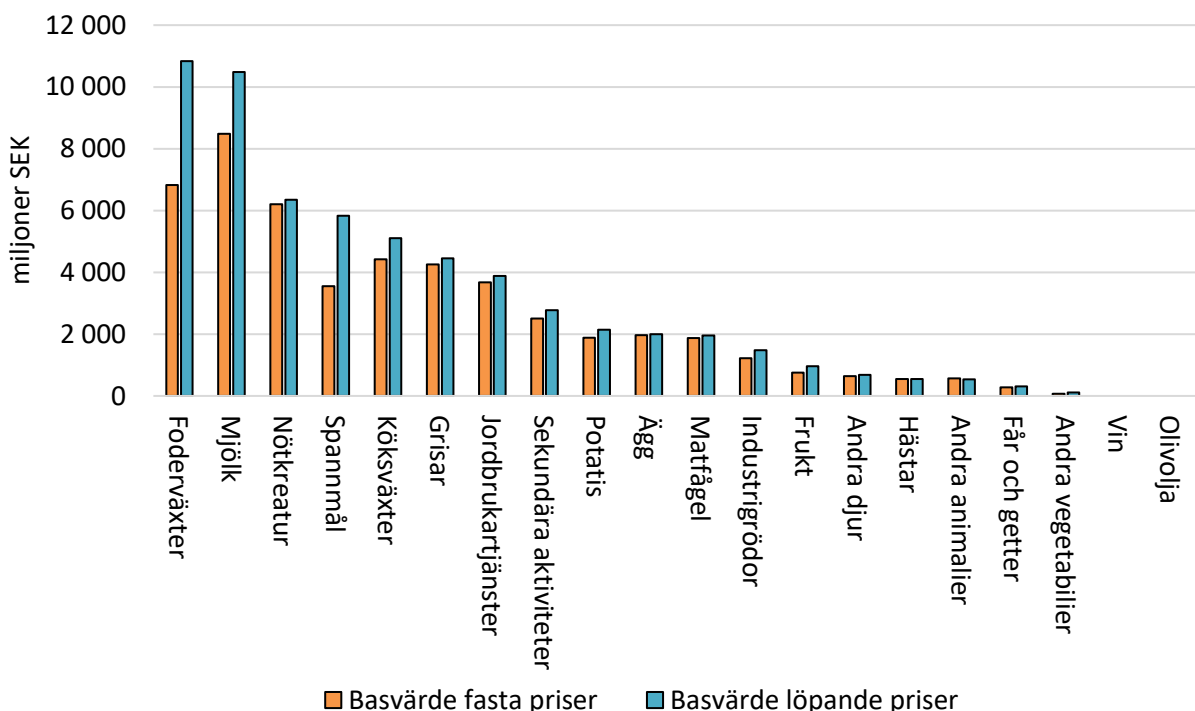

Andel av totalt produktionsvärde till baspris i animalieproduktionen 2018

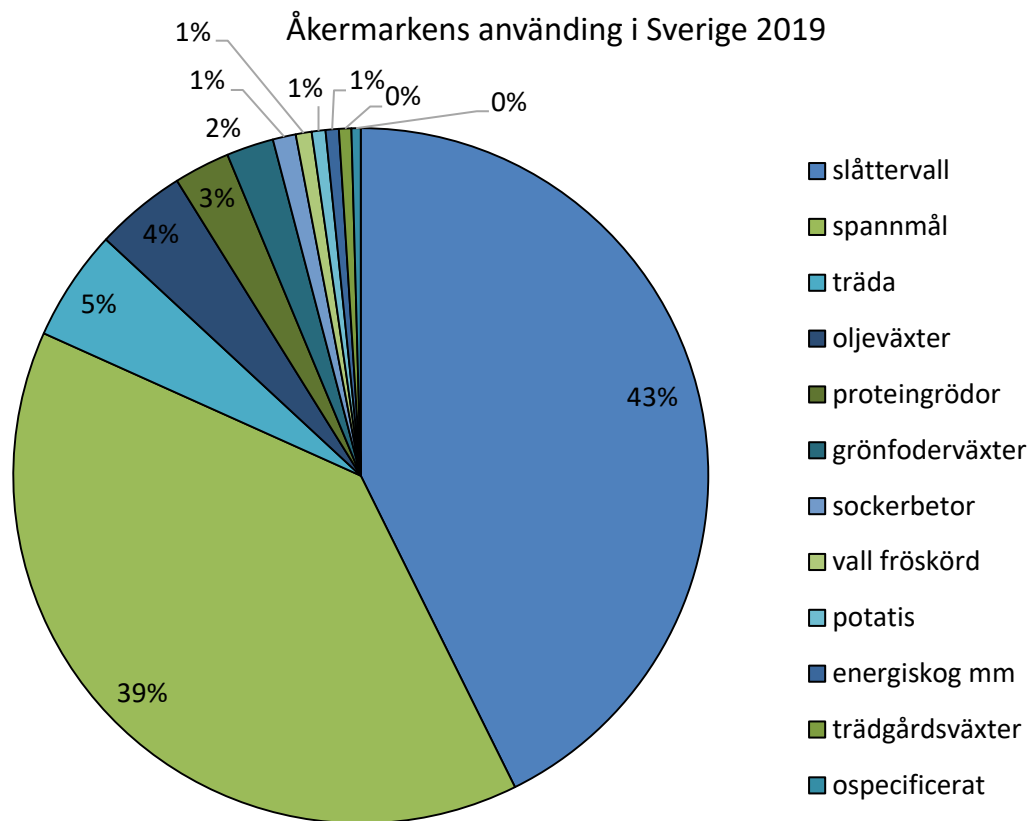
Om man istället räknar värdeutvecklingen i fasta priser där hänsyn tagits till inflationen, blir bilden annorlunda än med utgångspunkt i löpande priser. En jämförelse av värdeutvecklingen till fasta priser från 1995 till 2018 visar en minskning för animalieproduktionen med 0,3 procent per år eller 7,3 procent totalt. Motsvarande utveckling för vegetabilieproduktionen är en årlig ökning på 1,4 procent, eller med 38,3 procent totalt under perioden. De fasta priserna är indexerade mot basåret 1995.

Produktionsvärde fasta/löpande priser 2018 sorterat på löpande priser

<i>miljoner sek</i>	Basvärde fasta priser 2018	Basvärde löpande priser 2018	varav subventioner beräknat på löpande priser
Foderväxter	6 824	10 838	0
Mjök	8 487	10 479	369
Nötkreatur	6 204	6 345	924
Spannmål	3 549	5 834	0
Köksväxter	4 426	5 104	1
Grisar	4 254	4 453	18
Jordbrukartjänster	3 681	3 883	0
Sekundära aktiviteter	2 504	2 772	0
Potatis	1 889	2 142	5
Ägg	1 969	1 999	2
Matfågel	1 869	1 959	0
Industrigrödor	1 222	1 477	0
Frukt	753	958	0
Andra djur	641	683	15
Hästar	552	552	0
Andra animalier	571	533	0
Får och getter	280	304	2
Andra vegetabilier	69	109	0
Vin	0	0	0
Olivolja	0	0	0

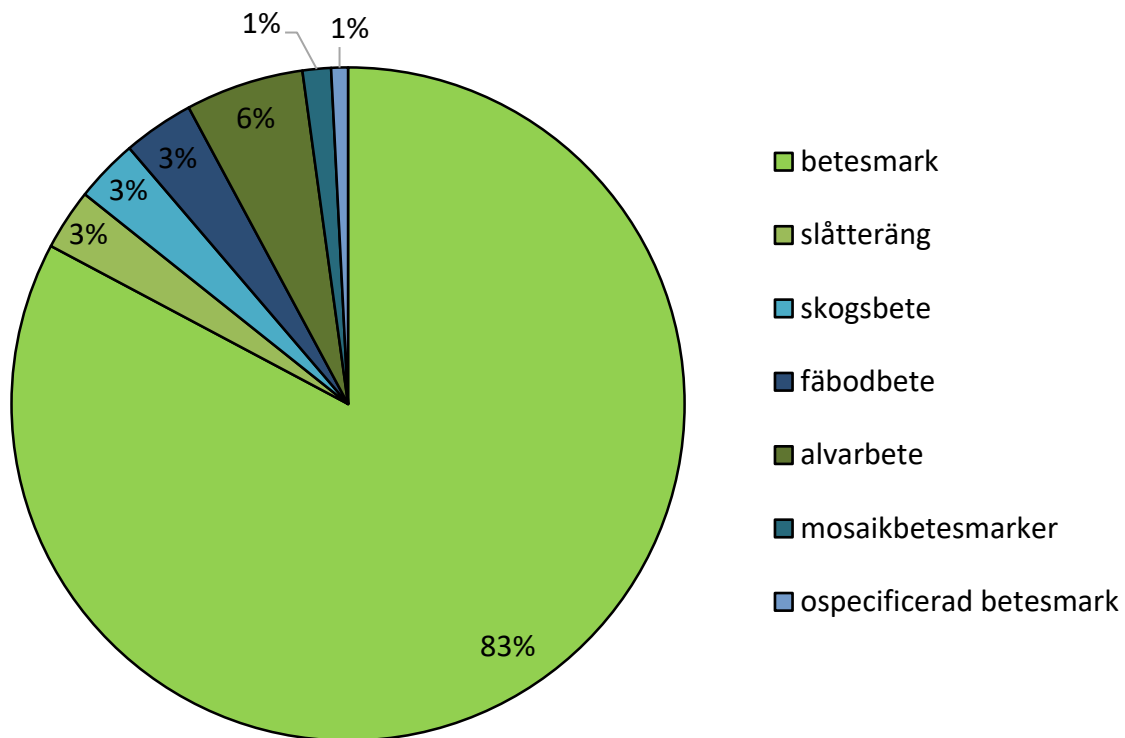
Figurerna och tabellerna nedan visar hur svensk åker- och betesmark brukades 2019. De enskilt största grödorna var vall följt av spannmål, tillsammans utgjorde dessa 82 procent av arealen 2019. Ungefär 45 procent av spannmålen som odlas i Sverige används som foder till lantbrukets djur och även vallodlingen är helt kopplad till animalieproduktionen. Detta visar hur animalie- och vegetabilieproduktionen i Sverige hänger ihop.

<i>areal åkermark 2019</i>	hektar
slåttervall	1 085 855
spannmål	993 175
träda	131 718
oljeväxter	107 762
proteingrödor	66 170
grönfoderväxter	55 860
sockerbetor	27 266
vall fröskörd	18 819
potatis	16 284
energiskog mm	15 634
trädgårdsväxter	14 654
ospecificerat	10 937
total åkerareal	2 551 499

De län som har störst betesareal i Sverige är Kalmar, Skåne och Västra Götaland. Enligt Jordbruksverkets blogg "Jordbruket i Siffror" betades 43 procent av den svenska betesarealen av kor på företag med specialiserad nötköttsproduktion 2019.

Betesmarkens användning i Sverige 2019

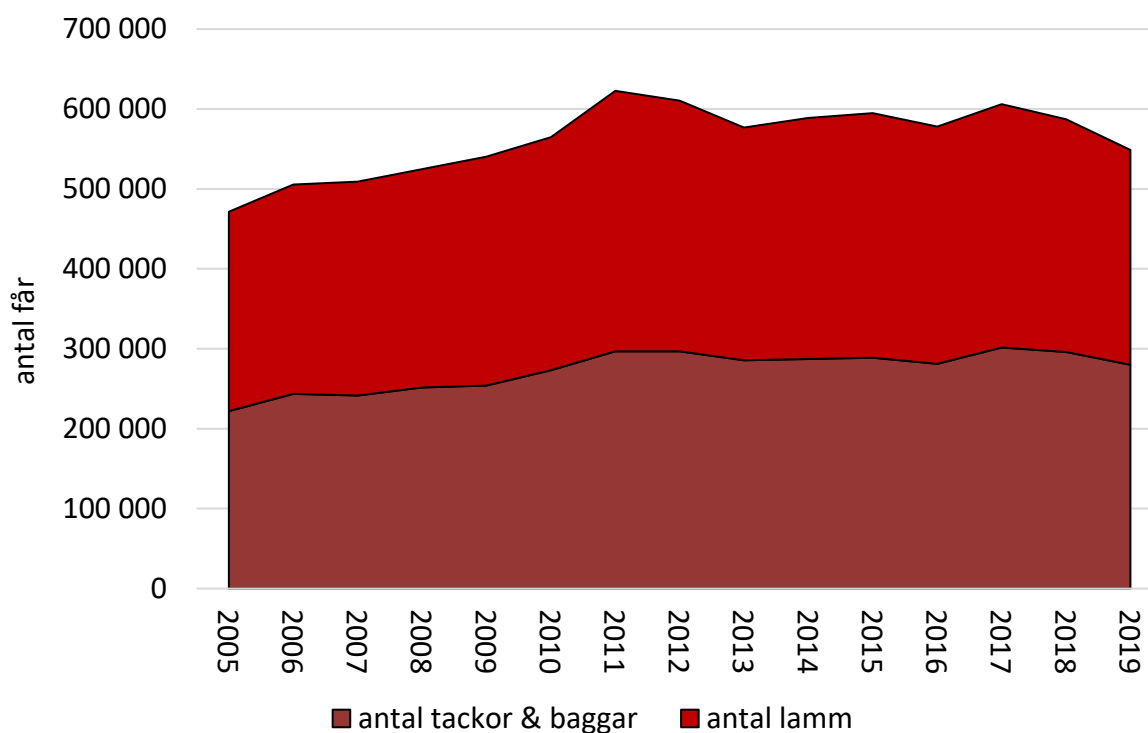
areal betesmark 2019		hektar
betesmark		381 836
slätteräng		13 529
skogsbete		13 990
fäbodbete		15 719
alvarbete		26 206
mosaikbetesmarker		6 298
ospecificerad betesmark		3 705
total betesmark		461 284

Källa: Jordbruksverket och SCB

2.4 Strukturutveckling i får- och lammproduktionen

Djurräkningen som redovisas på Jordbruksverkets statistiksidor på webben erbjuder en lång serie över antalet lantbruksdjur i Sverige. Den visar antalet djur i produktionen vid den tidpunkt då frågan ställs. Detta innebär att maxkapaciteten i stallarna kan vara högre än det antal djur som registreras, på grund av att vissa stallar har tillfälligt reducerat antal djur eller tomhållning. Detta gäller särskilt kyckling som har kort uppfödningstid och där stallarna är tomma för rengöring innan nya djur sätts in flera gånger per år. Med jämna mellanrum görs en totalundersökning, till exempel 2020, och övriga år baseras antalet djur i statistiken på urvalsundersökningar.

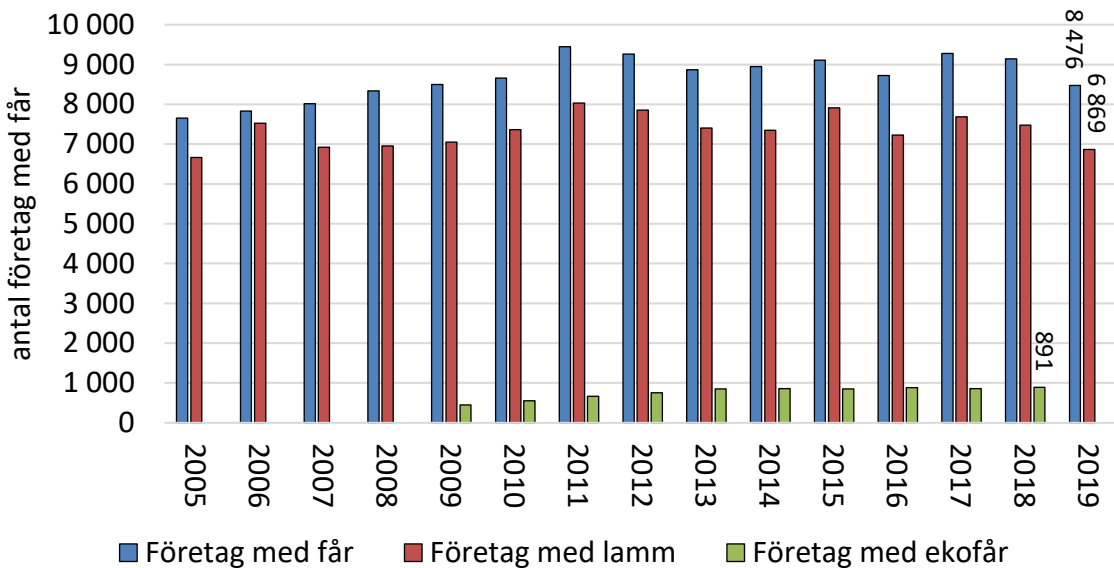
Antalet får totalt har ökat med 16 procent sedan 2005, toppnoteringen under perioden inträffade 2011 och de senaste två åren har antalet får och lamm sjunkit. Torkan sommaren 2018 tvingade en del producenter att slakta fler djur än planerat.

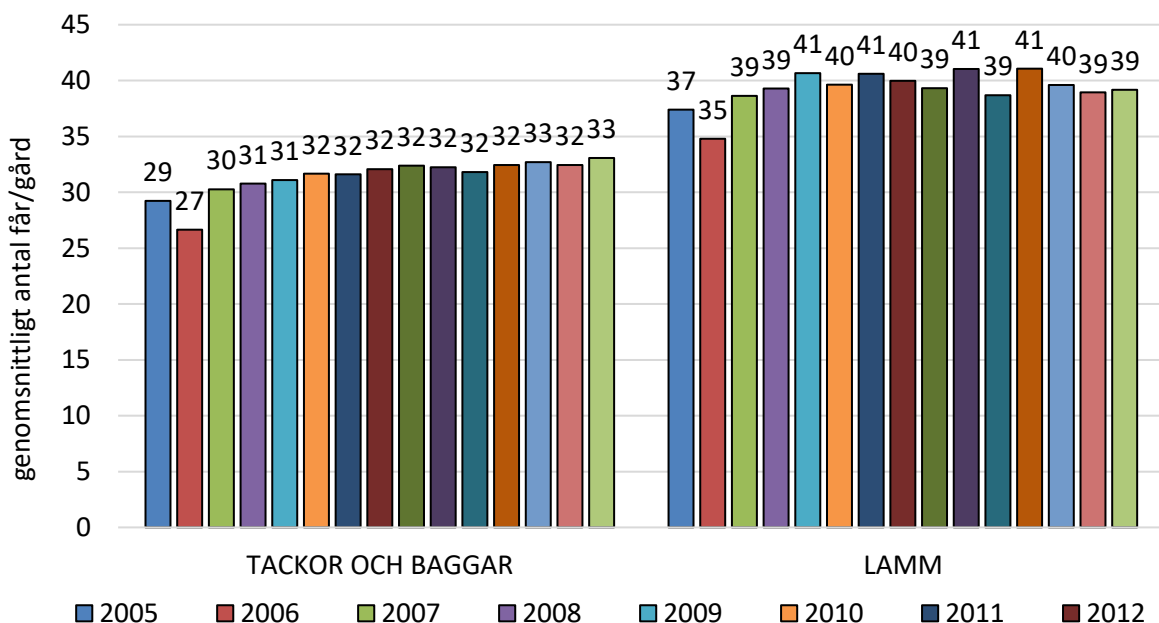
	2015	2016	2017	2018	2019
Tackor & baggar	288 675	281 327	301 468	295 912	279 888
Lamm	306 078	296 847	304 611	291 235	269 002
TOTALT	594 753	578 174	606 079	587 147	548 890

Källa: Jordbruksverket

Kriteriet för att hamna i den offentliga statistiken som ett lantbruksföretag med får, är att producenten har minst 20 får. Dock räknas producenter som har färre än detta tröskelvärde också som producent av får om de når upp till en annan verksamhetströskel, till exempel för areal mark eller annat djurslag. Jordbruksverkets statistik över utvecklingen av antalet företag med får visar en trendmässig uppgång de senaste femton åren. Toppnoteringen i antalet företag under perioden var 2011.

En annan siffra som är intressant att följa är genomsnittstorleken på svenska får- och lammgårdar, utifrån uppgifter i lantbruksregistret. Figuren nedan visar att snittgården idag inte är mycket större än för femton år sedan. Det finns i får- och lammproduktion, liksom i nötköttproduktionen, betydligt fler småskaliga företag än i kyckling-, mjölk- och grisproduktionen. Produktion av får och lamm är för många av de cirka 8 500 företagarna fortfarande en deltidverksamhet, bland annat för att hålla gårdens betesmarker öppna.

Källa: Jordbruksverket

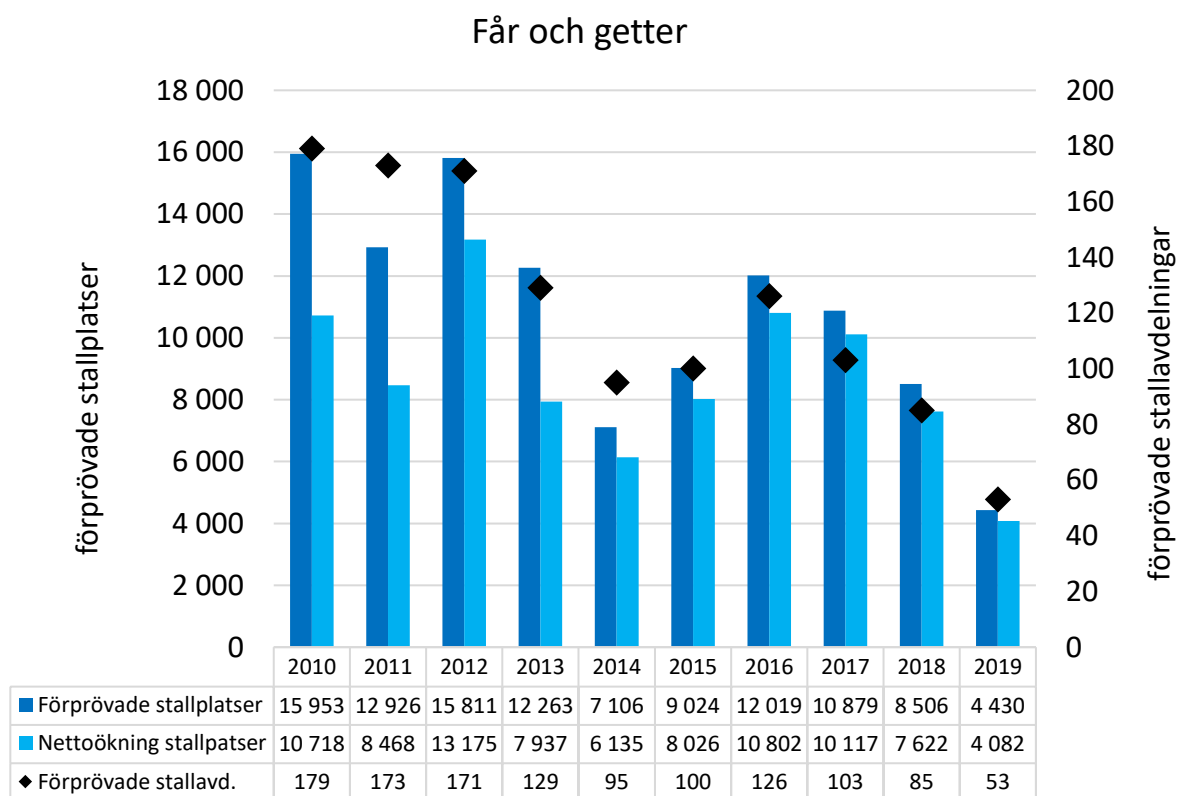
2.5 Förprovning av stallar för får och getter

Innan en ny- eller ombyggnation av djurstallar kan påbörjas ska de planerade förändringarna godkännas av länsstyrelsen genom en så kallad förprovning. Förprovningsstatistiken sammanställs av Jordbruksverket i början av varje år utifrån uppgifter från landets länsstyrelser och resultatet finns på Jordbruksverkets statistiksidor.

Det är inte givet att byggnationen kommer till stånd bara för att det skett en förprovning, men det signalerar ändå att företagaren har kommit långt i planerna och en godkänd förprovning leder därför oftast vidare till byggnation. Investeringen kan dock ske senare än det år då förprovningen gjordes. Sammanfattningsvis är utvecklingen av antalet förprovade stallplatser och stallavdelningar ett bra mått på investeringsviljan inom en sektor. Emellertid finns ingen statistik för stallplatser som tagits ur bruk, så man bör ha i åtanke att samtidigt som det byggs om och byggs nytt så kan det försvinna stallplatser av olika skäl – till exempel bristande lönsamhet eller pensionering.

Figurerna nedan visar både det totala antalet stallplatser som berörs av en förprovning samt nettoökningen av antalet stallplatser. Skillnaden mellan dessa båda mått visar hur många befintliga stallplatser som förprovats och som kan komma att byggas om, eftersom siffrorna inte bara omfattar nybyggnation utan även ombyggnation. Figurerna visar även statistik för antalet förprovade stallavdelningar.

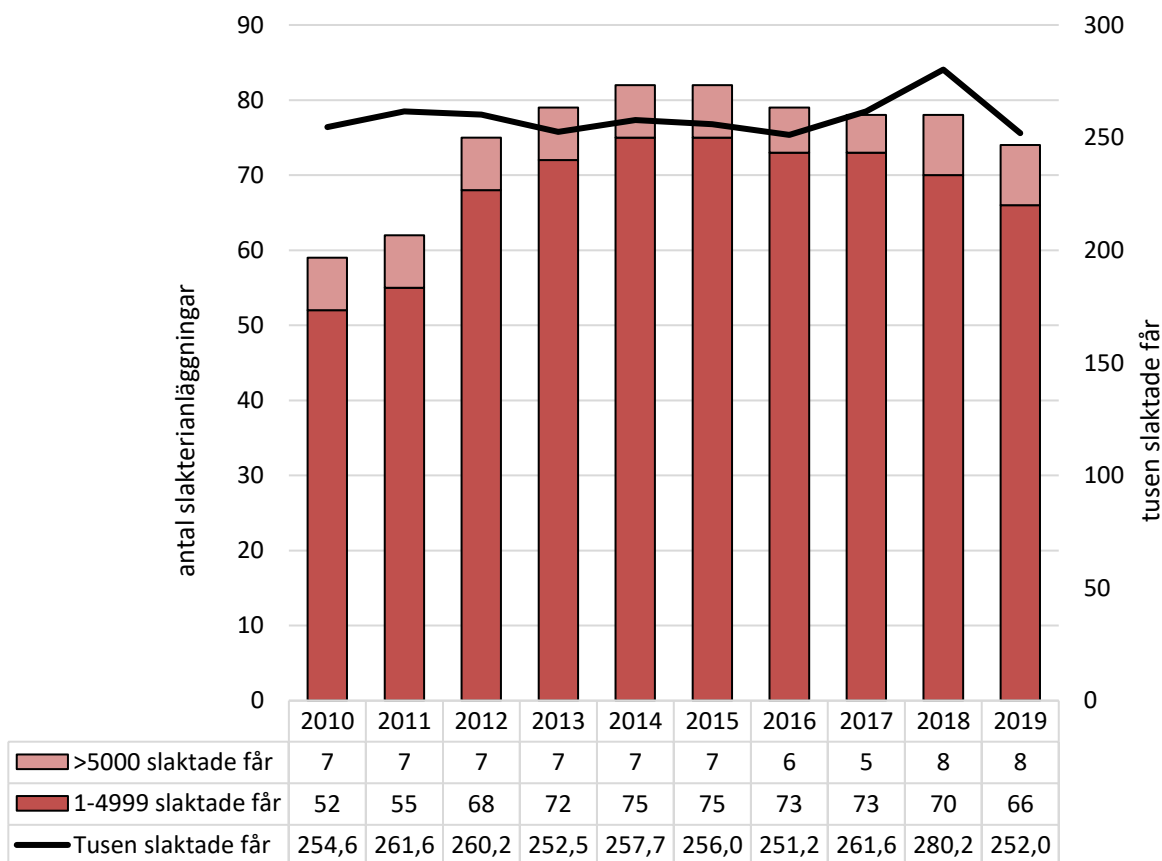
Förprovade stallar för får och getter har haft en nedåtgående trend de senaste tio åren. Under 2019 förprovades ungefär hälften så många stallplatser som året innan. Getterna utgör en mycket liten del av förprovningsstatistiken.

Källa: Jordbruksverket och länsstyrelsen

2.6 Slakt av får och lamm

Jordbruksverkets definition av småskalig får- och lammslakt är en årlig slakt av färre än 2 500 djur per år. I grafen nedan har dock en annan indelning gjorts, där den mindre gruppen har en årlig slakt av 1-4 999 får och lamm. De större slakterierna har aldrig varit dominerande till antalet, medan mindre slakterier ökat de senaste tio åren. Det finns idag betydligt fler slakterier per antal slaktade får än för tio år sedan.

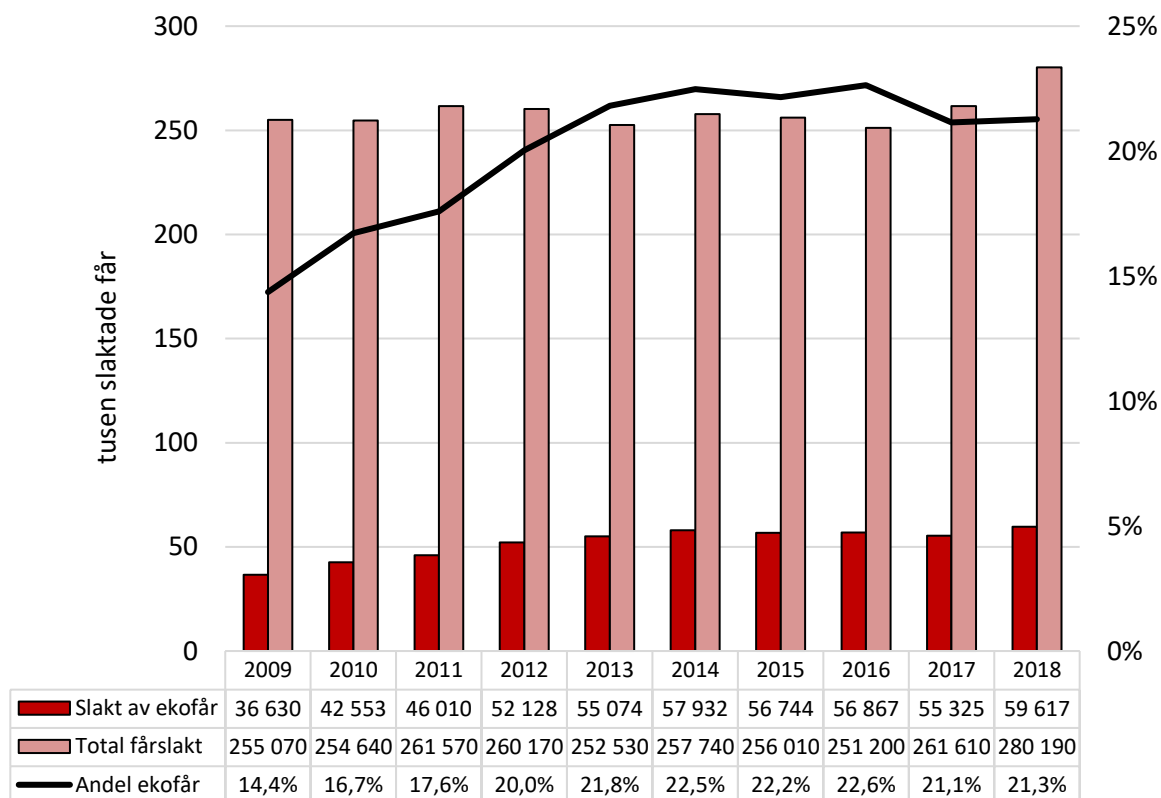

Källa: Jordbruksverket

2.7 Ekologisk produktion av får- och lammkött

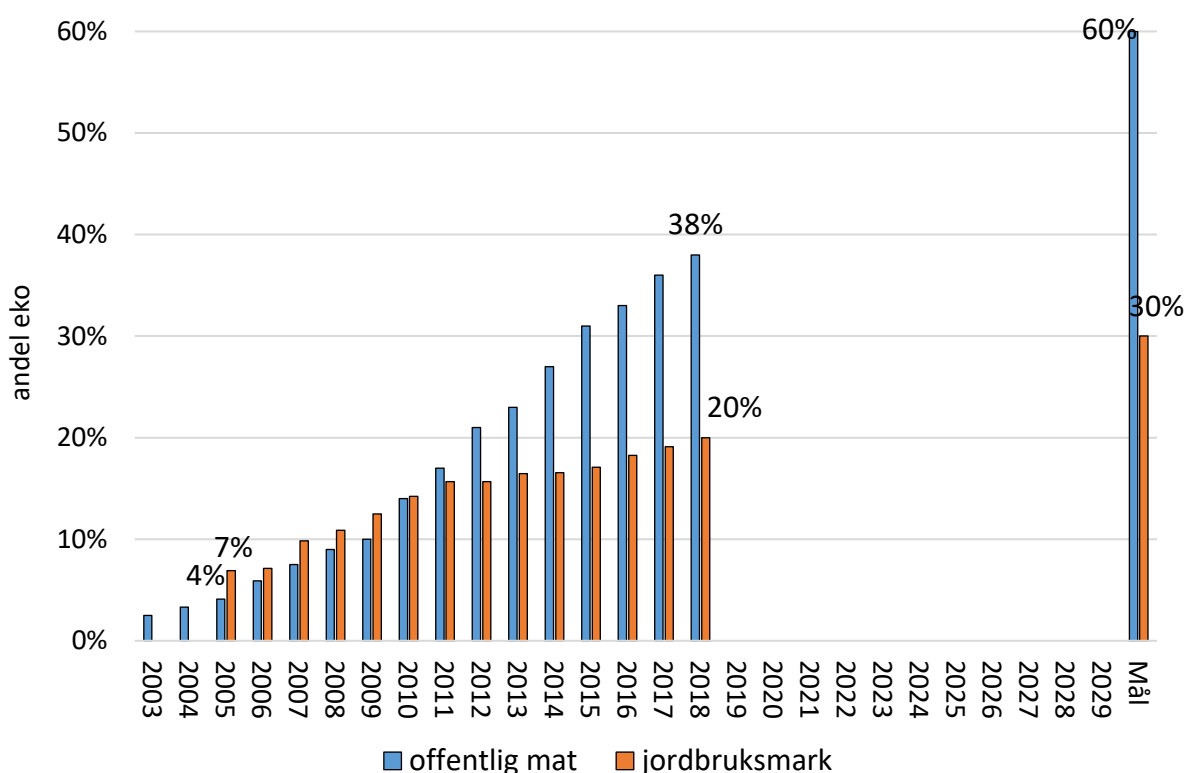
Sedan 2009 finns statistik för ekologisk animalieproduktion. Efterfrågan på ekologiska livsmedel har ökat och detta gäller även får- och lammkött. Den officiella statistiken har viss eftersläpning och uppgifter för 2019 publiceras under hösten 2020. Försäljningssiffror som tagits fram av branschens aktörer visar att efterfrågan på ekologiska livsmedel 2019 planade ut eller till och med minskade, vilket beskrivs mer i nästa kapitel.

Slakt av ekologiskt uppfödda får utgjorde 14,4 procent av total slakt 2009 och 21,3 procent 2018. Det är den högsta ekoandelen av alla djurslag som omfattas av den officiella statistiken. I förhållande till hur det ser ut i matfågel- och grisköttssektorerna är en större andel av slaktade nötkreatur och får ekologiska, liksom andelen ekologiska producerade ägg. Detta hör bland annat samman med att det är en mindre omställning att gå från konventionell till ekologisk produktion av betesdjur, än vad det är för griskött och matfågel. Det har sannolikt också varit svårt att få ut det merpris som behövs för ekologiskt griskött och matfågel. Andelen ekologiska ägg är emellertid på hög nivå trots att ekologiska ägg är betydligt dyrare än ägg från andra produktionsformer. Att kilopriset för såväl konventionella som ekologiska ägg är lågt i förhållande till många andra animaliska proteiner spelar troligtvis roll.

Källa: Jordbruksverket

I den svenska livsmedelsstrategin finns mål att den svenska produktionen av både konventionella och ekologiska livsmedel ska öka. För ekologisk produktion har regeringen sifferfatta inriktningsmål för 2030. Dessa är att andelen ekologisk jordbruksmark i hektar ska uppgå till 30 procent detta år, samtidigt som den offentliga konsumtionen av livsmedel ska bestå av 60 procent ekologiska livsmedel räknat i värde. För att stimulera resan mot dessa mål anslogs 50 miljoner kronor för främjande 2018-2020, Jordbruksverket är ansvarig myndighet för samordningen. Ett annat mål är att exporten av ekologiska livsmedel ska öka. Medel har beviljats för att stötta projekt som handlar om exempelvis marknadsinformation, kampanjer, utbildning, rådgivning och FoU. Statistiken till och med 2018 visar följande utveckling mot målen.

Källa: Ekomatcentrum (offentlig mat) och Jordbruksverket (jordbruksmark)

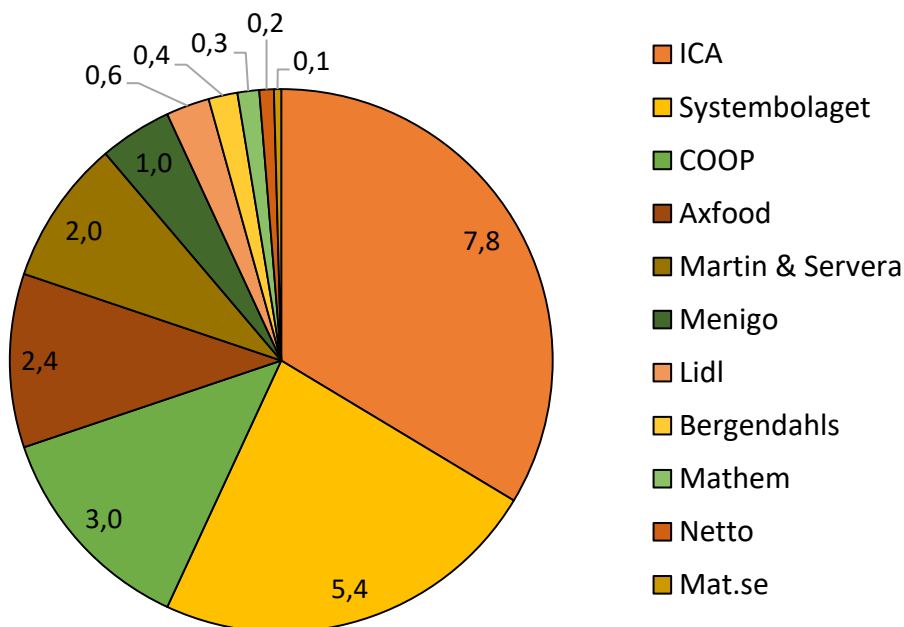
2.8 Ekologisk försäljning och offentlig sektor

Under 2019 har försäljningen av ekologiska livsmedel minskat, det visar statistik från Ekoweb. Preliminär statistik från Ekomatcentrum för den offentliga konsumtionen av ekologiska livsmedel pekar på en ökning som är betydligt mindre än tidigare år, preliminärt från 38 procent 2018 till 38,5 procent 2019. Det finns även tecken på att kommuner som tidigare haft ambitiösa ekomål tonar ner dessa. Sammantaget märks en trend att ekomål i ökad utsträckning får samsas med mål för mer vegetariskt, svenskt och närproducerat hos aktörer i hela värdekedjan.

Den totala livsmedelsmarknaden omsatte cirka 310 miljarder SEK 2019. Denna siffra omfattar dagligvaruhandeln, Foodservice och Systembolaget. Värdet av den totala ekoförsäljningen i Sverige var 28,2 miljarder SEK 2019. Detta är en ökning med 0,4 miljarder SEK, eller 1 procent. De tre största dagligvarukedjorna har bibehållit eller minskat sin

ekoförsäljning, även andelen eko av försäljningen har minskat eller varit oförändrad. Men sammantaget minskade alltså ekoandelen från 9,3 procent 2018 till 9,0 procent 2019.

Värde av ekologisk försäljning 2019, miljarder SEK

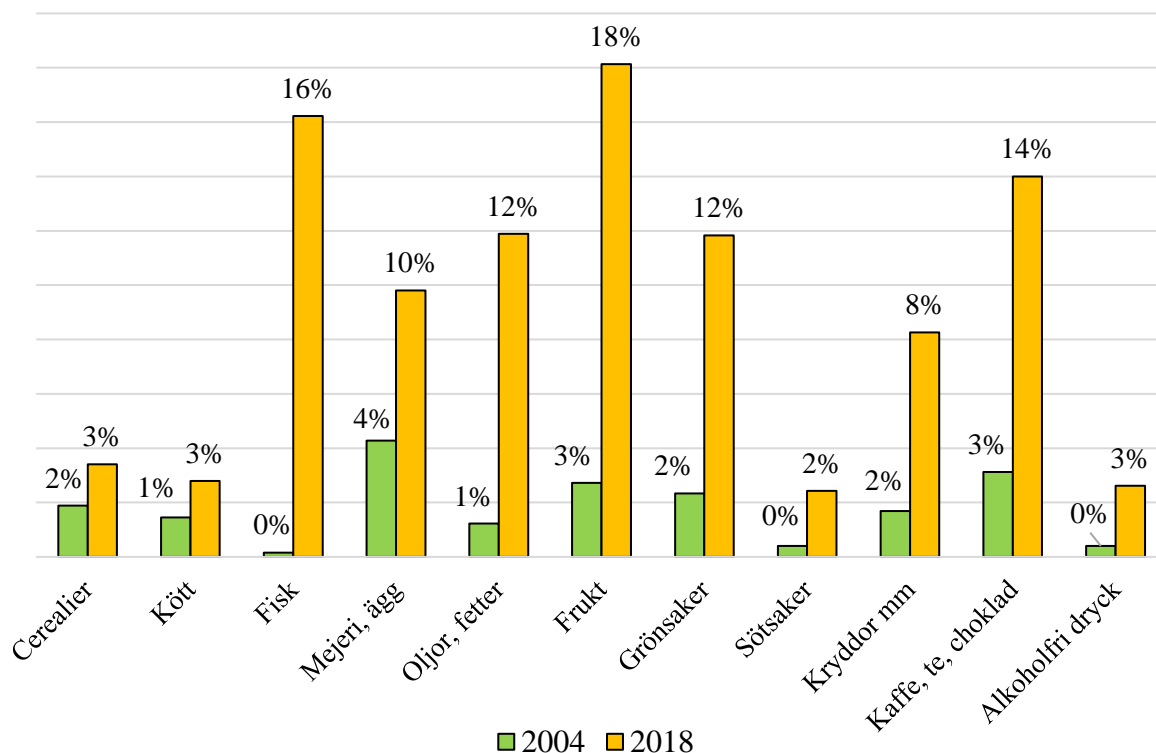
Andelen ekologiska livsmedel av total försäljning varierar mellan aktörerna i figuren ovan, högst andel noteras hos mindre näthandelsföretag men även inom Foodservice är ekoandelen hög. Hos de stora dagligvarukedjorna har COOP den högsta ekoandelen.

	andel eko	förändring föregående år
Mathem	25,0%	20,0%
Martin & Servera	17,9%	5,0%
Mat.se	16,4%	20,0%
Menigo	15,9%	18,0%
Systembolaget	14,9%	6,0%
COOP	9,2%	-3,0%
Axfood	6,2%	0,0%
Lidl	6,1%	2,7%
ICA	5,7%	-2,0%
Bergendahls	4,0%	-8,0%
Netto	3,0%	0,0%

Källa: Ekologisk livsmedelsmarknad, Ekoweb

Även SCB har statistik för den ekologiska försäljningen och i figuren nedan jämförs andelen ekologiska livsmedel per kategori 2018 med 2004. Jämförelsen visar att andelen eko ökat markant i samtliga kategorier, men mest för fisk, frukt samt gruppen kaffe, te och choklad.

Andel ekologiska livsmedel av försäljning i värde inom handeln

Källa: SCB

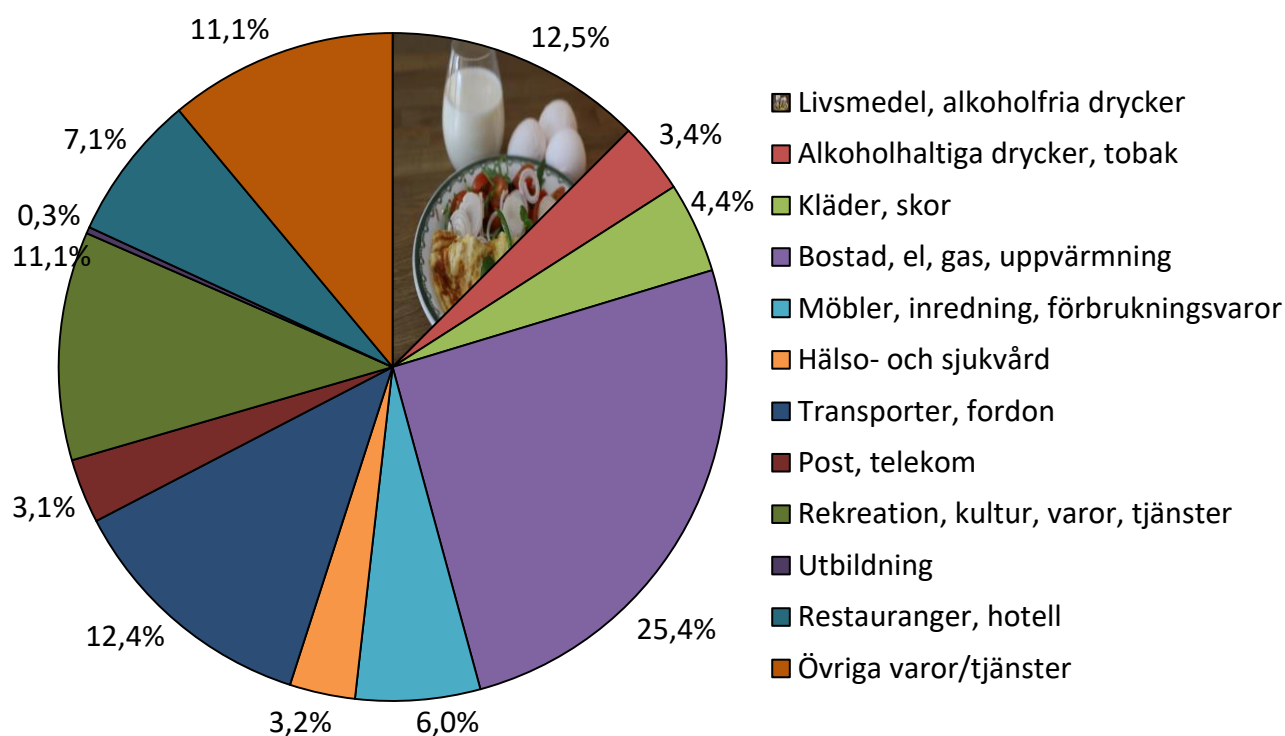
Statistik från Ekomatcentrum visar att 64 procent av de ekologiska livsmedel som såldes till offentlig sektor 2017 var svenskproducerade (sveko). Störst andel sveko i den offentliga maten fanns för animaliska livsmedel, som ägg, kött, mjölk och mejeriprodukter. Andelen svenskt var också högre hos de ekologiska än de icke ekologiska produkterna, för ägg var andelen svenska ekologiska ägg 100 procent svenska medan andelen svenska konventionella ägg var 85 procent i offentliga kök 2017. För kött och chark var motsvarande andelar 93 respektive 81 procent och för mejeriprodukter 91 respektive 65 procent.

Ekowebbs prognos för ekoförsäljningen är att den kommer öka med miljard SEK per år eller 13 procent totalt över den kommande tioårsperioden.

2.9 Hushållens utgifter på mat och dryck

Statistiken i nationalräkenskaperna över hushållens utgifter ger information om hur stor del av vår disponibla inkomst vi lägger på olika former av konsumtion, bland annat livsmedel, och hur stor andel av utgifterna på mat som består av kött. Av disponibel inkomst utgjorde utgifterna på livsmedel och alkoholfria drycker 16,8 procent 1987, 13,0 procent 1997, 12,0 procent 2007 och 12,5 procent 2017. Andelen har varit stabil mellan 12 och 13 procent sedan millenniumskiftet. Detta hör samman med att priserna på mat sjönk i samband med EU-inträdet 1995 och den ökade importkonkurrensen, samt att effekten spädades på då moms på mat sänktes 25 till 12 procent 1996. I siffran för matens andel av våra utgifter är inte restaurangbesök inräknade, en utgiftspost som ökat i relation till totala utgifter över tid från 4,9 procent 1987 till 7,1 procent 2017. Denna post i nationalräkenskaperna består förutom restaurangbesök till knappt 15 procent av övernattningar på hotell och liknande.

Figuren nedan visar fördelning av utgifterna på olika typer av konsumtion. Den största utgiftsposten för svenskarna är boende följt av transporter och mat/alkoholfri dryck på tredje plats. I pengar räknat konsumerade svenska hushåll för 2 005,9 miljarder SEK 2017, varav livsmedel och alkoholfria drycker stod för 250,6 miljarder SEK exklusive uteätande. Läger vi till uteätandet så blir utgifterna på mat och dryck väldigt mycket större, våra utgifter på restaurang och café uppgick till 123,3 miljarder SEK 2017. Alltså stod uteätandet för ungefär en tredjedel av våra utgifter på mat och dryck 2017, jämfört med omkring en fjärdedel 1987.

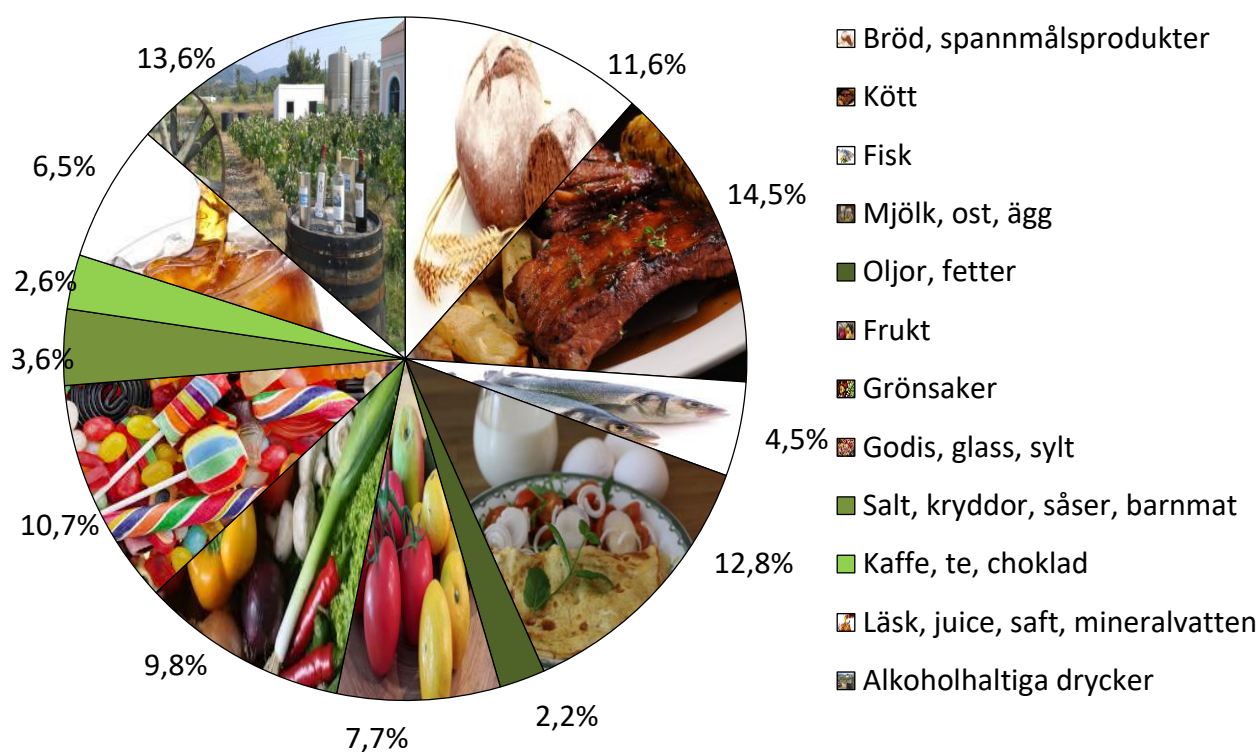

Källa: SCB, nationalräkenskaperna

I andra länder utgör oftast utgifterna på livsmedel och alkoholfria drycker en större andel av hushållens disponibla inkomst än i Sverige. Den svenska andelen 2017 på 12,5 procent kan jämföras med EU-genomsnittet 2010 som låg på drygt 16 procent (i Sverige var andelen

omkring 12 procent även 2010). En utblick till andra länder visar att andelen av inkomsten som läggs på mat och alkoholfri dryck är ännu större i många länder, ibland uppemot hälften. Andelen av inkomsten som läggs på boende är ungefär samma i Sverige som i EU som genomsnitt.

Kött har länge varit den största utgiftsposterna i svenskarnas livsmedelskonsumtion, och stod 2017 för 14,5 procent av våra utgifter på mat och all dryck. I denna jämförelse har alltså även alkoholen inkluderats till skillnad från i den övergripande figuren ovan där alkohol redovisas separat. På andraplats kom alkoholhaltiga drycker, på delad tredjeplats kom mejeriprodukter och ägg följt av bröd och spannmål på en fjärdeplats. Räknas inte alkohol in i livsmedelskonsumtionen ökar andelen på övriga kategorier med några procentenheter. Under 2017 konsumerade svenska hushåll mat och dryck för 275,1 miljarder SEK, varav 42,1 miljarder SEK på kött, 35,4 miljarder SEK på ägg och mejeriprodukter och 39,4 miljarder SEK på alkohol.

Källa: SCB, nationalräkenskaperna

Att vi lägger förhållandevis mycket pengar på animaliska livsmedel och alkohol beror till stor del på höga kilo- och literpriser, vilket för animalier speglar höga produktionskostnader. För alkohol är momsen i Sverige på all alkohol starkare än folköl är 25 procent jämfört med 12 procent på livsmedel. Den relativt höga svenska konsumtionen av kött i allmänhet och nötkött, som är dyrare än griskött och matfågel, i synnerhet, beror på att vi har en bättre hushållsekonomi jämfört med många andra länder.

2.10 Förbrukning och konsumtion av kött, ägg och mejeriprodukter

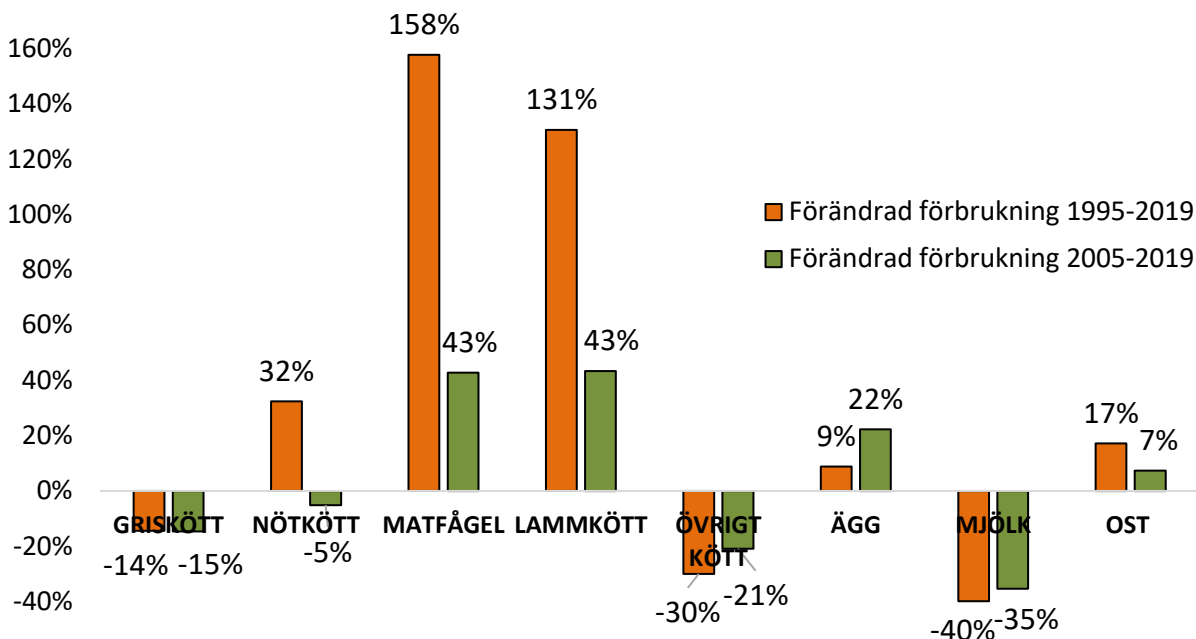
Den svenska förbrukningen av kött per capita är ett mått på hur vår verkliga konsumtion utvecklas över tid, under förutsättning att förlusterna från slakt till måltid inte förändrats. I absoluta nivåer får förbrukning per capita emellertid inte förväxlas med konsumtion per capita, utan förbrukningen visar åtgången i slaktad vikt för att tillgodose vår konsumtion. En bra tumregel är att vår konsumtion ligger på omkring hälften av förbrukningen. Förlusterna från slakt till tallrik är delar av djuret som inte går att äta (ben, senor, fett), butiks- och hushållssvinn samt vätskeförlust vid tillagning av mat. Den del av en slaktkropp som är godkänd för humankonsumtion men som sedan går till produktion av hund- och kattmat, ingår också i förbrukningssiffran. Det finns inga säkra siffror på hur stor andel av det kött som godkänns som livsmedel som används till mat för våra husdjur, men den torde inte vara särskilt stor.

För ägg och mejeriprodukter ser beräkningen annorlunda ut i och med att den produktvikt som mäts i Jordbruksverket statistik är betydligt närmare slutprodukten än för köttet. Bortfallet från ett invägt ägg till den kvantitet av ägget som sedan äts är egentligen bara skalet på cirka 12 procent av äggets vikt, plus svinn och förluster mellan packeri och konsument. Samma resonemang gäller för mjölk och mejeriprodukter.

De senaste decennierna har vi ätit alltmer av de flesta livsmedel, även förädlingsgraden har ökat. För kött har förbrukningen ökat med 21 procent från 1995 till 2019, även ägg och ost har ökat medan vi dricker mindre mjölk. Om man istället utgår från 2005 i jämförelsen är förbrukningen av kött oförändrad idag. Den största ökningen skedde alltså direkt efter EU-medlemskapet då priserna sjönk kraftigt.

Samtliga figurer och tabeller i detta kapitel av Jordbruksverket och SCB som källa och all statistik finns här:

<https://djur.jordbruksverket.se/amnesomraden/handelmarknad/kottmjolkochagg/marknadsbalanserkottmjolkochagg.4.298d9b5152ce44f1843e7b7.html>

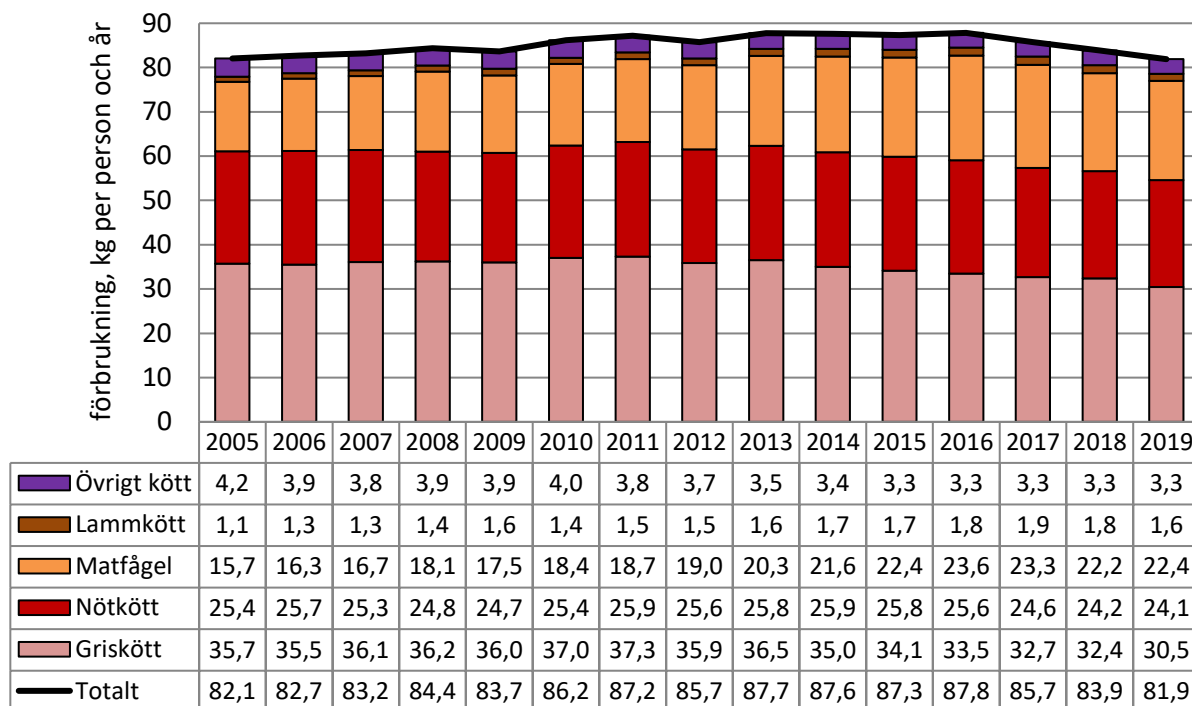

Det är matfågel som ökat mest, men mängden matfågel på svenskarnas tallrik är ändå fortfarande bara på tredje plats efter gris- och nötkött. Förbrukningen av griskött är idag, trots en trendmässigt ökad förbrukning av kött totalt sedan EU-inträdet, drygt fem kilo lägre än både 1995 och 2005 och snarare i nivå med mängden griskött vi förbrukade 1984.

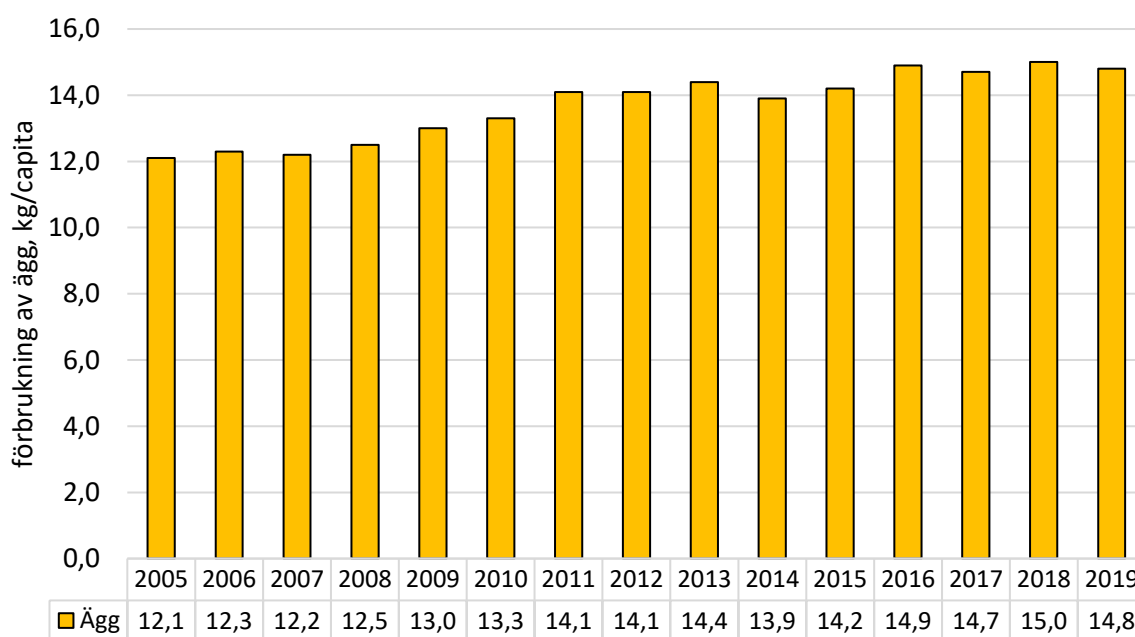
Det finns konsumtionsstatistik från 40-talet, även om den inte beräknats på exakt samma sätt under hela denna långa period. Förbrukningen av kött har ökat successivt ända sedan statistiken tar sin början, men mest efter 1990. Detta beror på den svenska avregleringen av jordbruket 1990, som sedan blev en återreglering vid EU-inträdet. Medlemskapet i EU förde i sin tur med sig sjunkande priser genom den importkonkurrens som uppstod och alldeles därefter kom momssänkningen på livsmedel från 25 till 12 procent 1996. Samtidigt har produktutveckling, utbud och mattrender påverkat i samma riktning - åtminstone till 2016.

Hur mycket och vilken typ av kött vi äter i olika delar av världen och även inom ett land är bland annat kopplat till ekonomiskt välstånd, kultur och traditioner. Sedan några år tillbaka har svenskarnas intresse för hållbarhetsfrågor inneburit minskad förbrukning av kött, med nästan 6 kilo per person och år sedan "peak meat" 2016. Att intresset för vegetarisk mat ökar beror på klimatdebatten, hälsofokus & kostråd, djuretiska frågor och trender som innebär växande utbud och exponering av vegetarisk mat. Även prisförändringar påverkar. En liknande utveckling som i Sverige kan skönjas i många andra utvecklade länder.

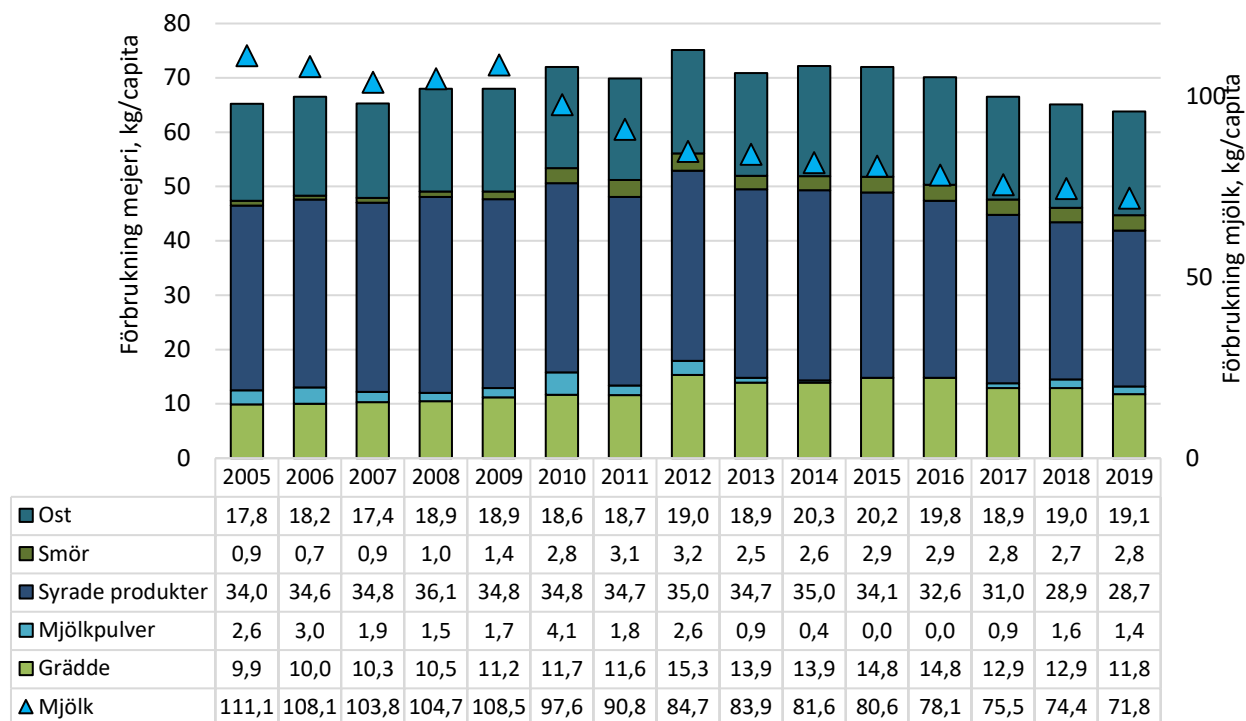
Under 2019 landade förbrukningen av kött på 81,9 kg per capita, det är en minskning med 2,0 kg eller 2,3 procent jämfört med 2018. Förbrukningen av kött har haft hack nedåt i den uppåtgående kurvan flera gånger tidigare sedan EU-inträdet, men 2017-2019 skedde de största och mest långvariga minskningarna hittills. Tidigare hack nedåt kan förklaras av utbrott av både mul- och klövsjuka och galna kosjukan i EU omkring millenniumskiftet, global finanskris 2008-2009 och ett kraftigt tapp i produktionen av svenskt griskött 2012.

Ägg är ett animaliskt protein som i konsumentledet har ett förhållandevis lågt pris. Ägg marknadsförs också, i likhet med kyckling, som klimatsmart och hälsosamt. Detta baseras på beräkningar som visar att både ägg och kyckling ger upphov till lägre påverkan på klimatet än nötkött, mjölk och griskött. Livsmedelsverkets kostråd har heller inga rekommendationer om högsta konsumtion för ägg och kyckling, som det finns för det röda köttet (nöt-, gris- och lammkött). Förbrukningen av ägg har ökat trendmässigt med totalt 9 procent sedan 1995. Däremot har förbrukningen varierat både upp och ner under perioden, mellan 11 och 15 kg/capita. I siffrorna nedan har äggprodukter, alltså äggpulver, albumin och liknande, räknats om till skaläggsekvivalenter. Däremot ingår inte ägg som importerats i bearbetade livsmedel som bakverk, pulvermixer och liknande.

På mejerisidan har det skett ett skifte mot mer förädlade produkter. Vi dricker allt mindre konsumtionsmjölk, men ökar vår konsumtion av ost och smör. Vid en grov omräkning till mjölkekvivalenter har vår totala förbrukning av mejeriprodukter ökat med 14 procent sedan EU-inträdet, samtidigt har mjölken minskat med 40 procent, osten har ökat med 17 procent, smöret har ökat med 367 procent, yoghurt- och filprodukter har ökat med drygt en procent.

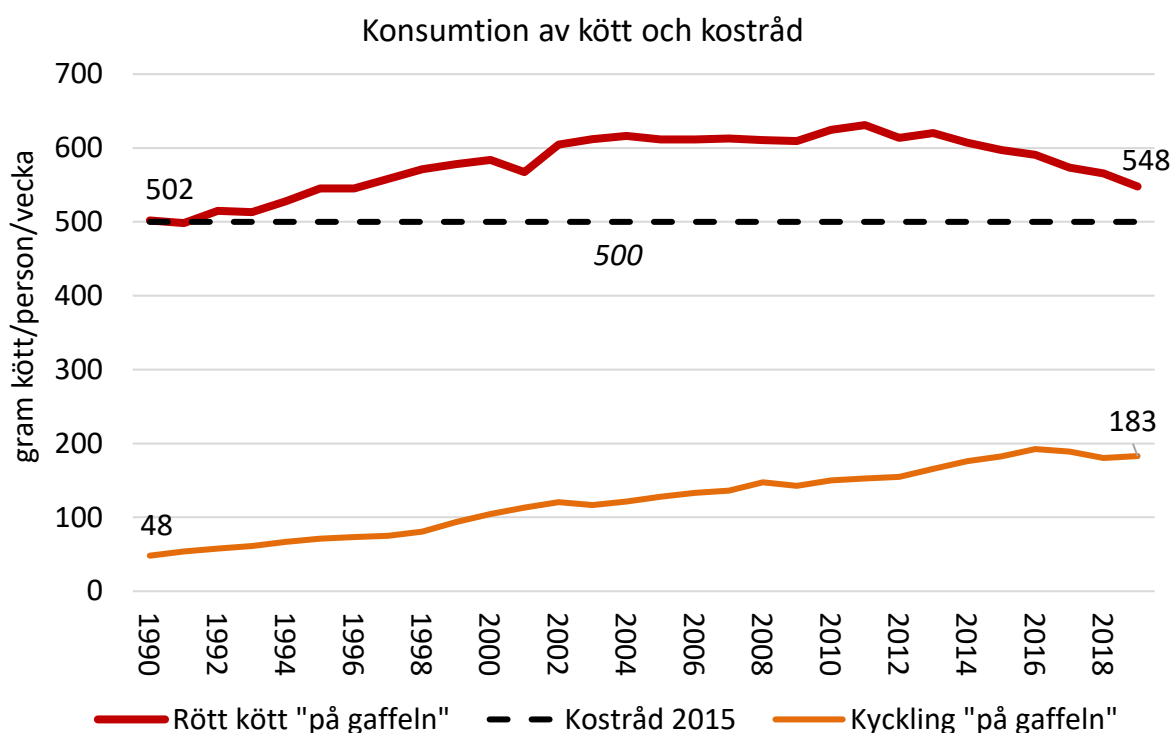
2.11 Från hage eller stall till mage

Den förbrukning som Jordbruksverket räknar fram i marknadsbalanserna beräknas på ett liknande vis som vår totalkonsumtion, som är den officiella siffran för vår konsumtion av kött i slaktad vikt. Totalkonsumtionen publiceras på våra statistiksidor med knappt ett års eftersläpning. Därför räknar vi sedan många år även fram en siffra som vi kallar förbrukningen, som presenteras både snabbare och tätare. Förbrukningen visar den vikt djuren har direkt efter slakt. Detta innebär att slaktkroppen är urtagen men att bland annat ben, senor och putsfett ingår i förbrukningssiffran. De delar på djuret som inte blir livsmedel har olika användningsområden som varierar över tid beroende på avsättningsmöjligheterna. Några exempel är hund- och kattmat, biologiska gödningsmedel, energi genom förbränning, biogas, teknisk industri, konfektion och inredning. Även kött som ingår i förbrukningssiffran går till viss del till djurfoder, men det finns ingen metod att särskilja dessa kvantiteter.

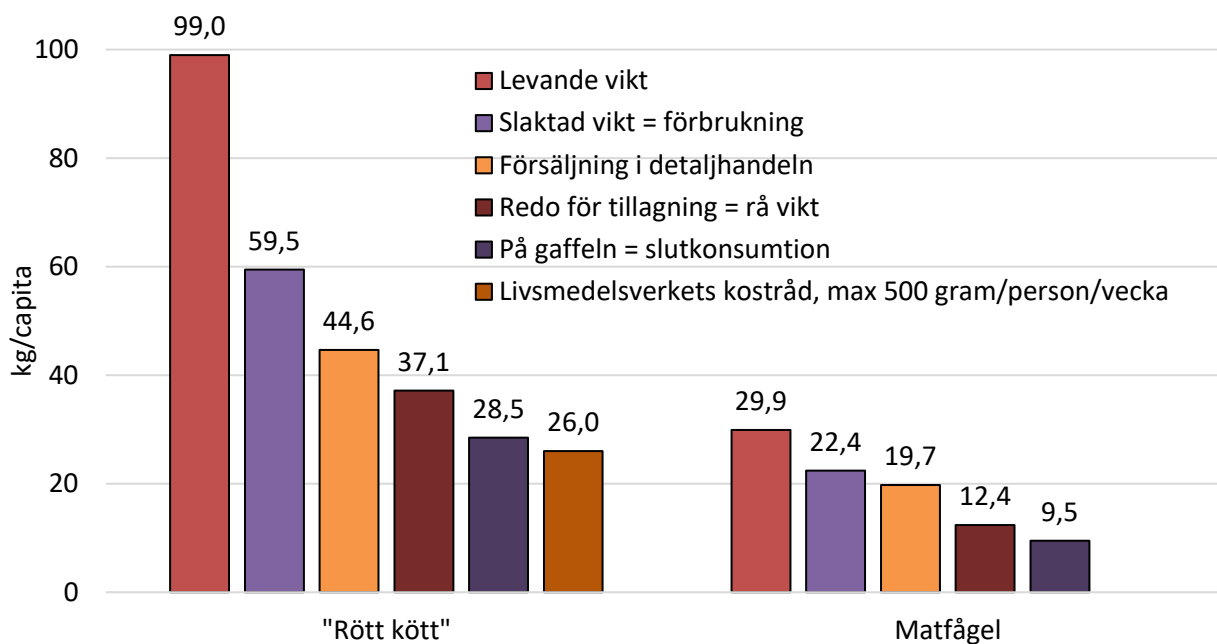
För att illustrera olika steg i vår förbrukning och konsumtion har vi tagit fram en trappa i fem steg, från hage/stall till mage. Det är viktigt att komma ihåg att beräkningen innehåller en mängd antaganden och att det är ett teoretiskt sätt att resonera kring förhållandet mellan levande vikt, förbrukning och konsumtion. Utgångspunkten är förbrukningsstatistiken för kött, som tas fram med hjälp av officiell statistik för slakt och utrikeshandel. Vedertagna omräkningstal används sedan för att räkna upp förbrukningen till levande vikt och ner till vikt i handelsledet. I botten av trappan finns siffror för köttkonsumtionen från Livsmedelsverkets matvaneundersökning, som görs med cirka tio års mellanrum. Denna konsumtion fördelas

enligt vikter mellan de olika köttslagen rött kött (nöt, gris, lamm, övrigt kött), medan kyckling redan har en egen grupp i matvaneundersökningen. Resultatet i matvaneundersökningen avser vår konsumtion 2010, men eftersom vår förbrukning ändrats sedan dess så indexeras siffran i matvaneundersökningen med förändringen i förbrukning.

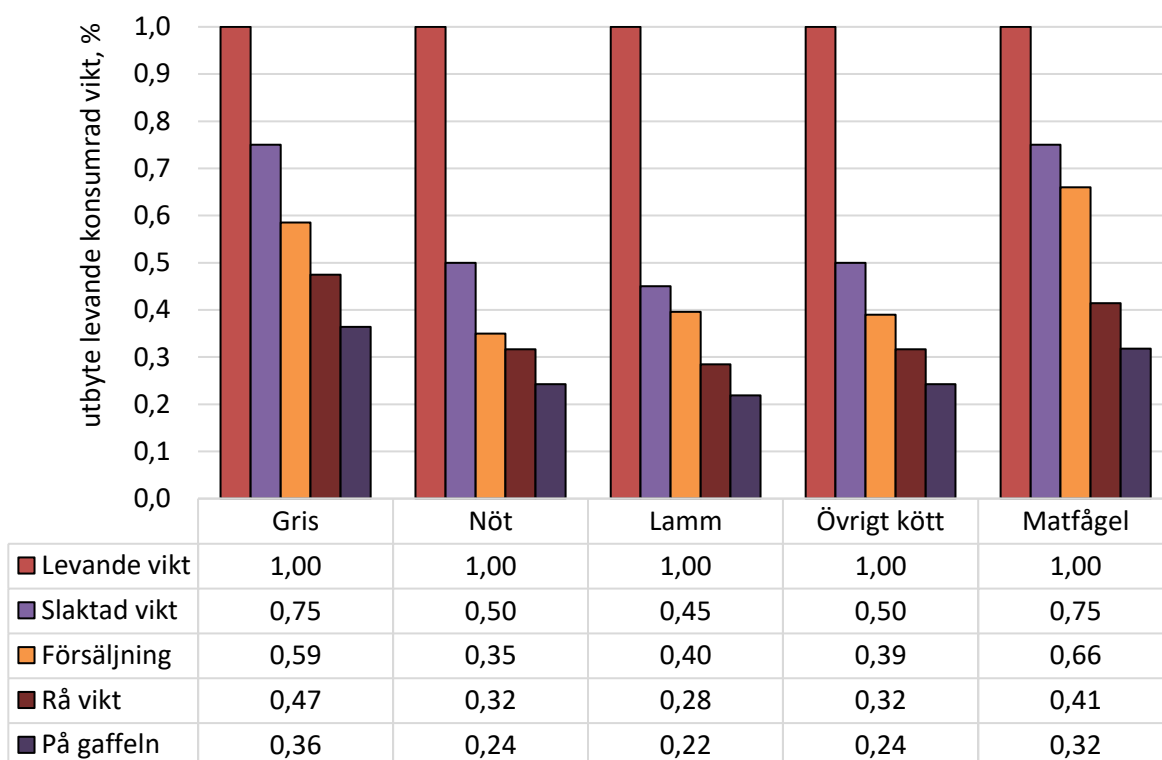
Beräkningen visar bland annat att konsumtionen "på gaffeln" av rött kött uppgår till knappt 50 procent av förbrukningen i slaktad vikt, samt att den vuxne medelsvensken 2019 åt 10 procent mer rött kött än vad Livsmedelsverkets kostråd rekommenderar. Detta kan jämföras med 2010 då konsumtionen av rött kött låg 25 procent högre än rekommendationen i kostrådet. Genomsnittet döljer en stor bredd på köttkonsumtionen i Sverige. Matfågel omfattas inte av det rekommenderade intaget i kostrådet.

Omräkning från levande vikt till slaktad vikt görs med hjälp av Jordbruksverkets schablontal som är 0,5 för nöt, 0,75 för gris, 0,45 för lamm och 0,75 för kyckling. Omräkning från slaktad vikt till försäljning i detaljhandeln görs med hjälp av internationella schablontal som är 0,70 för nöt, 0,78 för gris och 0,88 för matfågel och lamm. Figuren visar resultatet av denna beräkning, där det röda köttet grupperats för att kunna matcha livsmedelsgrupperna i Livsmedelsverkets matvaneundersökning. Rött kött består enligt denna definition av nöt, gris, lamm och övrigt kött (mest vilt).

I figuren nedan har utbytet från hage till mage fördelats på alla djurslag och beräknats utifrån 1 kg levande vikt, vilket gör det lättare att se procentuellt bortfall i varje steg. Den mest efterfrågade siffran är skillnaden mellan förbrukning (slaktad vikt) och "på gaffeln". I ett resursperspektiv kan emellertid även den levande vikten vara intressant.

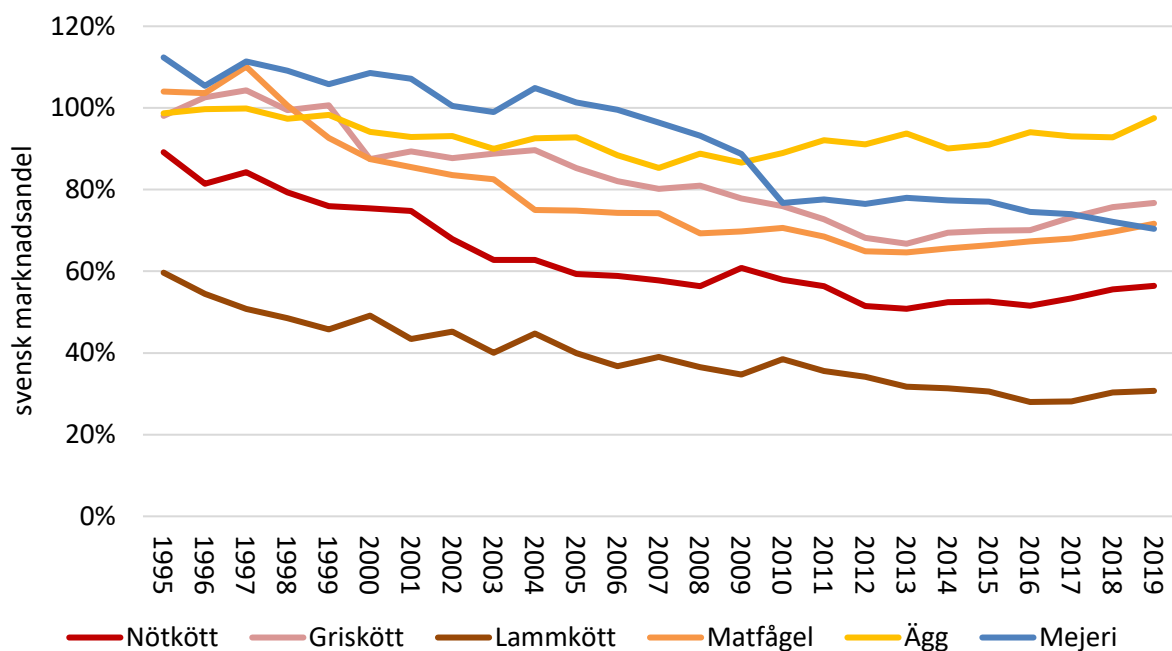

2.12 Svensk marknadsandel för animalieprodukter

Utvecklingen av den svenska marknadsandelen för animalieprodukter, även kallad svensk självförsörjningsgrad, har följt en nedåtgående trend sedan 1995. Hack uppåt i kurvan kan noteras enstaka år och mot slutet av perioden syns även en tydligare förstärkning för alla köttslag samt ägg.

Svenska livsmedel har ofta inte möjlighet att konkurrera med priset på grund av högre produktionskostnader. Idag har dock de mervärden som följer på tuffare lagstiftning och branschregler i produktionen fått ökad betydelse som konkurrensmedel. Mervärdena handlar om att vi har djur med hög hälsostatus, att svenska djur inte har en del sjukdomar som finns i andra länder, att vi har en låg användning av antibiotika till lantbrukets djur och att vi har mer generösa utrymmen i stallar. Några djurslagsspecifika exempel är det svenska beteskravet för mjölkkor och strikt efterlevnad av EU:s förbud mot att klippa av (kupera) knorren på grisar. I Sverige får man heller inte klippa näbben på kycklingar eller höns. För matfågel och värphöns finns dessutom särskilda omsorgsprogram som de flesta svenska uppfödare följer. När det gäller kyckling finns utöver omsorgsprogram även övervaknings- och kontrollprogram mot salmonella och campylobacter. Man kan sammanfattningsvis säga att det fokus på priset som styrt efterfrågan på kött under lång tid, numera får samsas med konsumenternas drivkrafter att bidra till en mer hållbar produktion och konsumtion av mat. Även behov av trygghet och omsorg om den egna hälsan påverkar valet av ursprung för kött.

Andelen svenskt kött uppgår idag till omkring 90 procent i dagligvaruhandeln, 60 procent i offentlig sektor och 10-20 procent i privata restauranger räknat i kvantitet. Konsumtionen av måltider i offentlig sektor utgör endast 3-4 procent av vår matkonsumtion räknat i värde. Uteätande på restaurang har ökat de senaste decennierna och utgör idag omkring 30 procent av våra utgifter på mat. Ett annat tecken på ökat intresse för svensk mat, utöver att marknadsandelen för animaliska produkter ökar, är att fler och fler livsmedel får en blågul ursprungsmärkning. Från Sverige-märkningen är en sådan, och antalet varor som har denna märkning har ökat från knappt 4 500 till strax under 10 000 mellan 2016 och 2019. Flest varor med Från Sverige-märkningen finns inom kött och chark.

	Nöt	Gris	Lamm	Matfågel	Ägg	Mjolk	Syrade	Smör	Ost
1995	89,2%	98,0%	59,7%	104,0%	98,7%	99,8%	100,3%	527,4%	89,2%
1996	81,5%	102,6%	54,5%	103,6%	99,7%	100,0%	100,7%	238,9%	85,4%
1997	84,3%	104,3%	50,8%	110,1%	99,9%	100,5%	99,6%	288,6%	86,4%
1998	79,3%	99,5%	48,5%	100,5%	97,4%	100,8%	99,0%	216,6%	86,6%
1999	75,9%	100,6%	45,8%	92,7%	98,3%	101,3%	96,5%	263,5%	85,1%
2000	75,4%	87,4%	49,2%	87,5%	94,1%	101,6%	96,1%	243,0%	86,0%
2001	74,8%	89,4%	43,4%	85,5%	92,9%	102,7%	91,6%	262,4%	84,0%
2002	67,9%	87,7%	45,2%	83,6%	93,1%	102,0%	90,5%	230,2%	80,2%
2003	62,8%	88,8%	40,0%	82,5%	90,0%	101,3%	88,5%	235,7%	76,8%
2004	62,8%	89,6%	44,7%	75,0%	92,5%	100,2%	88,0%	331,4%	74,9%
2005	59,4%	85,2%	40,0%	74,9%	92,8%	98,9%	86,2%	320,3%	73,7%
2006	58,9%	82,1%	36,8%	74,3%	88,4%	97,2%	85,1%	399,7%	71,8%
2007	57,8%	80,2%	39,1%	74,2%	85,3%	97,5%	83,2%	266,0%	68,3%
2008	56,4%	81,0%	36,6%	69,2%	88,8%	94,8%	81,8%	226,8%	65,7%
2009	60,8%	77,8%	34,7%	69,7%	86,6%	90,0%	81,6%	182,2%	61,3%
2010	57,9%	76,0%	38,5%	70,6%	89,0%	99,8%	81,0%	71,1%	59,0%
2011	56,3%	72,7%	35,6%	68,5%	92,1%	102,2%	80,0%	58,7%	58,4%
2012	51,5%	68,2%	34,1%	64,9%	91,1%	107,5%	76,3%	58,1%	56,0%
2013	50,8%	66,7%	31,7%	64,6%	93,7%	107,2%	74,7%	71,0%	47,3%
2014	52,4%	69,4%	31,3%	65,6%	90,0%	102,3%	72,9%	65,9%	44,6%
2015	52,6%	69,9%	30,6%	66,4%	91,0%	103,2%	73,4%	58,6%	45,5%
2016	51,6%	70,1%	28,0%	67,3%	94,1%	101,2%	74,9%	56,8%	44,5%
2017	53,4%	73,2%	28,1%	68,0%	93,0%	100,1%	76,4%	58,4%	43,4%
2018	55,6%	75,7%	30,3%	69,7%	92,8%	99,5%	77,8%	55,4%	42,3%
2019	56,4%	76,7%	30,7%	71,6%	97,5%	99,3%	75,8%	56,1%	41,0%

Källa: Jordbruksverket och SCB

2.13 Handeln med får- och lammkött

Handelsstatistiken i denna rapport baseras på den kombinerade nomenklaturen, där produkterna klassas enligt kn-nummer. På åttasiffrig nivå omfattar handeln med får- och lammkött omkring 20 poster, och antalet sjunker successivt på sex- och fyrsiffrig nivå.

Handelsstatistiken på landnivå visar det land produkten kommer ifrån precis innan import eller landar i precis efter export, men säger inget om första ursprung eller slutlig destination. Lammkött som importeras från Nederländerna kan till exempel ursprungligen komma från Nya Zeeland.

Även det vi brukar kalla karusellhandel inom företag är vanligt inom vissa sektorer, det kan handla om kött eller mejeriprodukter som exporteras i råvaruform till ett grannland för att förädlas eller packas och sedan komma tillbaka till Sverige för konsumtion. En del av det får- och lammkött som exporteras kan alltså förädlas i mottagarlandet för att därefter komma tillbaka till Sverige. På samma vis kan importerat får och lammkött till Sverige förädlas här för att sedan återexporteras.

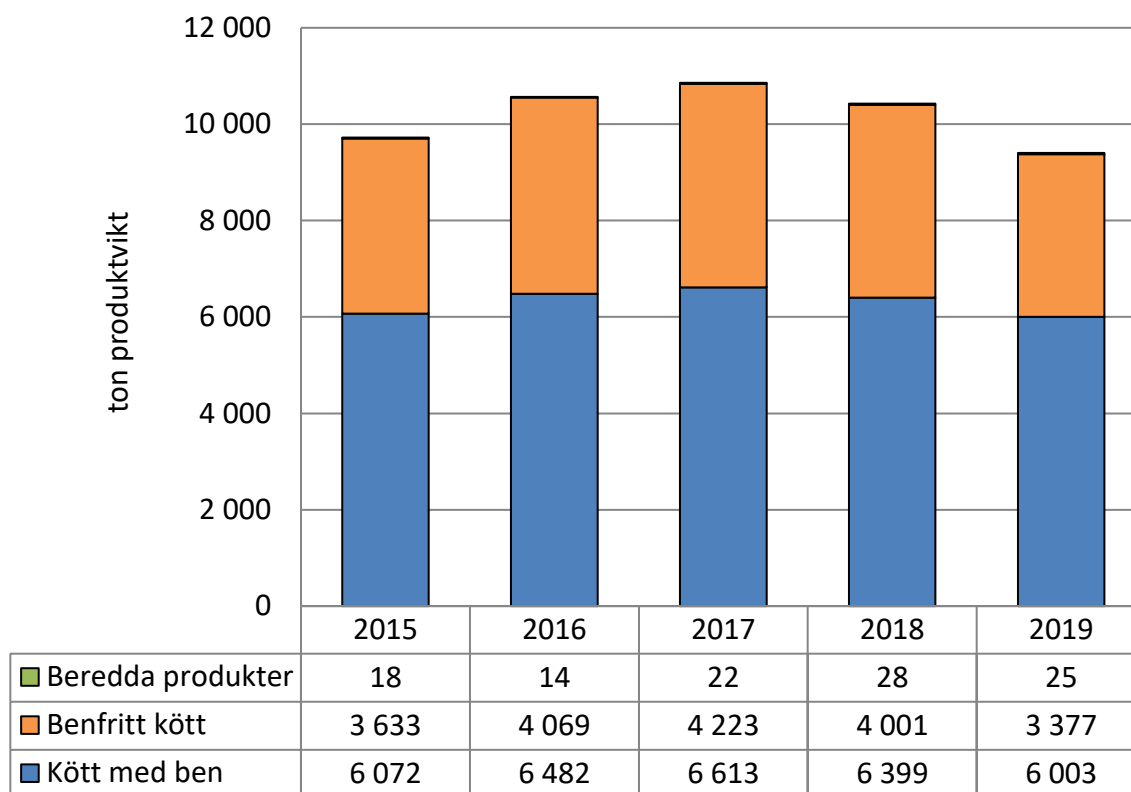
Importen av får- och lammkött till Sverige har sjunkit sedan några år tillbaka från flera av de större avsändarländerna. Minskad konsumtion av kött generellt och en svag svensk krona är några faktorer som kan ha inverkat.

Det pågår mycket arbete inom stat, myndigheter, företag och organisationer för att öka exporten av bland annat kött till olika delar av världen. I den svenska livsmedelsstrategin har särskilda medel anslagits för exportfrämjande arbete på myndigheterna.

Jordbruksverket gör inga analyser av handelsstatistiken på detaljnivå, den är snarare ett sifferunderlag för den som vill göra egna bedömningar av handelsutvecklingen. Observera att en del figurer och tabeller visar handeln i produktvikt, andra i slaktad vikt där samtliga importerade och exporterade produkter räknats om till den vikt de hade precis efter slakt.

Källa för samtliga handelssiffror är SCB, statistikdatabasen.

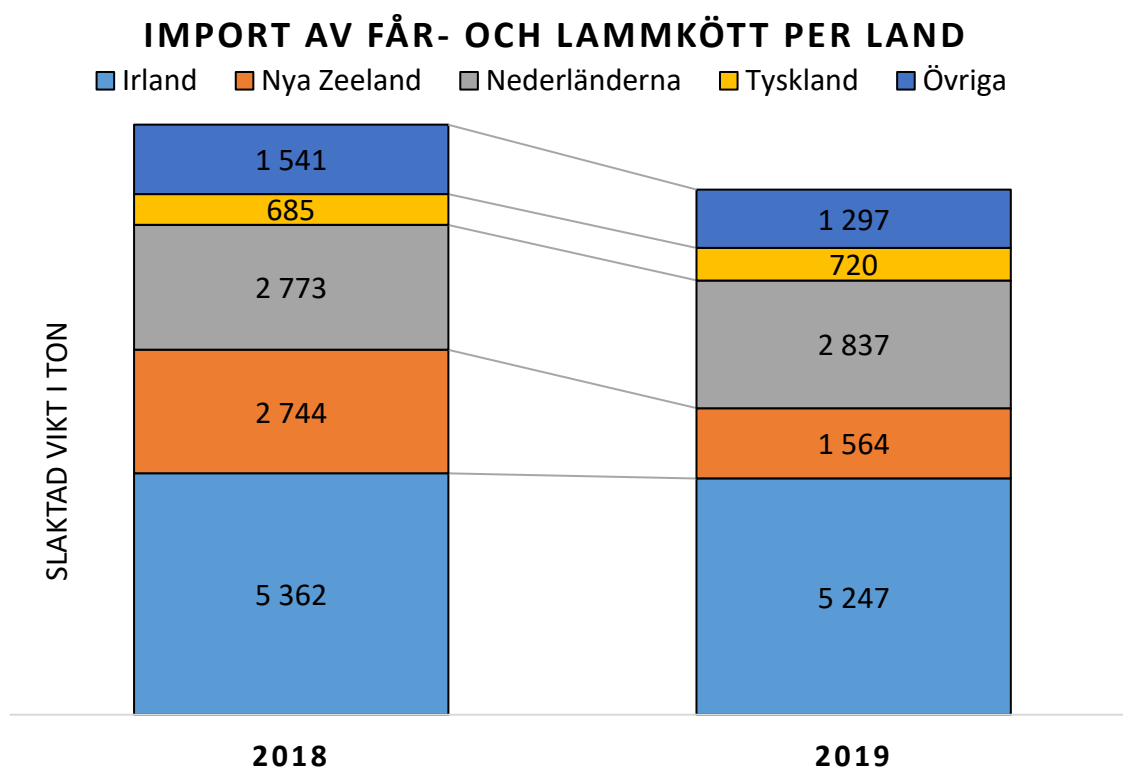
2.13.1 Importutveckling i produktvikt

Kn-nr	Produkt	2015	2016	2017	2018	2019	19/18
020410	Kylta lammslaktkroppar	1 401	1 505	1 616	1 464	1 381	-6%
020421	Kylta fårslaktkroppar	1	3	30	38	0	-100%
020422	Kylt kött med ben	593	769	922	965	985	2%
020423	Kylt benfritt kött	1 554	1 668	1 464	1 356	891	-34%
020430	Frysta lammslaktkroppar	323	380	258	213	430	102%
020441	Frysta fårslaktkroppar	28	6	6	25	4	-84%
020442	Frysta styckningsdelar med ben	3 725	3 818	3 780	3 677	3 204	-13%
020443	Fryst benfritt kött	2 079	2 401	2 760	2 645	2 486	-6%
	SUMMA:	9 704	10 550	10 836	10 383	9 381	-10%

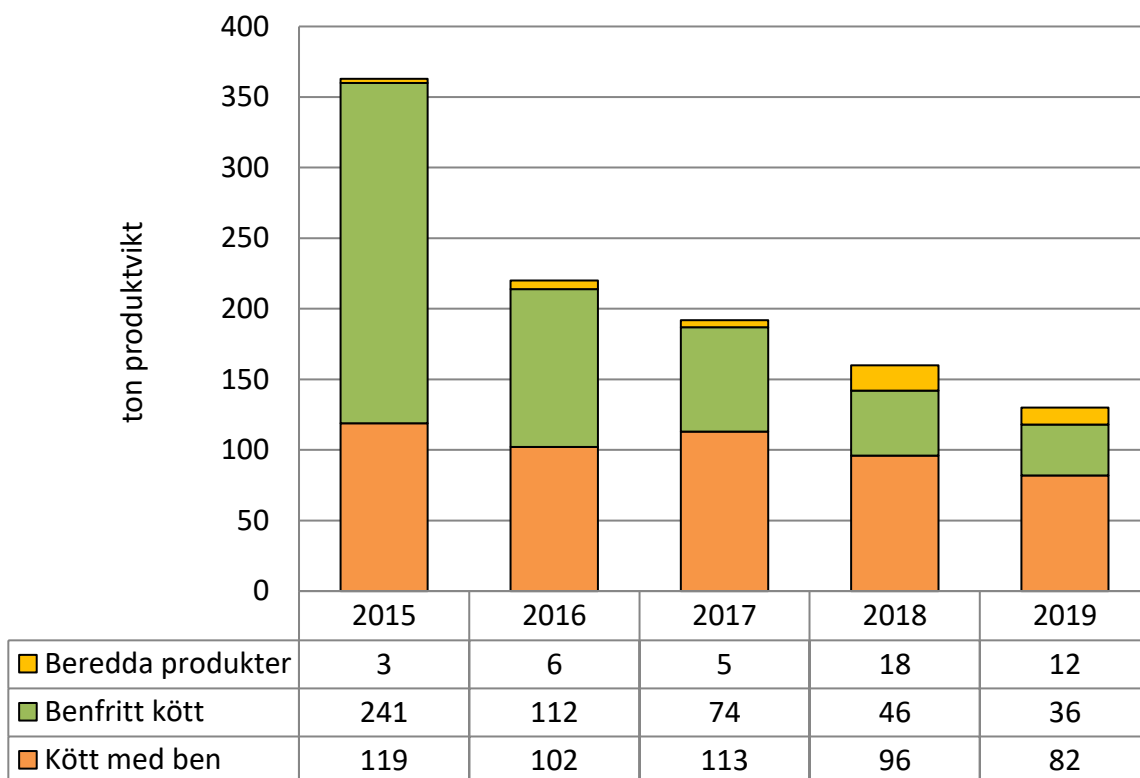
		2015	2016	2017	2018	2019	19/18
020410	Totalt	1 401	1 505	1 616	1 464	1 381	-6%
<i>Kylda slaktkroppar</i>	Irland	746	967	1 048	861	1 008	17%
	Nederländerna	146	268	75	163	56	-66%
	Nya Zeeland	0	0	0	0	0	
	Övriga	509	270	493	440	317	-28%
020423	Totalt	1 554	1 668	1 464	1 356	891	-34%
<i>Kylt benfritt kött</i>	Irland	517	656	850	941	413	-56%
	Nederländerna	978	976	575	398	461	16%
	Nya Zeeland	0	0	0	0	0	
	Övriga	59	36	39	17	17	0%
020442	Totalt	3 725	3 818	3 780	3 695	3 204	-13%
<i>Fryst kött med ben</i>	Irland	385	493	558	750	1 257	68%
	Nederländerna	241	259	304	147	280	90%
	Nya Zeeland	2 261	2 519	2 256	2 188	1 145	-48%
	Övriga	838	547	662	610	522	-14%
020443	Totalt	2 079	2 401	2 760	2 645	2 486	-6%
<i>Fryst benfritt kött</i>	Irland	508	605	828	833	893	7%
	Nederländerna	392	606	941	955	842	-12%
	Nya Zeeland	420	444	309	300	244	-19%
	Övriga	759	746	682	557	507	-9%

2.13.2 Importutveckling i slaktad vikt

ton slaktad vikt						
2018	Totalt	Irland	Nya Zeeland	Nederl.	Tyskland	Övriga
Med ben	6 399	2 405	2 244	515	479	756
Benfritt	6 668	2 957	500	2 255	198	758
Beredda produkter	37	0	0	3	8	27
Totalt	13 105	5 362	2 744	2 773	685	1 541
2019	Totalt	Irland	Nya Zeeland	Nederl.	Tyskland	Övriga
Med ben	6 003	3 069	1 157	665	536	576
Benfritt	5 628	2 177	407	2 172	175	698
Beredda produkter	33	1	0	0	9	23
Totalt	11 665	5 247	1 564	2 837	720	1 297
<i>förändring fg. år (%)</i>	-11,0%	-2,1%	-43,0%	2,3%	5,1%	-15,8%

2.13.3 Exportutveckling i produktvikt

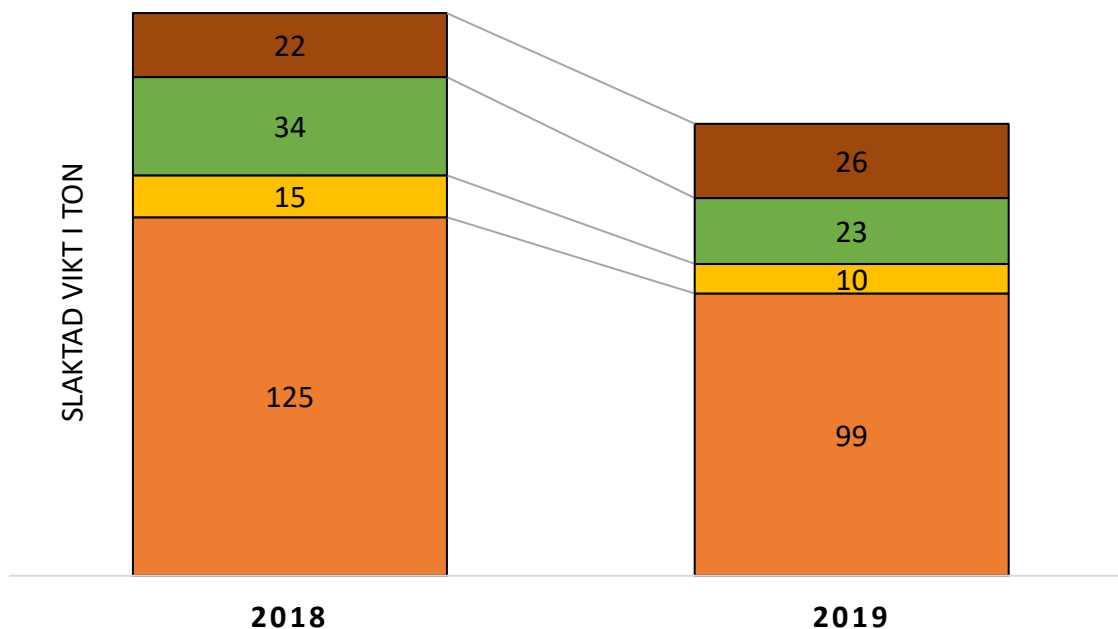

Kn-nr	Produkt	2015	2016	2017	2018	2019	19/18
020410	Kyllda lammslaktkroppar	0	0	0	0	1	
020421	Kyllda fårslaktkroppar	0	0	0	0	0	
020422	Kylt kött med ben	0	7	2	6	3	-50%
020423	Kylt benfritt kött	151	61	19	18	3	-83%
020430	Frysta lammslaktkroppar	0	1	4	0	2	
020441	Frysta fårslaktkroppar	0	0	0	0	0	
020442	Frysta styckningsdelar med ben	119	93	107	90	76	-16%
020443	Fryst benfritt kött	90	52	55	28	33	18%
	SUMMA:	360	214	187	142	118	-17%

2.13.4 Exportutveckling i slaktad vikt

EXPORT AV FÅR- OCH LAMMKÖTT PER LAND

Finland Danmark Norge Övriga

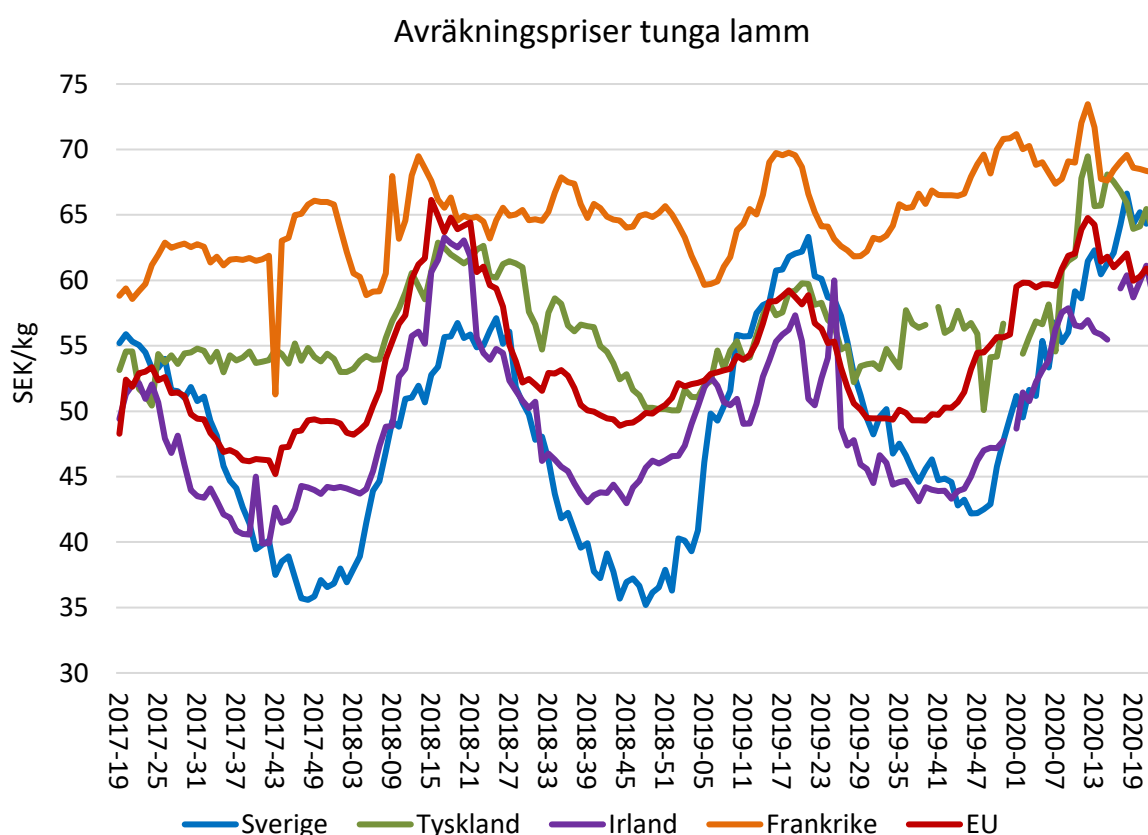

ton slaktad vikt					
2018	Totalt	Finland	Danmark	Norge	Övriga
Med ben	96	82	5	5	4
Benfritt	77	43	8	7	18
Beredda produkter	24	0	1	23	0
Totalt	197	125	15	34	22
2019	Totalt	Finland	Danmark	Norge	Övriga
Med ben	82	57	4	0	21
Benfritt	60	42	5	8	5
Beredda produkter	16	0	1	15	0
Totalt	158	99	10	23	26
<i>förändring fg. år (%)</i>	<i>-19,7%</i>	<i>-21,3%</i>	<i>-29,5%</i>	<i>-33,0%</i>	<i>16,4%</i>

2.14 Avräkningspriser för lamm

Enligt förordningskrav rapporterar medlemsstaterna avräkningspriser som är representativa för marknaden till EU-kommissionen varje vecka. Priserapporteringen inom EU sker för både lätta och tunga lamm, varav tunga lamm ska väga 13 kg eller mer. De tunga lammen är primärt uppfödda för köttproduktion medan lätta lamm, som är vanligast kring Medelhavet och i östra delen av EU, är avkommor till får som primärt hålls för mjölkproduktion. Även om viktgränsen är satt till 13 kg så är slaktvikten för tunga lamm oftast flera kg högre. I Sverige samlas priser för olika klasser in från slakteriföretag med produktion över 50 ton lammkött per kalenderår. Sverige rapporterar priser för tunga lamm tillsammans med ett tjugotal av EU:s medlemsländer. Ett tiotal länder rapporterar priser för lätta lamm. Metoden för att sammanställa priserna har varierat under åren.

Priserna som Jordbruksverket samlar in och rapporterar innehåller samtliga tillägg och avdrag, alltså olika typer av kontraktstillägg och KRAV-tillägg, och dessutom en kostnad för transporten. Den 1 juli 2018 trädde nya EU-regler i kraft som bland annat innebär att det inte längre blir tillåtet för slakterierna att använda sig av schablonstillägg för mer än just transportkostnaden. Lammpriserna innehåller en schablon för transportkostnaden som för närvarande ligger på 2 SEK/kg. Den 1 januari 2021 kommer fler nya regler för prissrapportering. Priskurvan för lammkött över kalenderåren har en likartad profil från år till år, med högst priser kring vår och påsk. Även slakttoppar under hösten påverkar utseendet på priskurvan, genom att priserna faller när slakten ökar.

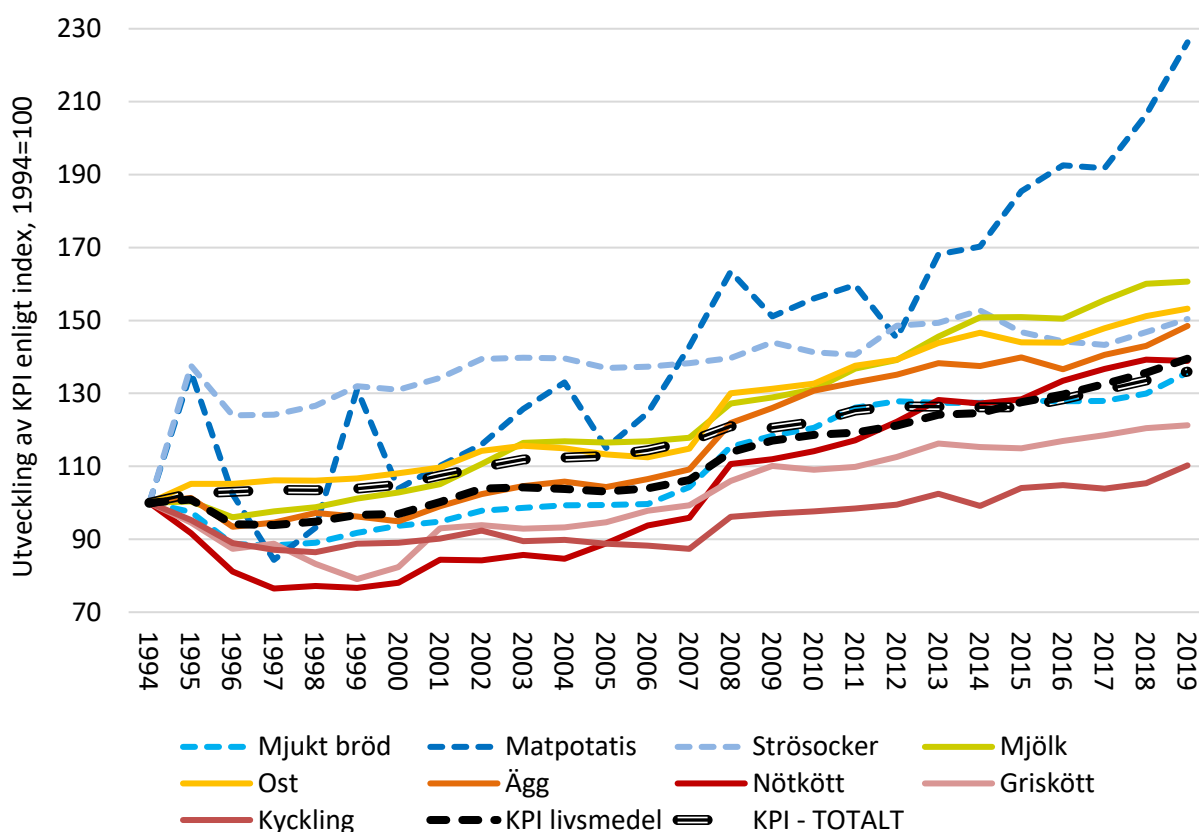
Källa: Jordbruksverket

2.15 Konsumentprisutveckling

I figuren nedan jämförs utvecklingen av konsumentprisindex för ett antal animalieprodukter med några andra baslivsmedel samt KPI livsmedel och KPI totalt. KPI totalt är samma sak som inflationen. Basåret 1994 har valts eftersom det hände mycket med livsmedelspriserna i samband med EU-inträdet.

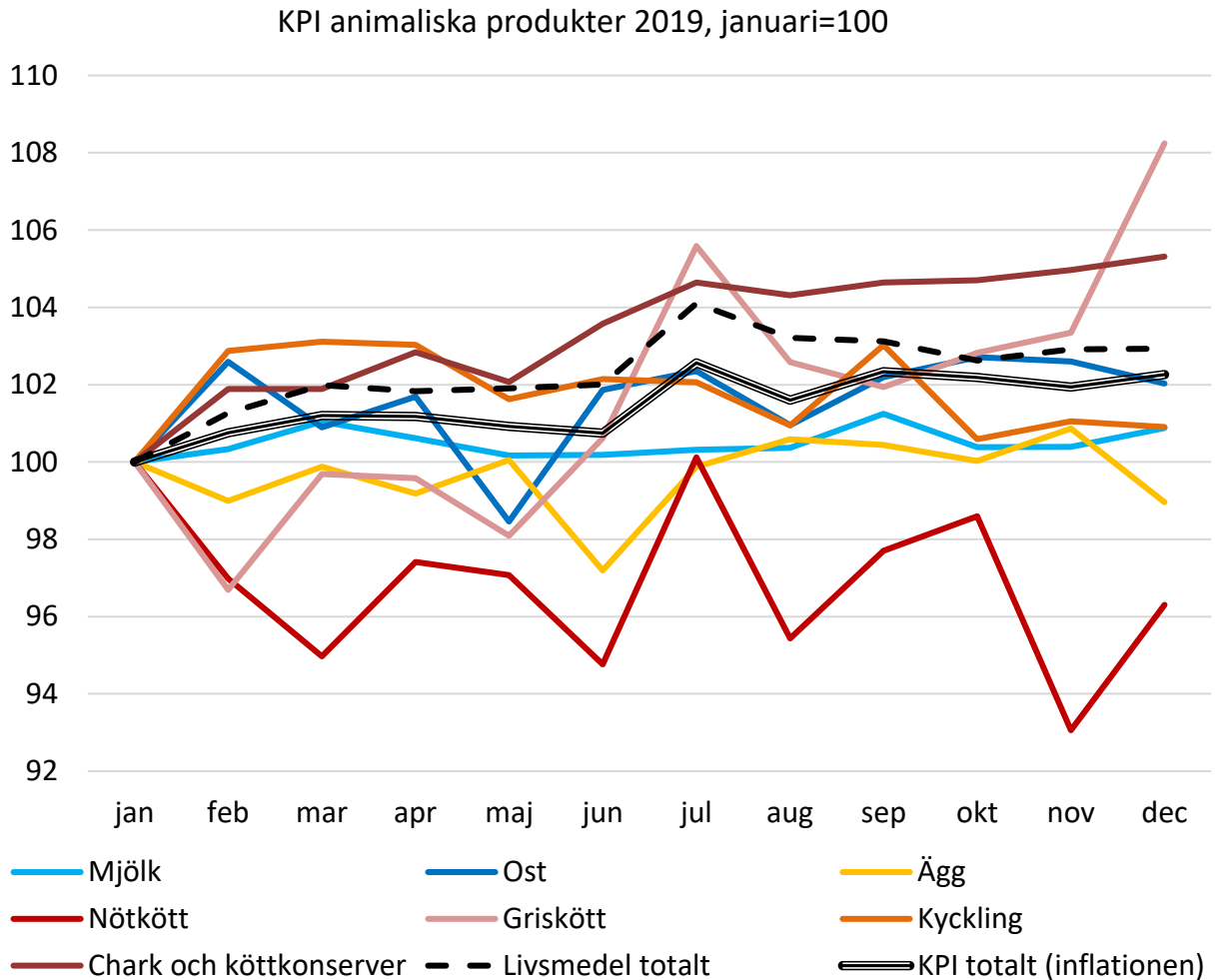
Kurvan för konsumentprisernas utveckling för griskött och kyckling visar att det är billigare att köpa dessa köttslag idag i dagens penningvärde än vad det var 1994, eftersom kurvorna ligger under kurvan för KPI-totalt. Foderkonvertering är en av de faktorer som kan ha betydelse för den stillsamma prisutvecklingen på kyckling, eftersom kyckling har blivit en allt bättre foderomvandlare sedan 1994 och därför inte kräver lika mycket foder idag som för 25 år sedan. Men även en sektors struktur- och effektivitetsutveckling i stort har betydelse för vilka kostnader som behöver täckas via producentpriset. Nötkött är ungefär lika dyrt att köpa idag som 1994 i dagens penningvärde, medan ägg, ost och mjölk är animalieprodukter som är dyrare att köpa idag än 1994.

Potatis är det livsmedel i jämförelsen där priserna stigit mest i förhållande till inflationen och konsumenterna får betala ett dubbelt så högt nominellt pris för potatisen idag jämfört med 1994. Vid en inflationsjustering är skillnaden emellertid mindre. Potatispriserna omfattar bara matpotatis och det är en marknad som till stor del tillgodoses av svensk potatis. Skördar och odlingsarealer har stor betydelse för priset, vilket ger stora variationer från år till år.

Källa: Jordbruksverkets statistikdatabas

En sammanställning av utvecklingen av konsumentprisindex för ett urval av animaliska livsmedel på månadsbasis förra året visar tydligt att nötköttspriserna gick ner 2019. Griskött blev dyrare framför allt mot slutet av året och även charkprodukterna blev dyrare, medan övriga livsmedel hade en mer stillsam prisutveckling.

Källa: Jordbruksverkets statistikdatabas

2.16 Livsmedel och hållbarhet – några nedslag

Begreppet hållbarhet har tre dimensioner:

- **Social hållbarhet** handlar om att sträva mot ett samhälle där grundläggande mänskliga rättigheter uppfylls.
- **Ekonomisk hållbarhet** handlar om ekonomisk tillväxt där företagens konkurrenskraft är en viktig del.
- **Miljömässig hållbarhet** handlar om att hushålla med naturresurser på lång sikt.

Jordens befolkning och vår livsstil orsakar skador och förändringar på miljön. Några akuta områden är utarmning av biologisk mångfald, utsläpp av växthusgaser som ger negativ klimatpåverkan, markanvändning, utfiske av haven samt användning av kväve och fosfor.

Jordbruk och hållbarhet är ett brett och komplext område. Jordbruksverket har i *rapport 2018:17 Hållbar produktion och konsumtion av mat* gjort en genomlysning av begreppet hållbar mat i ett 360-gradersperspektiv. I rapporten lyfter vi fram att hållbar mat handlar om allt från växthusgaser till markanvändning, matsvinn, vattenförsörjning, växtnäring, växtskydd, växtförädling, djurvälstånd, antibiotika, försörjningsförmåga och ekosystemtjänster, samt mycket mer.

Förutom att belasta miljön bidrar jordbruket till positiva värden, som biologisk mångfald där djur betar naturbetesmarker och vallens betydelse i hållbara växtföljder. Matproduktion är dessutom nödvändig för att jordens befolkning ska överleva. Jordbruksmark täcker omkring hälften av beboelig landmassa på jorden - öknar, glaciärer och liknande är inte inräknat. Genom att utveckla ny teknik, använda förnybar energi och öka produktiviteten i produktionen av mat, kan vi minska de negativa effekterna på miljön och förstärka de positiva miljönyttorna.

I detta kapitel ger vi ett axplock av den statistik och information som finns för några av de områden som brukar förknippas med miljömässig hållbarhet i produktionen av mat i allmänhet, och animaliska produkter i synnerhet; antibiotikaanvändning, biologisk mångfald, klimatpåverkan från livsmedel, matsvinn och vattenresurser. Vi ger också några exempel på hur hållbar mat ofta går hand i hand med svenska mervärden, bland annat inom djurvälstånd, klimatpåverkan, försurning och övergödning.

Innehållet är relativt allmänt och några avsnitt berör inte alla animaliesektorer i lika stor utsträckning, exempelvis handlar avsnittet om biologisk mångfald mest om nötkreatur.

2.16.1 Svenska mervärden vid produktion av livsmedel

På många områden sammanfaller de mervärden som finns i svensk livsmedelsproduktion med god hållbarhet i såväl det miljömässiga som ekonomiska och sociala perspektivet. I produktionen av kött, mejeriprodukter och ägg finns starka mervärden kopplat till svenska djurskyddsregler som ofta är hårdare än EU:s basnivå (till exempel utrymmeskrav i stallar), god smittsäkerhet, friska djur och låg antibiotikaanvändning.

Miljöpåverkan från livsmedelsproduktionen skiljer sig åt beroende på produkt, var och hur den producerats. Svensk animalieproduktion har generellt låg miljöpåverkan jämfört med andra länder. Vi har friska djur som växer bra och ger hög avkastning och därmed slås miljöpåverkan ut på fler kg kött, mjölk eller ägg. Vi har strikta regler för användningen av växtskyddsmedel och ett gynnsamt klimat för att kunna minimera användningen av dessa. Vi ger också en stor andel grovfoder till idisslare, vullen kräver förhållandevis lite bekämpningsmedel och att den är vintergrön begränsar läckaget av växtnäring.

Den jämförelse som görs nedan för svensk och utländsk produktion av ett urval livsmedel visar att såväl klimatavtryck som försurning och övergödning ofta är lägre vid produktion i Sverige än i andra länder. Utfallet varierar med beräkningsmetoden, mer information om siffrorna i tabellen finns via den länk som anges i källan.

	Nöt- kött	Gris- kött	Fågel- kött	Ägg	Mjölk	Pota- tis	Grön- saker	Frukt	Bönor
Klimatavtryck, kg CO₂-ekv/kg produkt									
<i>svensk produktion</i>	14,04	4,00	4,57	1,70	1,10	0,22	1,15	0,20	0,43
<i>utländsk produktion</i>	22,50	5,59	1,54	2,92	1,50	0,31	1,15	0,07	0,59
Försurning, kg SO₂-ekv/kg produkt									
<i>svensk produktion</i>	0,28	0,05	0,17	0,03	0,02	0,00	0,02	0,00	0,05
<i>utländsk produktion</i>	0,47	0,88	0,05	0,05	0,02	0,00	0,02	0,00	0,00
Övergödning, kg PO₄-ekv/kg produkt									
<i>svensk produktion</i>	0,09	0,02	0,05	0,13	0,01	0,00	0,01	0,00	0,01
<i>utländsk produktion</i>	0,16	0,17	0,02	0,02	0,01	0,00	0,01	0,00	0,01

Källa: Naturvårdsverket, <https://www.naturvardsverket.se/Documents/publ-filer/978-91-620-8857-6.pdf?pid=26031>

Du kan hitta mer heltäckande information om svenska mervärden för nötkött och andra sektorer i underlag som finns på Jordbruksverkets webbplats:
<https://djur.jordbruksverket.se/amnesomraden/konsument/svenskamervarden.4.3ec93f5a1556be131d1141eb.html>

2.16.2 Användning av antibiotika till lantbruksdjur inom EU

På grund av kraftig överanvändning av antibiotika i världen utvecklas resistenta bakterier i snabb takt. Sverige strävade tidigt för att minska användningen av antibiotika hos lantbruksdjur och 1986 var vi först i världen med att förbjuda all användning av antibiotika för att öka tillväxten. Vi var också drivande när samma förbud infördes i hela EU 2006.

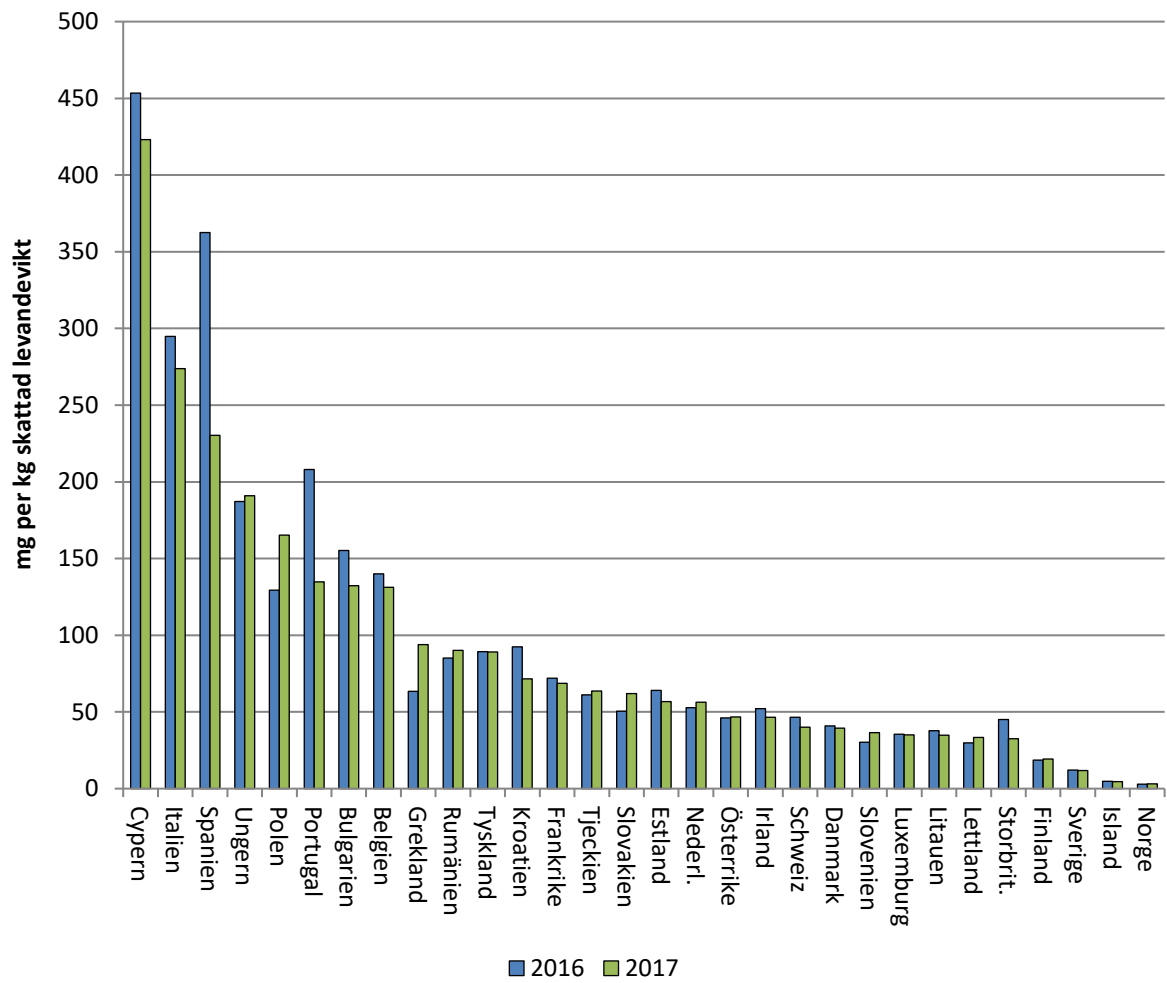
Statistiken över försäljning av antibiotika till djur inom EU har några års eftersläpning och finns heller inte uppdelad på djurslag. Statistiken som omfattar EU-länderna, Island, Norge och Schweiz, har sammanställts av Europeiska läkemedelsmyndigheten varje år sedan 2009. I jämförelser anges förbrukningen vanligtvis i antal sålda milligram aktiv substans per kilogram skattad levandevikt (mg/PCU).

Grafen nedan omfattar alla länder i statistiken som har rapporterat in siffror minst två år. Malta finns med i statistiken från 2017, då landets förbrukning uppgick till 212,0 mg/PCU. Av de 30 jämförda länderna i grafen minskade förbrukningen i 15 länder. I övriga länder ökade den eller var oförändrad. Störst procentuell minskning kan noteras i Spanien, som ändå hade den tredje högsta förbrukningen 2017. Totalt sett minskade förbrukning av antibiotika i samtliga 30 länder med 8 procent 2017.

I Sverige var minskningen 2 procent 2017 och det ger oss fortsatt den lägsta förbrukningen bland EU-länderna, samtidigt som Island och Norge har ännu lägre förbrukning. Danmark som har drygt tre gånger så hög förbrukning som Sverige minskade med 3 procent, medan Tyskland som har drygt sju gånger så hög förbrukning som Sverige minskade marginellt. Länder i medelhavsregionen toppar listan. EU kommer framöver att redovisa statistiken för hur mycket antibiotika som används inom lantbruket djurslagsvis, det är viktigt eftersom det skiljer sig år mellan djurslagen.

Utvecklingen av antibiotikaresistens påverkas av smittskydd och hygien, men också av hur mycket och vilka sorters antibiotika som används. Det finns antibiotika som slår mot ett brett spektrum av bakterier och de som riktas mot enskild bakterietyp. Bredspektrumantibiotika, t.ex. tetracykliner, ger högre risk för antibiotikaresistens än smalspektrumantibiotika, t.ex. penicillin. Försäljningen av tetracykliner utgjorde 30 procent av försäljningen i EU 2017. I Sverige var andelen tetracykliner endast 5 procent medan andelen penicillin uppgick till 60 procent.

Det har också betydelse om enstaka djur behandlas eller om behandling sker av hela grupper, där den senare varianten innebär både ökade risker för uppkomst av resistens och att friska djur får antibiotika. I EU användes 90 procent av förskrivna antibiotika 2017 för hela grupper av djur via foder eller vatten. Motsvarande siffra för Sverige var under 10 procent.

Källa: Europeiska läkemedelsmyndigheten

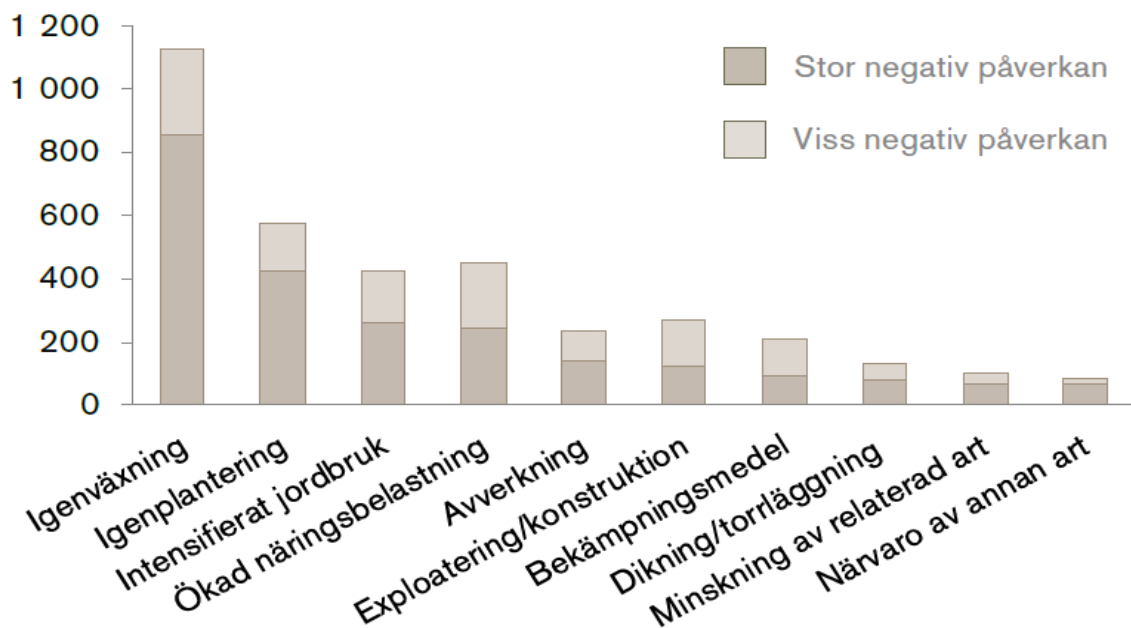
2.16.3 Biologisk mångfald i Sverige

Jordbrukslandskapet täcker cirka 7 procent av Sveriges yta och är en viktig livsmiljö för växter och djur som inte trivs i skog eller i vatten.

- 50 procent av alla växter, däggdjur, kräldjur och groddjur lever i jordbrukslandskapet.
- 25 procent av alla fåglar bygger bo i jordbrukslandskapet ¹.
- 52 procent av alla rödlistade arter förekommer i odlingslandskapet.
- 33 procent av alla rödlistade arter är beroende av odlingslandskapet för överlevnad².

Flertalet av de rödlistade arterna i jordbrukslandskapet har sin hemvist i gräsmarker och torra, magra betesmarker. Betesmarker är hem för hundratals insekter, växter, svampar och betesdjuren är avgörande för att dessa arter ska fortleva. Naturbetesmark kan ha över 15 arter på en kvadratdecimeter och över 40 arter på en kvadratmeter. Tack vare de betande djuren bildas livsmiljöer som tilltalar insekter, som solitärbin, och även flera fågelarter gynnas av betande djur. Ett problem för biologisk mångfald i Sverige är igenväxning av hagmarker när jordbruk läggs ner och betesdjur försvinner. Enligt ArtDatabanken är mer än en fjärdedel eller över 1 000 av de rödlistade arterna i Sverige beroende av öppna och trädbärande gräsmarker för sin överlevnad. Allt som händer i naturen påverkar artsammansättningen, några arter gynnas av det som för andra arter är ett hot.

Antal rödlistade arter

Källa: ArtDatabanken Rapporterar 17

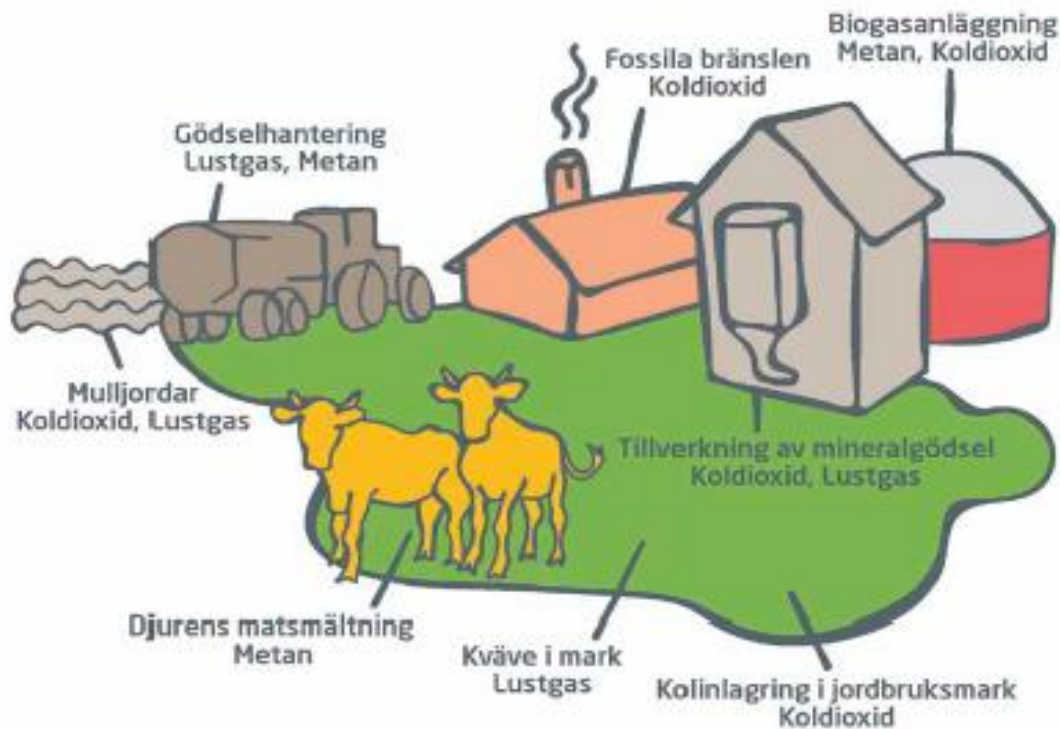
Våra betesmarker innehåller förutom höga naturvärden även kultur- och skönhetsvärden och ger förutsättningar för attraktiva landskap att bo och vistas i. I takt med att jordbruk läggs ner minskar arealen naturbetesmark i Sverige. Den svenska arealen betes- och ängsmark har minskat från 1,7 miljoner hektar i slutet av 1800-talet till 460 000 hektar 2019.

¹ ArtDatabanken Rapporterar 17

² Jordbruksverket, 2019:1. Plan för odlingslandskapets biologiska mångfald

2.16.4 Global klimatpåverkan från livsmedelsproduktionen

Produktion av mat står för ungefär en fjärdedel av utsläppen av växthusgaser globalt vilket motsvarar cirka 13,7 biljoner ton CO₂-ekvivalenter. Den största klimatpåverkan sker i jordbruksledet, men andelen varierar beroende på produkt samt hur den produceras, förädlas och transporteras till slutkonsument.³

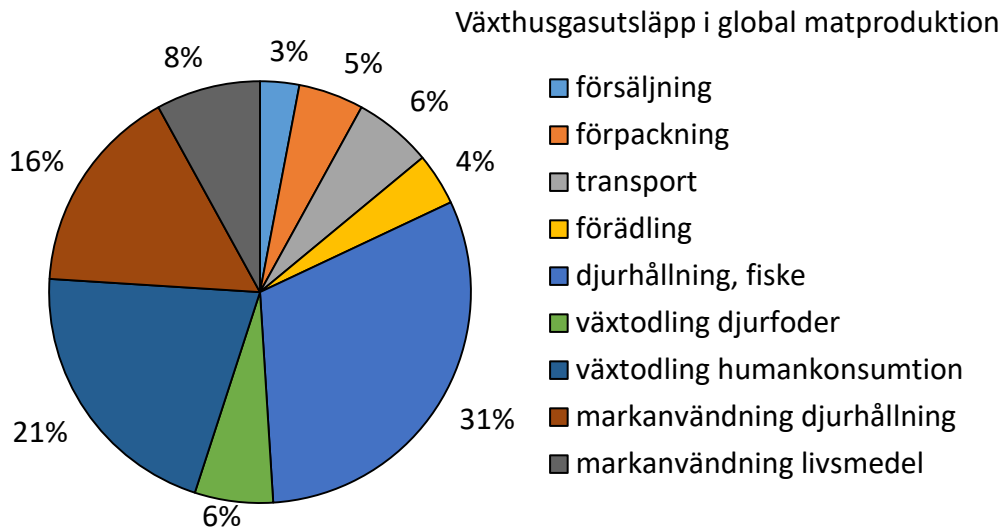
Det finns flera sätt att beräkna hur mycket växthusgaser som bildas. Det är främst tre gaser som bidrar till växthuseffekten: koldioxid (CO₂), metan (CH₄) och lustgas (N₂O). Dessa tre gaser har varierande potens och livslängd, och för att göra det lättare att beräkna gasernas påverkan på miljön brukar man räkna om alla gaser till CO₂-ekvivalenter.

- 1 kg metan = 28 kg koldioxid (34 kg koldioxid inkl. climate carbon feedbacks⁴)
- 1 kg lustgas = 265 kg koldioxid (298 kg koldioxid inkl. climate carbon feedbacks)

Livsmedelsproduktionens växthusgasutsläpp kan brytas ner på detaljnivå. Figuren nedan visar att en knapp tredjedel uppstår i den del av djurhållning och fiske som kommer från gödsel och matsmältning samt bränsle till fiskefartyg, en dryg fjärdedel uppstår i växtodling och en knapp fjärdedel från markanvändning. Knappt en femtedel uppstår vid aktiviteter i värdekedjan efter primärproduktionen.

³ <https://ourworldindata.org/environmental-impacts-of-food>

⁴ Mekanismer som antingen kan förstärka eller dämpa climateffekter.

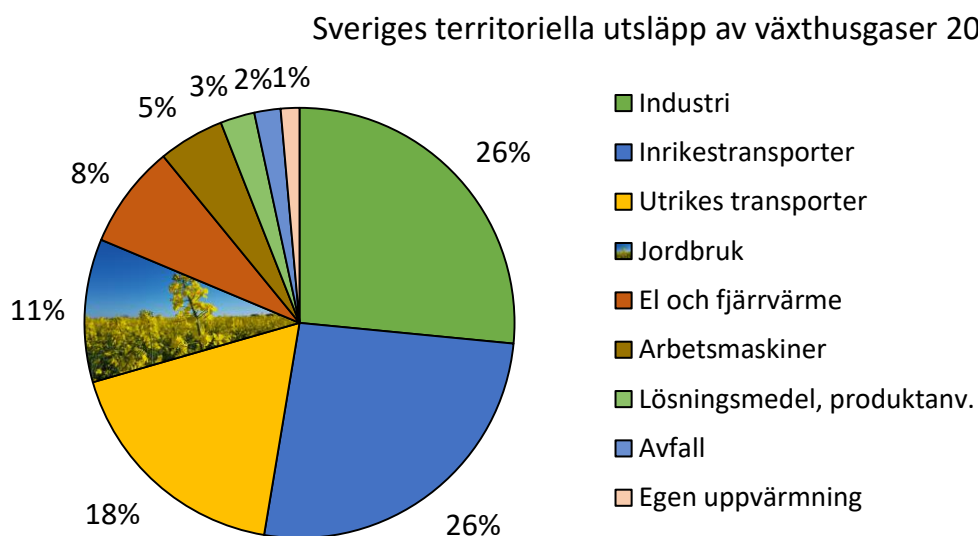
Källa: Our World in Data <https://ourworldindata.org/environmental-impacts-of-food>

2.16.5 Svensk klimatpåverkan från livsmedelsproduktionen

Det finns tre vedertagna sätt att beräkna växthusgasutsläpp och dessa beskrivs bland annat på Naturvårdsverkets hemsida. Med Sverige som exempel ser de tre metoderna ut så här:

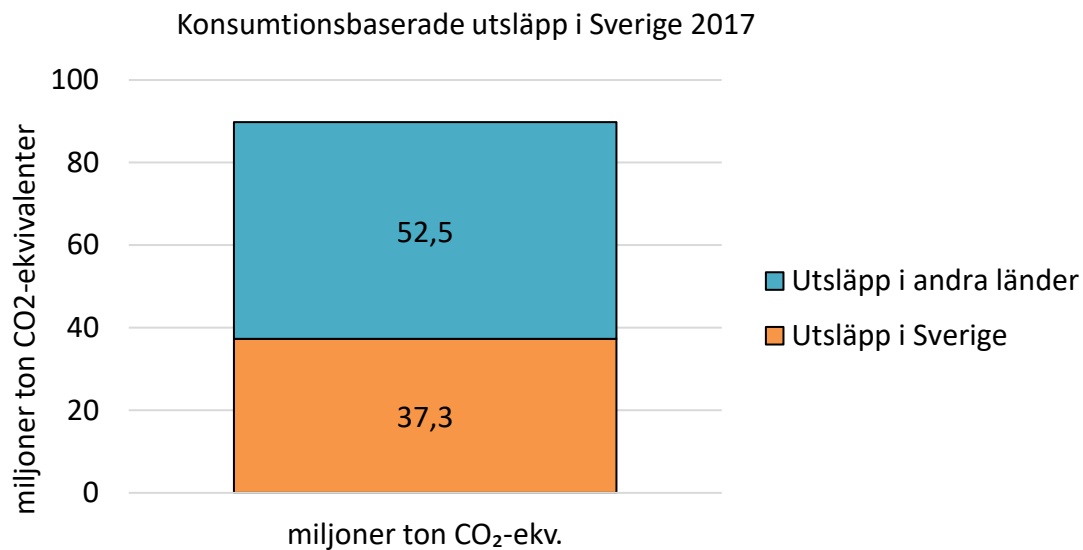
1. **Territoriella utsläpp** som endast sker i Sverige.
2. **Produktionsrelaterade utsläpp** som omfattar nivå 1 plus svenska aktörers verksamhet i andra länder. För denna nivå presenterar vi ingen statistik i rapporten.
3. **Konsumtionsrelaterade utsläpp** som omfattar nivå 1 och 2 plus utländska aktörers utsläpp i andra länder, för produktion av de livsmedel vi importerar. Denna beräkning är också reglerad för vår egen export av livsmedel. Den här metoden är mer osäker än de övriga två på grund av att den inkluderar utsläpp i andra länder.

De **svenska territoriella utsläppen** uppgick till totalt 63 079 tusen ton CO₂-ekvivalenter 2018 och dessa fördelade sig på följande sektorer och aktiviteter:

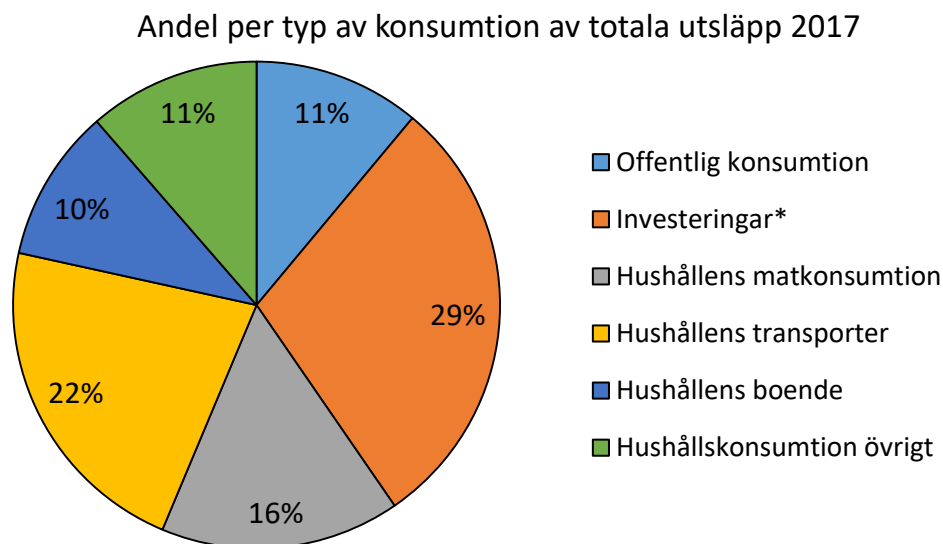

Källa: Naturvårdsverkets <https://www.naturvardsverket.se/Amnen/Klimat/>

De **svenska konsumtionsrelaterade utsläppen** av växthusgaser uppgick till 89 800 tusen ton CO₂-ekvivalenter 2017, alltså omkring 9 ton CO₂-ekvivalenter per capita. Knappt 90 procent av dessa orsakades av privat konsumtion. Livsmedel utgjorde i sin tur knappt en femtedel av utsläppen från privat konsumtion, alltså ungefär 1,8 ton CO₂-ekvivalenter per capita eller drygt 14 miljoner ton totalt. Det finns även andra beräkningar som visar siffror som ligger en bit över 2 ton CO₂-ekvivalenter per capita för den privata konsumtionen av livsmedel, variationen beror på vilka utsläppskällor som inkluderas. Om vi ska klara att hålla den globala uppvärmningen väl under 2 grader, får inte utsläppen av växthusgaser vara högre än 1 ton/capita globalt år 2050.

Källa: Naturvårdsverkets <https://www.naturvardsverket.se/Amnen/Klimat/>

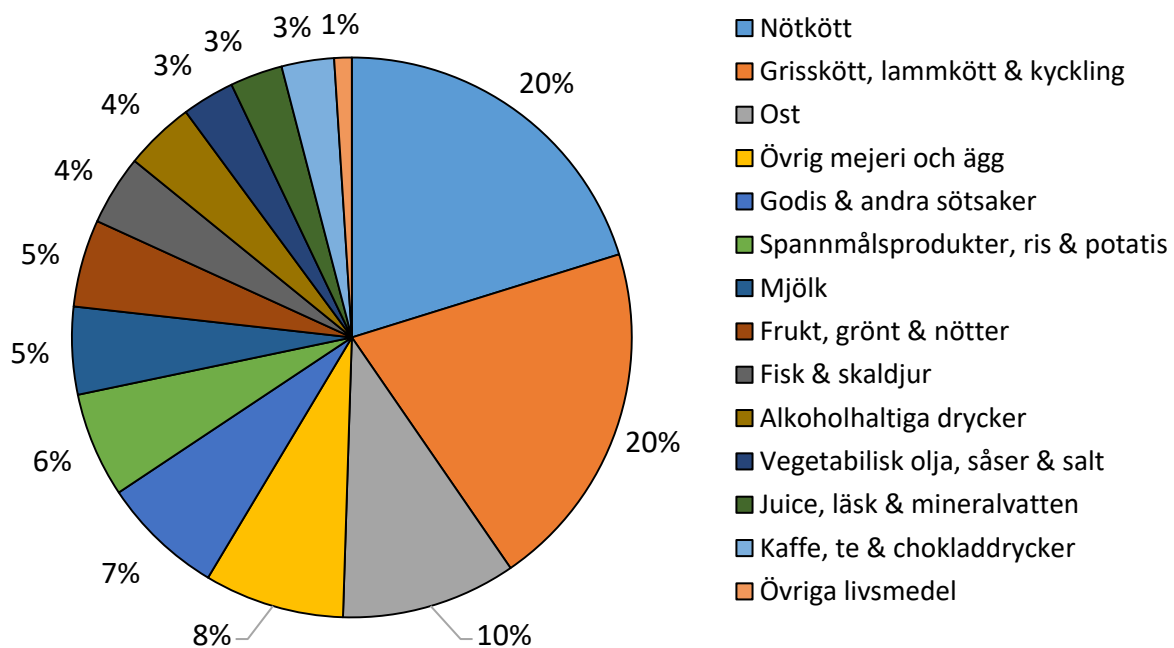
*byggande, maskiner, datorer, värdeföremål

Källa: Naturvårdsverkets <https://www.naturvardsverket.se/Amnen/Klimat/>

Produktionen av animaliska livsmedel har generellt större klimatpåverkan än vegetabiliska livsmedel. Det är stor skillnad mellan olika animaliska livsmedel, men även hur och var de producerats. Svenskt kött, mejeriprodukter och ägg har ofta lägre utsläpp av växthusgaser per kg produkt jämfört med både globala genomsnitt och många andra EU-länder. Av RISE "Öppna listan" framgår till exempel att nötkött från Sverige har ett klimatavtryck på 28 kg CO₂-ekvivalenter/kg benfritt nötkött vilket kan jämföras med 41 kg CO₂-ekvivalenter/kg benfritt nötkött producerat i Brasilien. Räknar man dessutom in effekterna av förändrad markanvändning och avskogning i Brasilien hamnar siffran på 63 kg CO₂-ekvivalenter. Det finns många internationella beräkningar av klimatpåverkan från livsmedel, man måste dock vara noggrann med att undersöka vad som ingår i siffrorna i olika källor innan man jämför dem.

Svenska konsumenter har en hög andel animaliska produkter i kosten jämfört med många andra länder i världen. Enligt SLU (Moberg et al, 2020) kan 67 procent av utsläppen av växthusgaser som bildas på grund av svenskarnas konsumtion av mat kopplas till animalierna och 33 procent kan kopplas till övriga produkter. Andelarna nedbrutet på produktgrupper framgår av cirkeldiagrammet. Konsumtionen av importerade livsmedel ingår i beräkningen nedan.

Fördelning av CO₂-utsläpp i svensk livsmedelskonsumtion

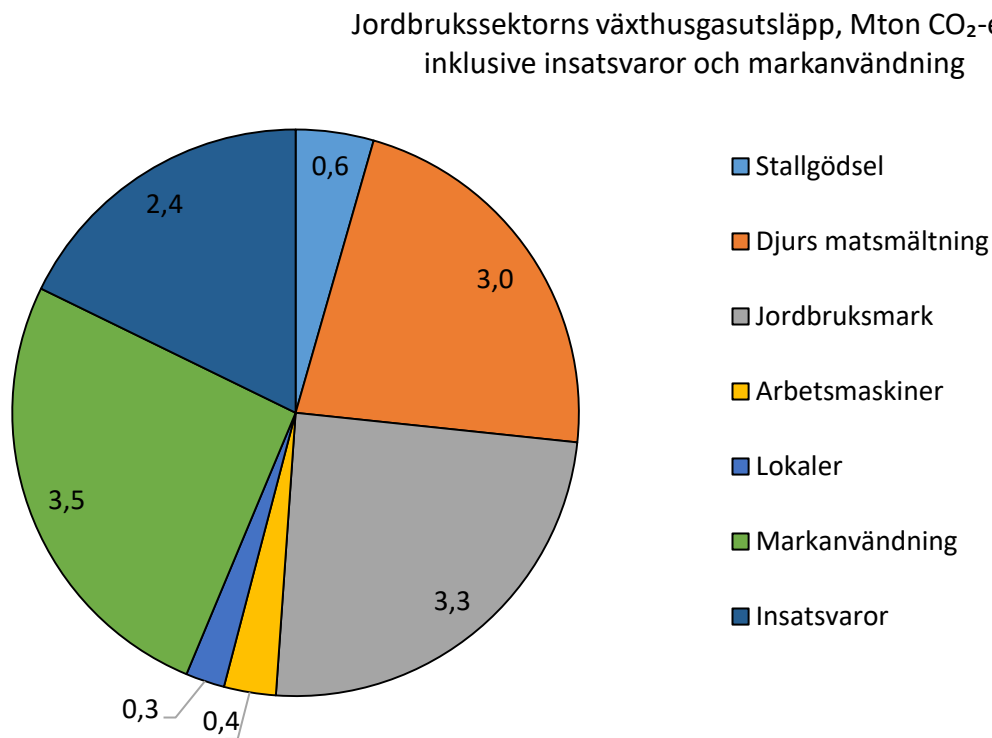

Källa: Moberg et al. 2020 <https://www.mdpi.com/2071-1050/12/4/1407>

2.16.6 Klimatavtryckets fördelning i svenskt lantbruk

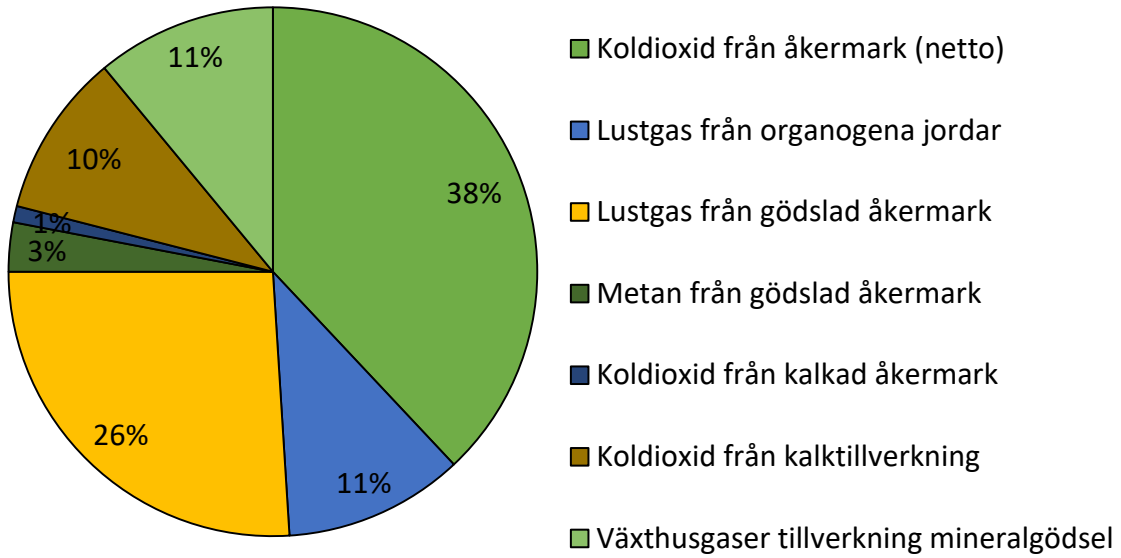
Foderproduktionen står för ungefär en tredjedel av idisslarnas bidrag till växthusgaser, för enkelmagade djur är andelen ungefär två tredjedelar. I odling av foder är det framför allt lustgas från marken, produktion av mineralgödsel och dieselanvändning i arbetsmaskiner som genererar växthusgaser, i fallande storleksordning. Djurens bidrag till växthusgaserna kommer främst från metan som bildas i fodersmältningen hos idisslare samt från ammoniak, lustgas och metan i gödsel.

Nedan följer grafer som visar fördelningen av svenska vegetabiliers och animaliers bidrag till växthusgaser fördelat på aktiviteter. Under 2019 odlades vall på 43 procent och spannmål på 39 procent av åkermarken, och man brukar säga att knappt hälften av spannmålen som odlas i Sverige används som foder. Detta betyder att en betydande del av de växthusgaser som genereras i vegetabilieproduktionen är kopplad till animalieproduktionen.

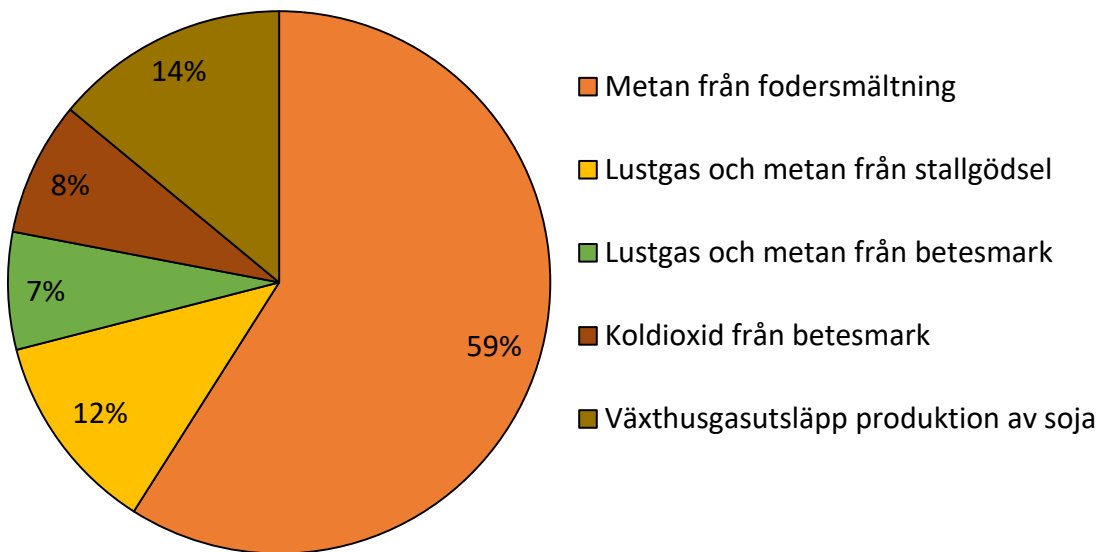
Källa: Jordbruksverket, rapport 2018:1

Växthusgasutsläpp från växtodling

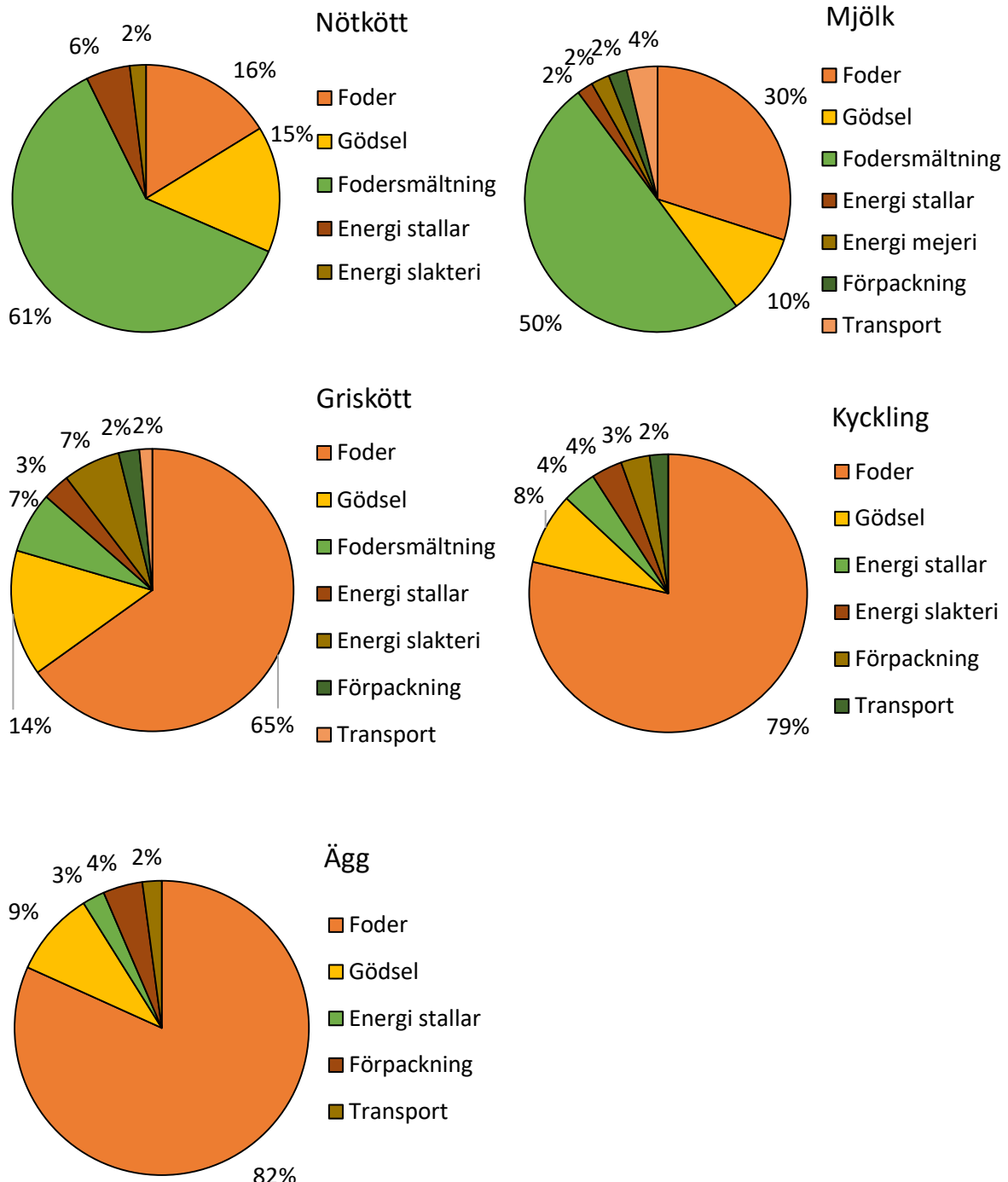
Källa: Jordbruksverket, rapport 2018:1

Växthusgasutsläpp från animalieproduktion

Källa: Jordbruksverket, rapport 2018:1

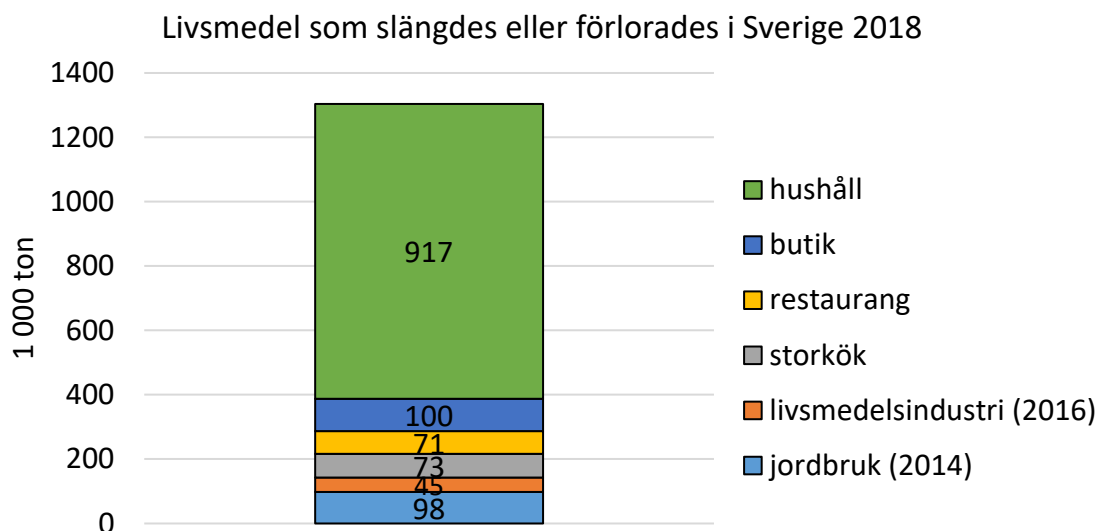
SLU har gjort beräkningar för hur växthusgasutsläppen fördelar sig mellan olika aktiviteter och processer i alla större animaliesektorer utom får och lamm. Statistiken omfattar utsläpp från primärproduktion till förädling, förpackning och transport. I cirkeldiagrammen har bara andelar större än 1 procent tagits med. För nötkött, där totalsiffran är högre än för övriga produktslag, blir andelarna växthusgasutsläpp från transport och förpackning försumbara.

Källa: Moberg et al. 2019 <https://link.springer.com/article/10.1007/s11367-019-01597-8>

2.16.7 Svinn och förluster

Hushållen står för ungefär 75 procent av matavfallet i livsmedelskedjan, men även jordbruk, butik, restaurang, storkök och livsmedelsindustri bidrar. En orsak till svinn och förluster i jordbruksledet är att butiker och konsumenter har höga krav på livsmedlens kvalitet och utseende. Men det kan också bero på faktorer som är svåra att undvika, som väder, skadedjursangrepp eller djursjukdomar. Det handlar också om grödor som blir kvar i fält och djur som dör eller avlivas i uppfödningen men som hade kunnat ätas. Att äta mer av det som produceras för livsmedel ger fördelar för miljö och ekonomi, både för företag och konsumenter.

Källa: Naturvårdsverket, <https://www.naturvardsverket.se/Documents/publ-filer/978-91-620-8857-6.pdf?pid=26031>

All produktion av mat orsakar växthusgaser men om maten går förlorad har utsläppen skett i onödan. I jordbruk och fiske är den negativa klimatpåverkan störst för kött och mjölk, även om förluster och svinn i vikt är högre för exempelvis morötter, lök och potatis. Miljönyttan av att vi producerar energi eller komposterar matavfall kan inte uppväga den belastning på miljön som uppstår när maten producerades. Därför är det alltid bäst att arbeta för att svinn inte uppstår - genom planering, rätt hantering och förvaring. Näst bäst är att återanvända produkten, exempelvis som djurfoder. Matavfall får av smittskyddsskäl inte användas som foder inom EU, men det är vanligt att restprodukter från livsmedelsindustrin används som foder. Ett annat alternativ är att återvinna energin, som näring i jorden, rötning till biogas eller produktion av biodrivmedel. Några rapporter som Jordbruksverket medverkat i visar:

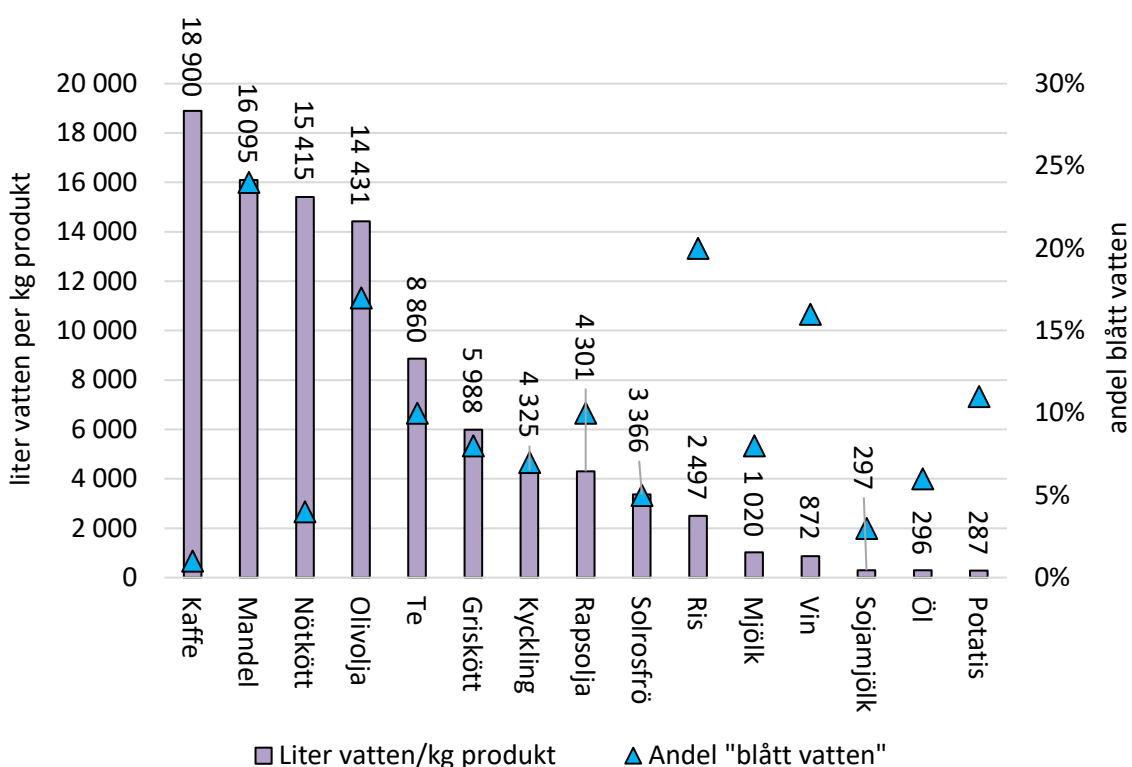
- att 33 procent av hönorna som tas ur produktion inte blir livsmedel och att 5,6 miljoner tuppkycklingar sorteras bort, avlivas och blir avfall (gäller äggproduktionen)
- att 9 procent av nötköttet inte går vidare till livsmedelsproduktion
- att när matsvinn och restprodukter inte kan förebyggas är foderanvändning ett resurseffektivt alternativ, svenska grisproducenter är bra på att använda rester från livsmedelsindustri och spannmål som inte kan utnyttjas för livsmedel som foder
- att omkring 300 000 ton från primärproduktionen inte blir livsmedel och efter skörd är matsvinnet högst vid produktion av grönsaker, rotfrukter och potatis

2.16.8 Vatten och livsmedelsproduktion

Hur mycket och vilken typ av vatten som går åt vid produktion av livsmedel har betydelse för den miljömässiga hållbarheten. Man kallar regnvatten för grönt vatten, vatten för att späda ut föroreningar för grått vatten⁵ samt yt- och grundvatten för blått vatten. Cirka 70 procent av färskvattnet i världen används i jordbruket och vattenbrist är ett problem på många håll. Jordbruket orsakar 78 procent av föroreningar av havs- och färskvattensystem i världen.

Ett förhållande som inte fångas upp av blått och grönt vatten är det belastar miljön olika mycket beroende på tillgång där uttaget sker. I ett område med god tillgång på vatten behöver användningen av blått vatten inte vara en belastning på miljön, medan det kan vara ohållbart i områden med brist på vatten.

Figuren visar globala genomsnitt för hur mycket vatten som går åt vid produktion av ett urval livsmedel. Höga andelar blått vatten kan indikera ett miljöproblem i regioner med brist på eller låga nivåer av grundvatten.

Källa: Water Footprint Network

Några slutsatser man kan dra av figuren är att global nötköttsproduktion är betydligt mer vattenkrävande än produktionen av griskött och kyckling, men att det går åt ännu mer vatten för att producera kaffe och mandel. Andelen blått vatten vid nötköttsproduktion är relativt låg med omkring 4 procent, både i relation till annan köttproduktion,

⁵ Grått vatten är ett komplicerat begrepp som inte finns som verkliga vattenmängder, utan är en omräkning av föroreningsbelastning.

mjölkproduktion och många vegetabilier. Enligt WWF är andelen blått vatten som går åt i svensk nötköttsproduktion drygt 1 procent⁶.

Ett generellt mervärde i svenskt jordbruk är att vi har god tillgång på både blått och grönt vatten. Vi tar också bara ut 1 procent av den förnyelsebara vattenresursen för användning inom hushåll, industri och jordbruk. Enligt SCB står jordbruket för 3 procent av den totala vattenförbrukningen i landet (jämfört med 70 procent globalt) medan industrin står för 54 procent, hushållen för 15 procent (140 liter vatten per person och dag) och övriga sektorer för 23 procent.

En tredjedel av vattnet i lantbruket används för djurhållning och två tredjedelar för bevattning. Cirka 6 procent av den odlade åkerarealen har tillgång till bevattning men endast en del bevattnas under ett enskilt år. Variationen är stor mellan olika år och regioner. Eftersom bevattning ofta sker när tillgången är som minst kan det lokalt ha en betydande påverkan på miljön. I ett förändrat klimat förväntas behovet av vattenuttag för bevattning öka samtidigt som tillgången minskar och konkurrensen från andra sektorer hårdnar.

Växtodlingen i Sverige klarar sig alltså bra utan bevattning och överslagsmässigt kommer mer än 99 procent från regnvatten direkt på fälten. Den viktigaste åtgärden för att minska behovet av bevattning är att ha bra dränering och markstruktur så att marken kan lagra växttillgängligt vatten. Det är också viktigt att bygga dammar för att ha en beredskap för brist på regn och bevattningsvatten, något som aktualiserades tydligt i samband med torkan sommaren 2018.

Enligt Svenskt kött kommer 94 procent av det vatten som går åt för att producera ett kg nötkött i Sverige från regnvatten som behövs för att fodret ska växa och en procent går åt för djurens behov av dricksvatten.⁷

⁶ <https://www.wwf.se/mat-och-jordbruk/kottguiden/kott-och-vattenatgang/>

⁷ <https://svensktkott.se/om-kott/miljo-och-klimat/myten-om-notkottets-vattenforbrukning/>

3 EU-marknaden

I detta kapitel beskrivs utvecklingen på EU:s får- och lammköttsmarknad övergripande. Rapporten rymmer ett axplock av den information om sektorn som finns på EU-kommissionens hemsida.

I kölvattnet av Coronasmittan rapporterar EU:s medlemsländer om fallande priser och växande överskott för animalieprodukter. Detta beror till stor del på att restauranger varit stängda under lång tid och när vi äter alla måltider i hemmen sjunker efterfrågan på bland annat dyrare styckningsdetaljer. EU-kommissionen har svarat genom att införa stöd under krisen, till exempel stöd för privat lagring.

3.1 BREXIT

I januari 2020 lämnade Storbritannien EU, de gjorde en BREXIT. Storbritannien var ett av EU:s äldsta medlemsländer och vid utträdet tog landet dessutom med sig en stor jordbruksproduktion. Nedan listas några exempel på vad BREXIT innebär för EU:s jordbruksmarknad, uppgifterna kommer från Jordbruksverkets blogg "Jordbruket i siffror"⁸:

- 2 procent av jordbruksföretagen lämnar EU, 2016 fanns det fanns 185 000 företag i Storbritannien som brukade i genomsnitt 88 hektar.
- 9 procent eller 16 miljoner hektar av EU:s jordbruksmark lämnar EU, varav 2 procent brukas med ekologiska produktionsmetoder. Av jordbruksmarken i Storbritannien 2016 var 5 miljoner hektar åkermark, varav ungefär hälften odlades med spannmål.
- 35 procent av fåren lämnar EU, det motsvarar 33 miljoner får.
- 11 procent av nötkreaturen lämnar EU.
- 13 procent av matfågelproduktionen lämnar EU.
- 3 procent av sysselsatta inom jordbruket och 7 procent av EU:s produktionsvärde lämnar EU, jordbruket i Storbritannien sysselsatte 286 000 årsarbetstider och skapade 31 miljarder i produktionsvärde 2016.
- 7 procent eller 3 986 miljoner euro av EU:s jordbrukssubventioner betalades ut till Storbritannien 2016.
- 75 procent av jordbruksföretagen i Storbritannien har djur. Det är bara i Irland, Slovenien, Luxemburg och Rumänien som andelen är större.

⁸ <https://jordbruketisiffror.wordpress.com/2019/10/08/sa-stor-del-av-eus-jordbruk-finns-i-storbritannien/>

3.2 Marknadsbalans och prognos

EU-kommissionens prognos till 2030 visar att produktionen av får- och lammkött ökar med 1,9 procent, om inte exporten av levande djur inkluderas. Den negativa handelsbalansen förväntas öka, genom stigande import och minskad export. Avräkningspriset antas sjunka både inom EU och på världsmarknaden.

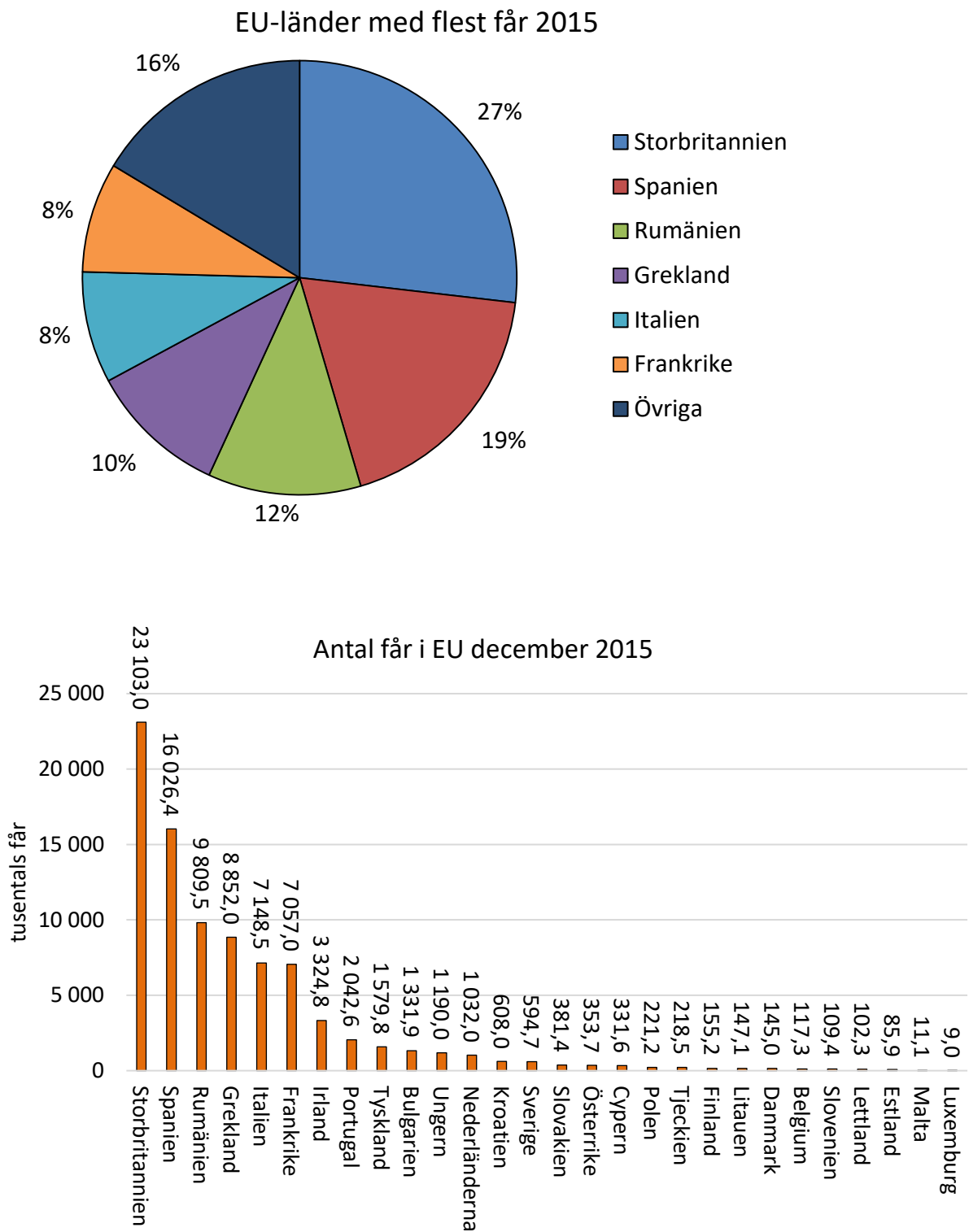
Konsumtionen per capita i slaktad vikt antas öka med 6 procent och landa på 2,1 kg 2030. För att räkna om förbrukningen i slaktad vikt till försäljning i handelsledet antar EU-kommissionen att 12 procent går bort från slakt till detaljhandel, försäljningen av får- och lammkött är således förbrukningen i slaktad vikt multiplicerat med 0,88. Förbrukningen av får- och lammkött i EU 2019 på 2,0 kg per capita kan jämföras med den svenska förbrukningen på 1,6 kg per person. Motsvarande omräkningstal för andra köttslag är 0,70 för nötkött, 0,78 för griskött och 0,88 för matfågel.

	2018	2019	2020	2030	30/19
Bruttoproduktion	950	969	960	966	-0,3%
Import av levande djur	0	0	0	0	-34,5%
Export av levande djur	51	61	61	40	-33,6%
Nettoproduktion	899	908	899	926	1,9%
Konsumtion	1 045	1 020	1 025	1 081	6,0%
Per capita konsumtion (kg r.w.e.)*	1,8	1,7	1,8	1,8	5,8%
Per capita konsumtion (kg c.w.e.)*	2,0	2,0	2,0	2,1	5,8%
Import kött	174	146	155	182	24,5%
Export kött	29	35	29	27	-22,6%
Nettohandel kött	-145	-111	-126	-155	39,3%
EU marknadspris, euro/ton	5 301	4 993	4 898	4 957	-0,7%
VM-pris, euro/ton	4 151	4 622	4 310	3 962	-14,3%

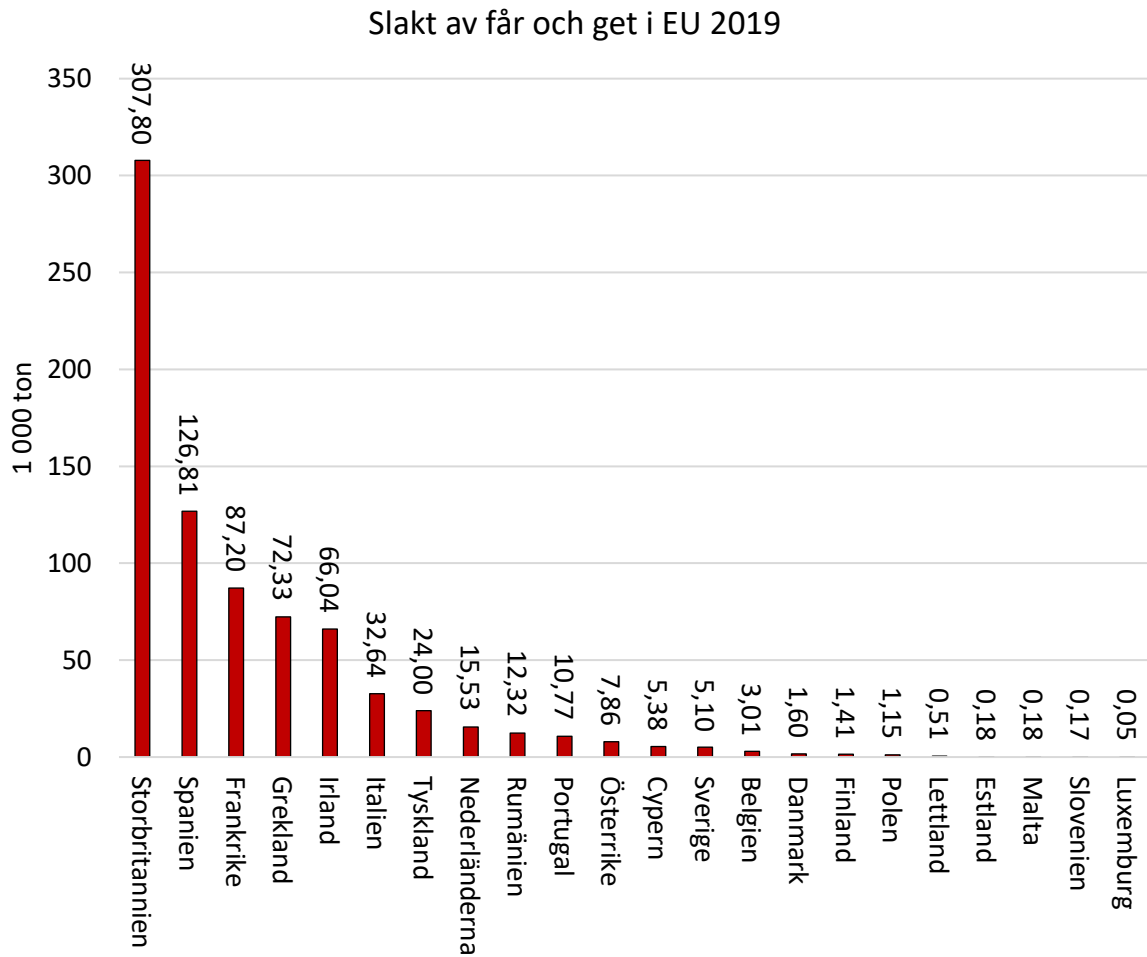
Källa: EU-kommissionen

3.3 Antal får och slakt av får i EU

Den senaste årliga undersökningen av antalet får i EU som omfattar statistik från alla medlemsländer gjordes 2015. Den visar att Storbritannien hade 27 procent av samtliga får i EU, följt av Spanien och Rumänien. Storbritannien har numera lämnat EU och tog därmed med sig en stor andel av EU:s får.

Slaktstatistiken i Eurostats databas för får och get 2019 saknar siffror från Bulgarien, Tjeckien, Kroatien, Litauen, Ungern och Slovakien. Storbritannien toppar även listan över slakt, men i slaktstatistiken som presenteras här ingår även getter. Handel med levande djur mellan EU-länder och mellan EU och tredje land kan ligga bakom att det är en annan ordning i grafen för slakt jämfört med den som visar antalet djur.

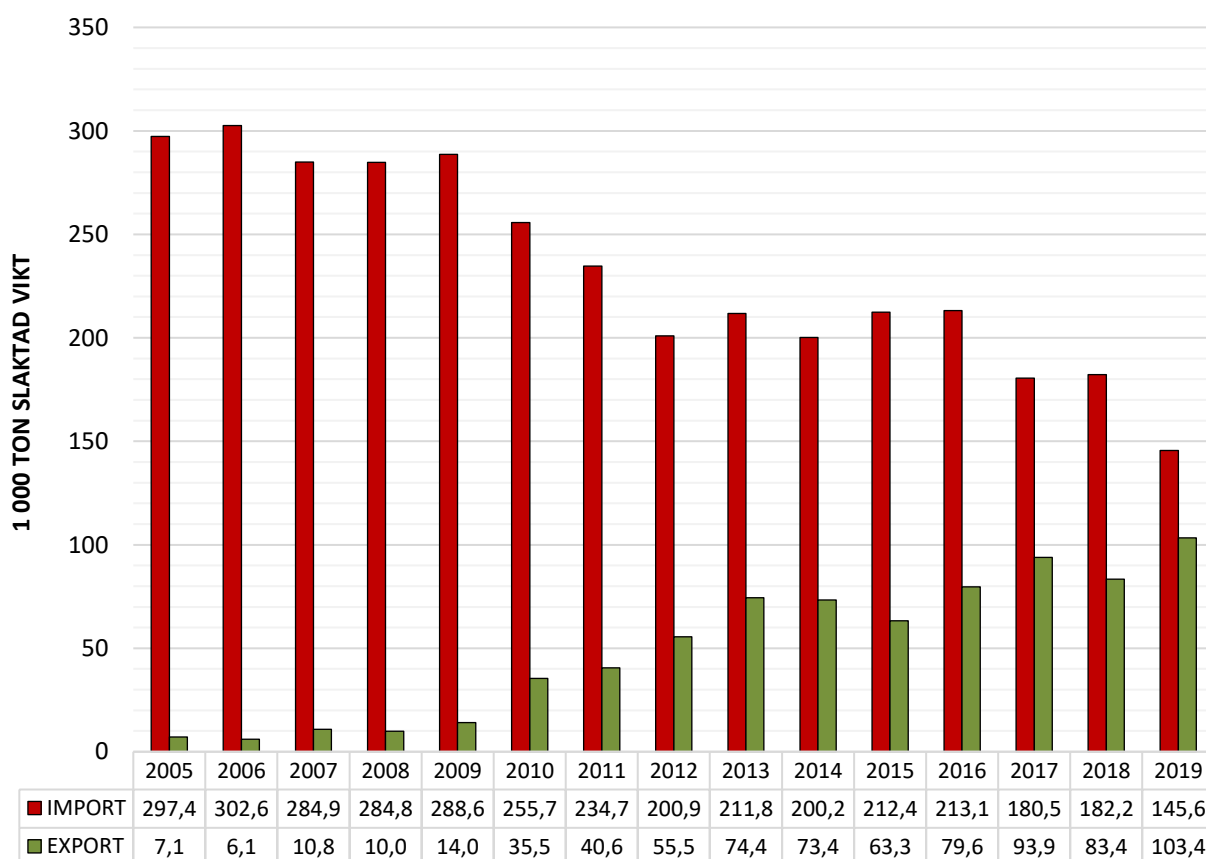
Källa: Eurostat

3.4 Handel med får- och getkött

Figuren visar utvecklingen av handeln med får- och getkött, inklusive levande djur, mellan EU och länder utanför unionen. Detta är den enda av animaliesektorerna där EU har en negativ handelsbalans även när exporten av levande djur inkluderas, men den senare halvan av perioden har det negativa handelsnettot minskat successivt.

En stor del av EU:s export i denna sektor består av levande djur som säljs till länder kring östra delen av Medelhavet och Nordafrikanska länder, på senare år har exporten varit störst till Libyen, Jordanien och Saudiarabien. Övrig export består främst av fryst får- och lammkött.

Importen består till ca 70 procent av fryst får- och lammkött och 83 procent kom från Nya Zeeland 2019, följt av Australien med 11 procent.

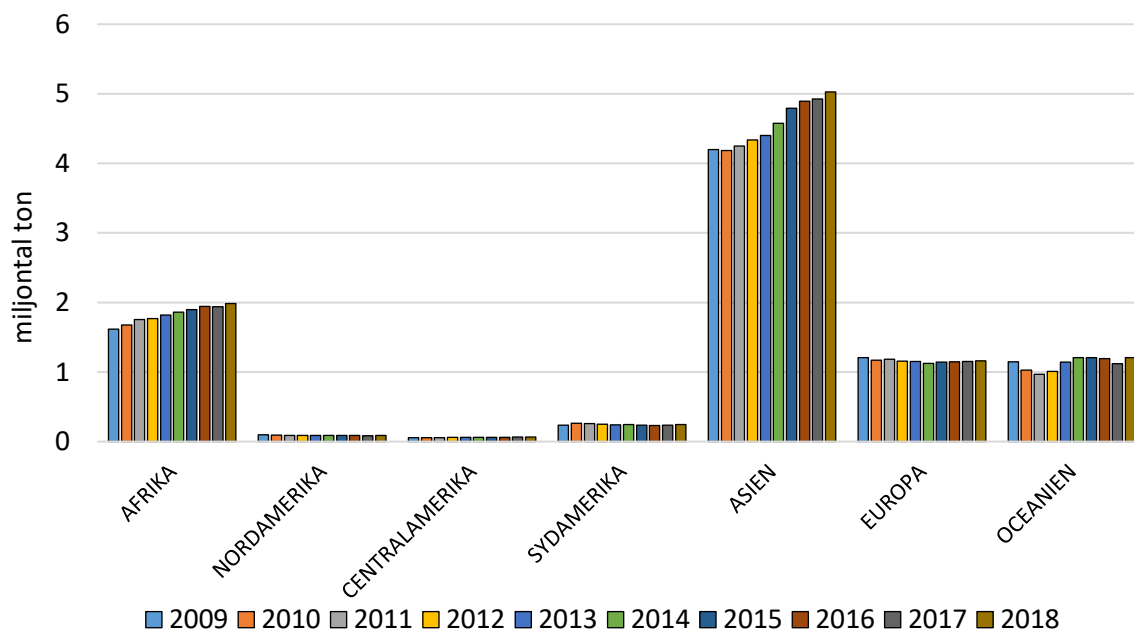
Källa: EU-kommissionen

4 Världsmarknaden

Fårsektorn är liten jämfört med nöt, gris och matfågel globalt sett. De största exportörerna är Nya Zeeland och Australien, som har en stor överskottsproduktion i relation till befolkningen och den inhemska efterfrågan. I detta kapitel beskrivs utvecklingen på världsmarknaden för fårkött samt annat kött, men vi har bara med en liten del av den omfattande statistik som finns på FAO:s och OECD:s hemsidor. Animalieproduktionen i världen har ökat under många år och enligt OECD:s prognoser kommer produktionen av samtliga animalieprodukter fortsätta att öka till och med 2028, samtidigt som debatten om matens miljöpåverkan går varm.

4.1 Produktion fårkött

Enligt FAO har den globala produktionen av får- och lammkött ökat med 14 procent mellan 2009 och 2018 och ökningarna har skett i fem av de sju områden som anges i figuren nedan.

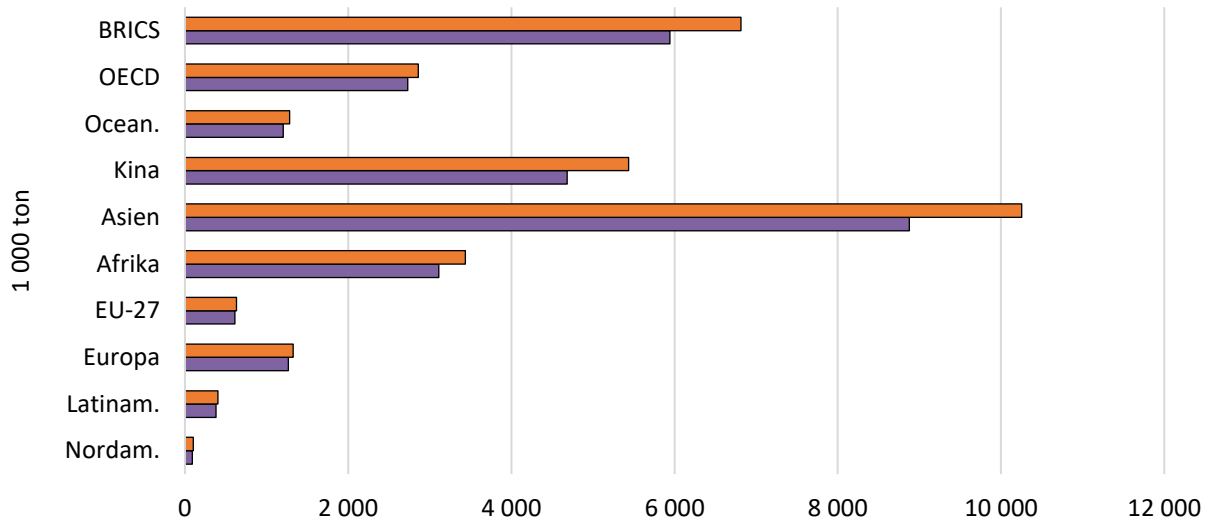

	VM	AFRIKA	NORDAM.	CENTRALAM.	SYDAM.	ASIEN	EUROPA	OCEANIEN
2009	8 565 206	1 616 586	96 693	55 830	234 045	4 198 222	1 205 436	1 146 666
2010	8 484 009	1 677 828	92 822	57 077	263 505	4 182 997	1 168 403	1 029 451
2011	8 575 130	1 754 901	87 550	58 675	257 549	4 251 267	1 183 060	968 808
2012	8 680 443	1 766 338	89 533	59 852	249 628	4 335 759	1 154 919	1 010 991
2013	8 923 286	1 820 589	90 298	60 174	241 588	4 402 698	1 153 629	1 141 298
2014	9 173 477	1 859 297	90 116	60 467	244 119	4 574 353	1 124 452	1 207 981
2015	9 435 088	1 895 480	87 745	61 650	236 847	4 791 528	1 141 460	1 208 324
2016	9 573 021	1 943 426	87 236	62 636	232 749	4 894 389	1 147 625	1 193 254
2017	9 535 463	1 940 623	84 662	63 842	236 387	4 924 438	1 152 053	1 121 006
2018	9 790 262	1 983 313	87 904	65 223	245 013	5 028 407	1 162 308	1 205 985

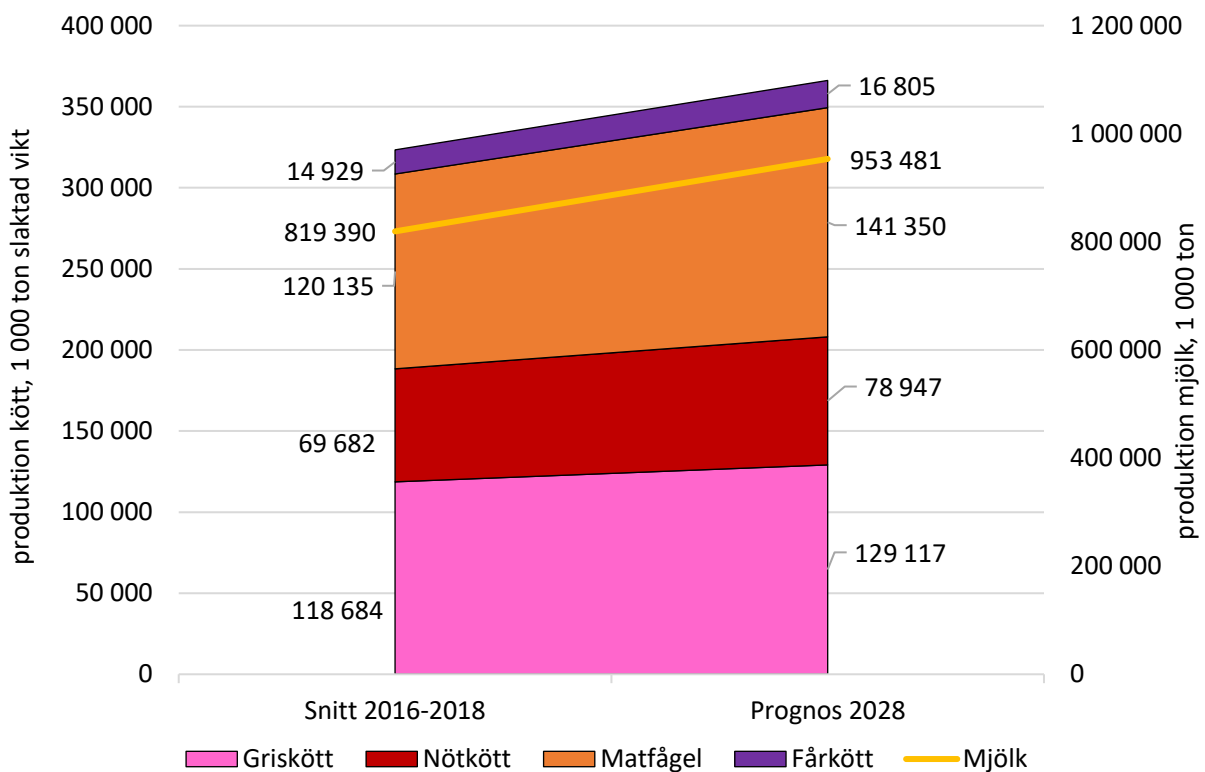
Källa: FAO

Enligt OECD:s prognos som sträcker sig till och med 2028 kommer produktionen av fårkött i världen öka från 14 929 till 16 805 tusen ton mellan basåret som är 2016-2018 till 2028. Det innebär en ökning med 13 procent och utvecklingen i olika områden framgår av figuren. Den nedre figuren visar utvecklingen för allt kött och mjölkproduktionen.

Prognos fårköttsproduktion i världen

	Nordam.	Latinam.	Europa	EU-27	Afrika	Asien	Kina	Ocean.	OECD	BRICS
■ Prognos 2028	103	402	1 327	630	3 438	10 252	5 435	1 283	2 860	6 814
■ Snitt 16-18	92	380	1 267	610	3 110	8 877	4 683	1 203	2 729	5 941

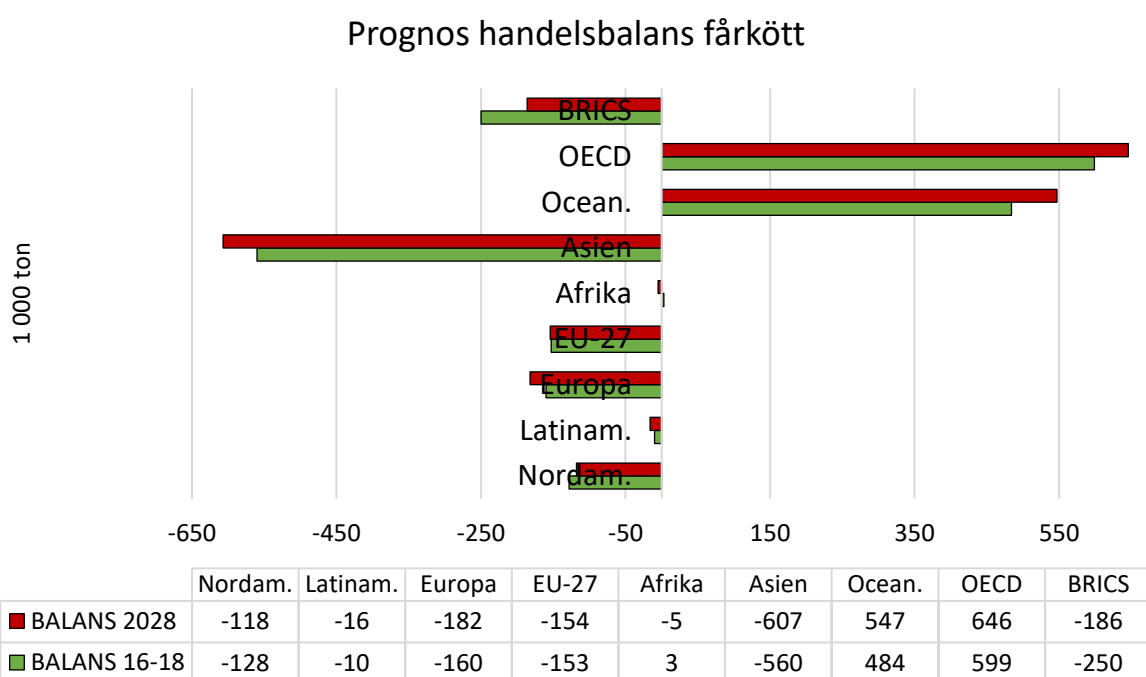

Källa: OECD

4.2 Handelsutveckling fårkött

I figuren illustreras OECD:s prognos för utvecklingen av handeln med fårkött i olika delar av världen. OECD omfattar 36 högt industrialiserade länder i världen, det finns även 12 länder som är anslutna men utan att vara medlemmar. BRICS står för Brasilien, Ryssland, Indien, Kina och Sydafrika. En positiv handelsbalans betyder att exporten är större än importen och tvärtom om handelsbalansen är negativ.

Figuren nedan visar att länderna i Oceanien, framför allt Nya Zeeland och Australien, är klart största nettoexportören av fårkött om inte OECD-gruppen räknas in. Dessa två länder ingår även i OECD-gruppen. EU:s handelsbalans kommer vara i princip oförändrad enligt prognosen.

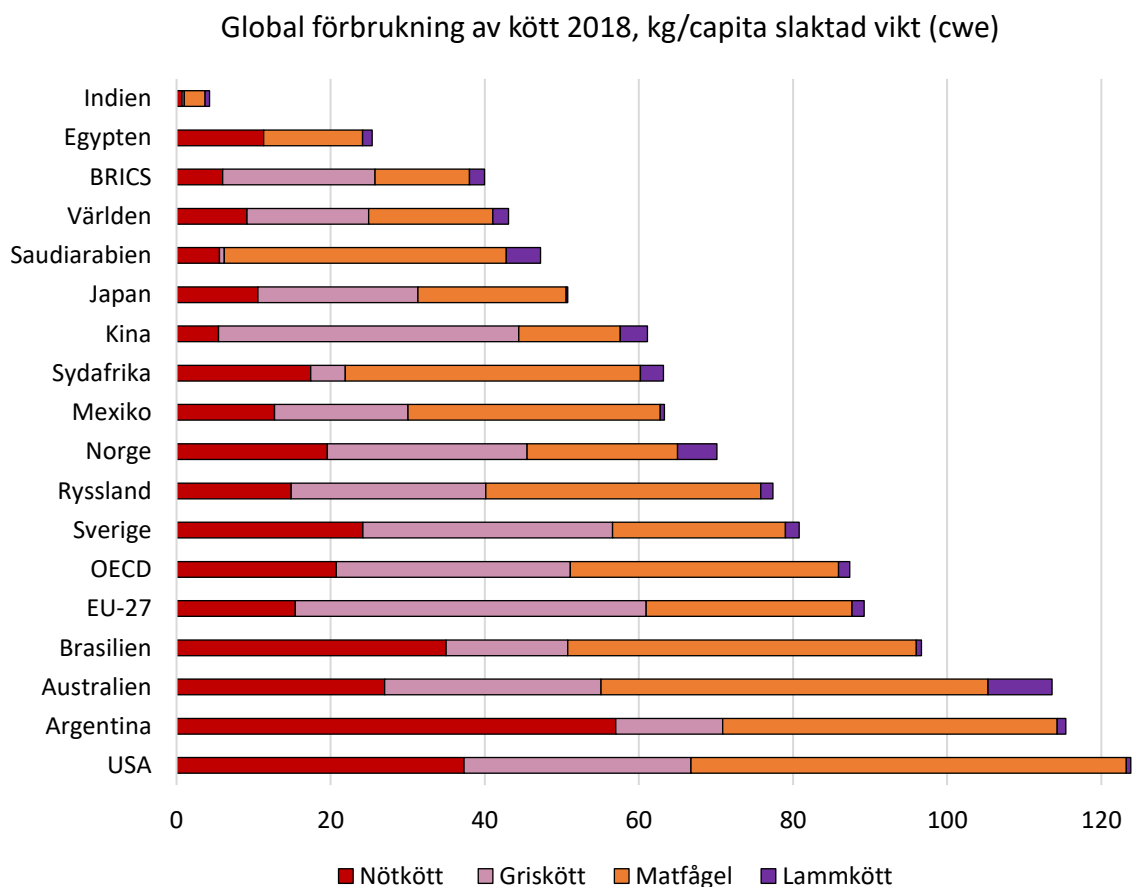
Källa: OECD

4.3 Förbrukning av animalieprodukter

I figurerna nedan illustreras den globala förbrukningen av kött, mejeriprodukter och fisk. I detta kapitel har vi valt att visa situationen och den förväntade utvecklingen för samtliga animalieprodukter.

4.3.1 Aktuell förbrukning

Hur mycket kött medborgarna i ett land äter styrs bland annat av disponibel inkomst och priser, men även kultur och traditioner påverkar. Till exempel är Indien ett land med djupt rotad vegetarisk matkultur, och även om många indier fått ett ökat välstånd har inte konsumtionen av kött stigit nämnvärt. Indien är trots detta ett land med många mjölkkor och en stor mjölkproduktion. Produktionen av nötkött i Indien utgör nästan 4 procent av den globala nötköttsproduktionen men förbrukningen ligger under 1 kg/capita. Den indiska exporten av nötkött står för nästan 20 procent av den globala världshandeln med nötkött. Ökad köttkonsumtion kopplat till ökat välstånd kan å andra sidan skönjas i exempelvis Kina.

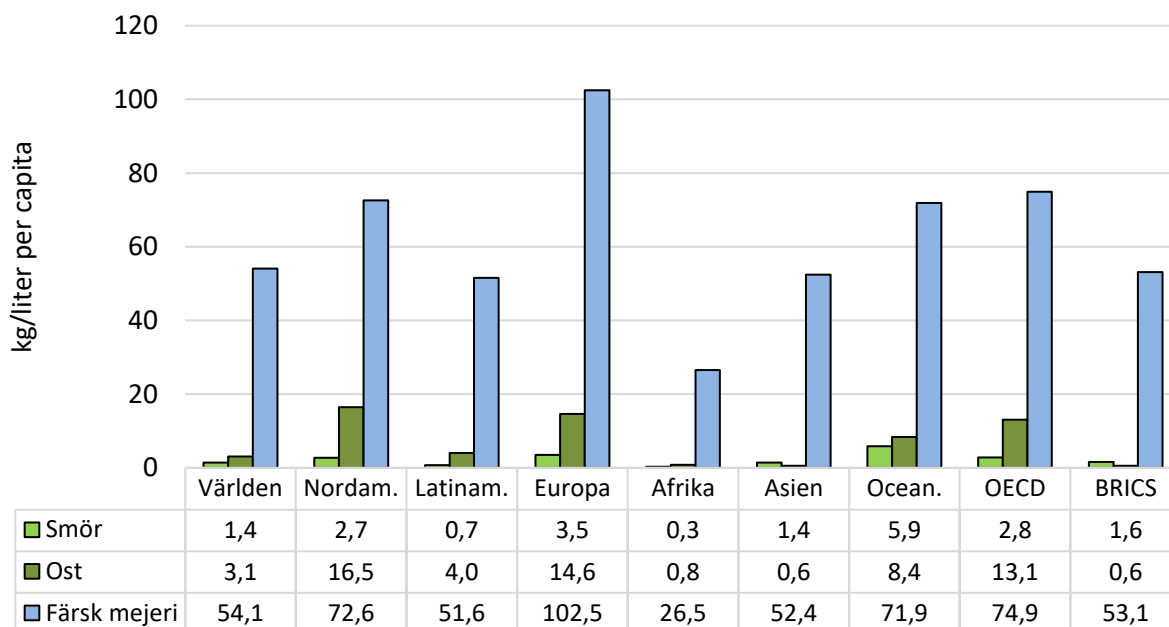
Källa: OECD

<i>kg/capita slaktad vikt</i>	Nötkött	Griskött	Matfågel	Lammkött	Summa
USA	37,3	29,5	56,5	0,6	123,8
Argentina	57,0	13,8	43,4	1,1	115,4
Australien	27,0	28,1	50,2	8,3	113,6
Brasilien	35,0	15,8	45,2	0,7	96,7
EU-27	15,4	45,5	26,7	1,6	89,2
OECD	20,7	30,4	34,8	1,5	87,4
Sverige	24,2	32,4	22,4	1,8	80,8
Ryssland	14,9	25,3	35,7	1,6	77,4
Norge	19,6	25,9	19,5	5,1	70,1
Mexiko	12,7	17,3	32,7	0,6	63,3
Sydafrika	17,4	4,5	38,3	3,0	63,2
Kina	5,4	39,0	13,2	3,5	61,1
Japan	10,6	20,8	19,2	0,2	50,8
Saudi arabien	5,6	0,6	36,6	4,4	47,2
Världen	9,1	15,8	16,1	2,0	43,1
BRICS	6,0	19,7	12,3	2,0	40,0
Egypten	11,3	0,0	12,8	1,3	25,4
Argentina	1,9	12,8	9,0	0,0	23,7
Indien	0,7	0,3	2,7	0,6	4,3

Källa: OECD

För mejeriprodukter finns ingen landspecifik statistik i OECD:s databas, utan figuren nedan visar det genomsnitt för världsdelar och block av länder för basåren 2016-2018 som redovisas i OECD:s prognoser.

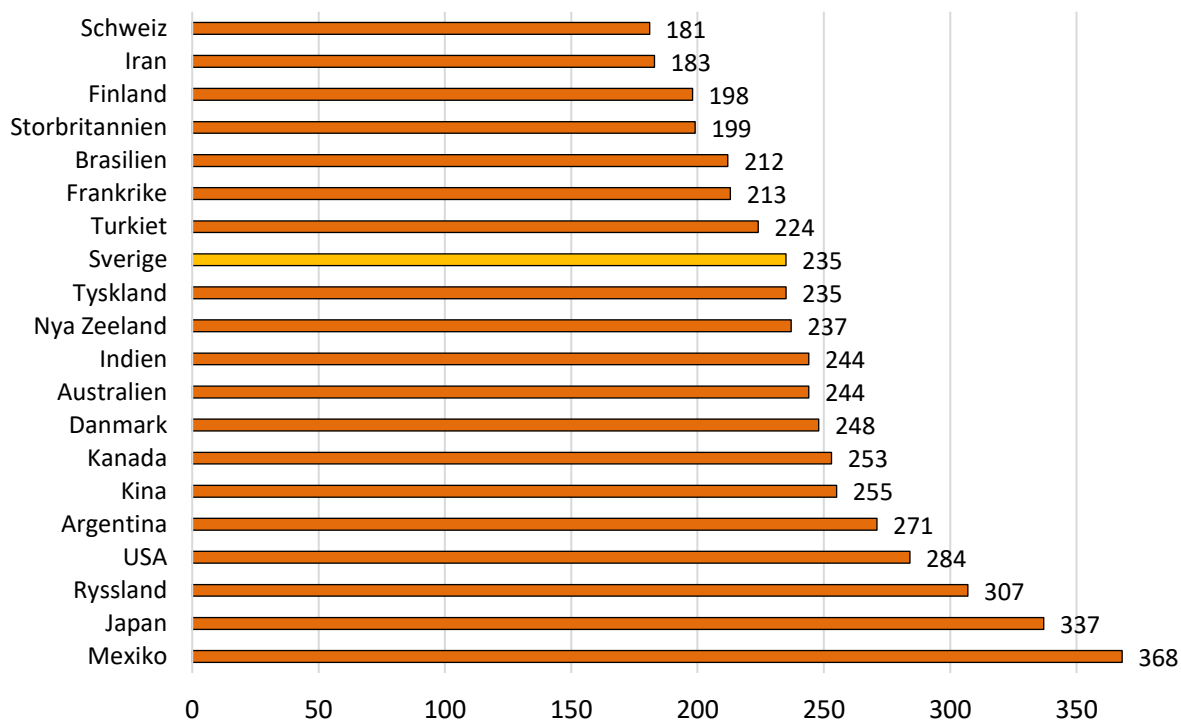
Global mejerikonsumtion 2016-2018

Källa: OECD

Det finns heller ingen statistik över förbrukningen av ägg i OECD:s databas, men däremot tar International Egg Commission (IEC) fram sådan data.

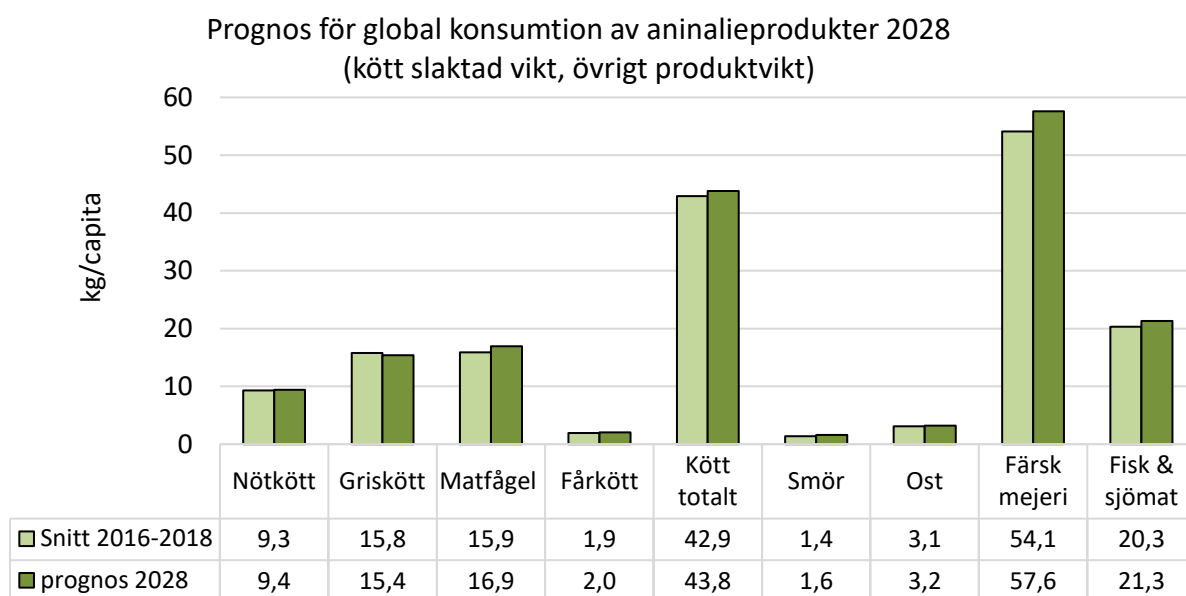
Global förbrukning av antal ägg/capita 2018

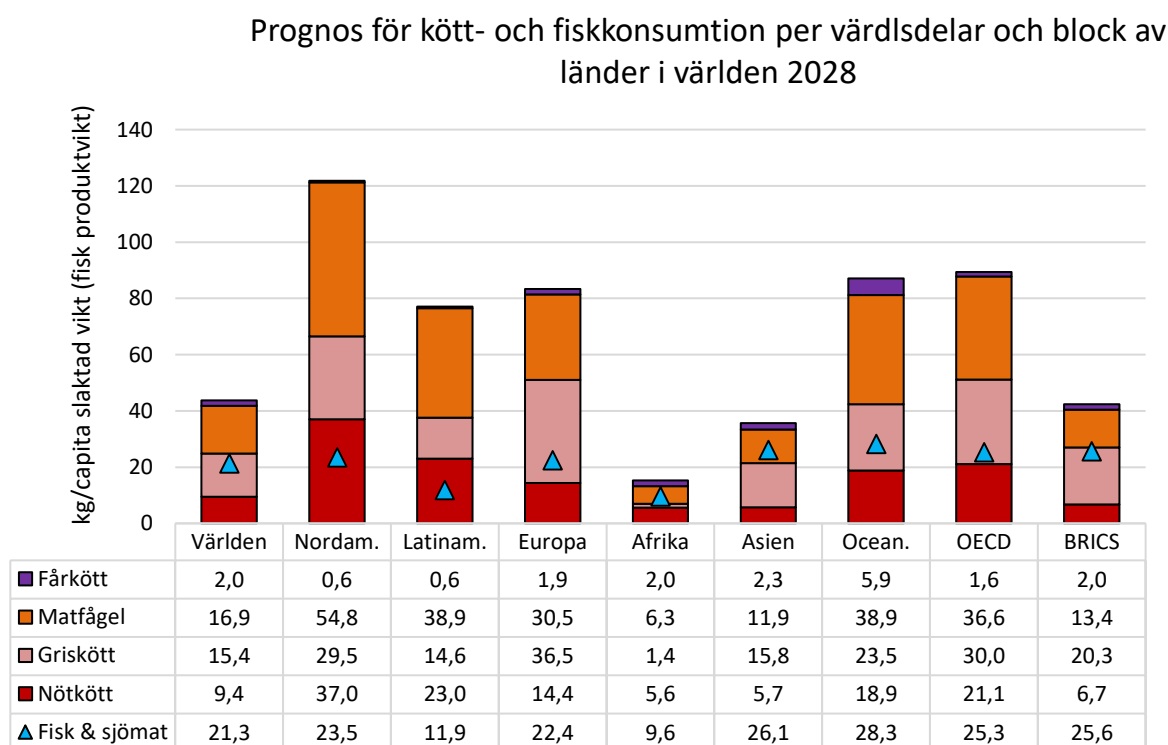
Källa: International Egg Commission (IEC)

4.3.2 Prognos förbrukning

Konsumtionen av kött minskar i en del utvecklade länder som har en förhållandevis hög köttkonsumtion. EU-kommissionens bedömning är att "peak meat" är nådd åtminstone i västra Europa och att konsumtionen kommer falla framöver. Vid en granskning av OECD:s prognos för per capita förbrukningen av kött till och med 2028 målas emellertid en annan bild upp. I OECD-länderna bedöms den totala köttkonsumtionen i slaktad vikt stiga med drygt 2 kg/capita eller 3,3 procent från basåren 2016-2018 till 2028.

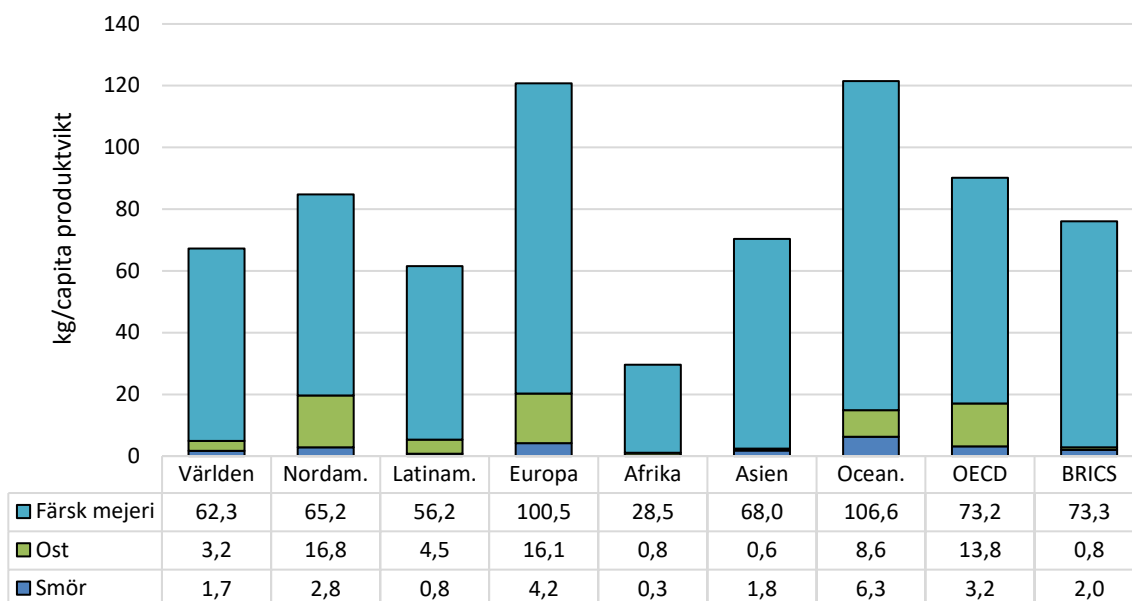

Källa: OECD

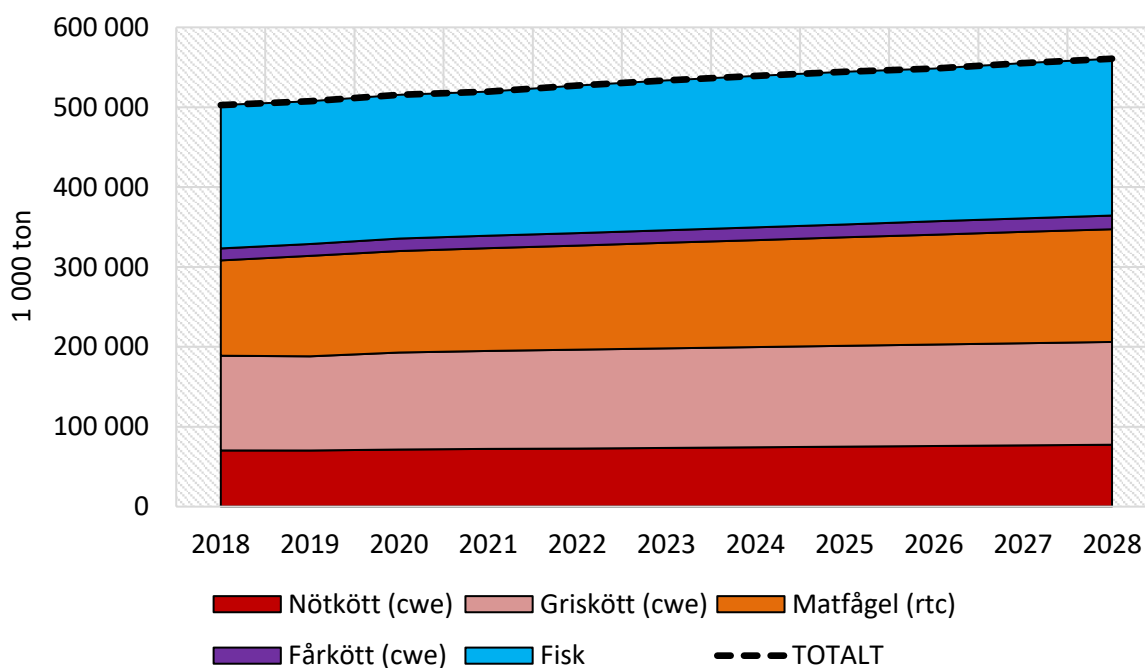
Källa: OECD

Mejerikonsumtionen i världen 2028

Källa: OECD

Global konsumtion av kött och fisk 2018-2028

Källa: OECD

4.4